

MYANMAR; BÜYÜK OYUNUN DOĞU SAHNESİ



TASAM
TÜRK ASYA STRATEJİK ARAŞTIRMALAR MERKEZİ
TURKISH ASIAN CENTER FOR STRATEGIC STUDIES

HAZIRLAYAN
Dr. Cengiz Topel MERMER

MYANMAR; BÜYÜK OYUNUN DOĞU SAHNESİ



HAZIRLAYAN

Dr. Cengiz Topel MERMER

MYANMAR; BÜYÜK OYUNUN DOĞU SAHNESİ

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ	3
1. Tarihi Arka Plan	7
2. Etnik Yapı ve Azınlıklar Sorunu	16
3. Ayrılıkçılık Sorunu ve İç Çatışmalar	21
4. Arakan-Rohingya Sorunu	26
5. Komşular ve Küresel Aktörler ile İlişkiler ve İç Yansımaları	33
a. Çin Halk Cumhuriyeti (ÇHC).....	33
b. Hindistan.....	35
c. ABD	37
ç. Sovyetler Birliği ve Rusya Federasyonu (RF)	37
d. Japonya.....	38
e. Tayland.....	38
f. Avrupa birliği (AB)	39
6. Bölgesel ve Küresel Rekabette Myanmar	40
a. Bölgesel Rekabet; ÇHC ve Hindistan'ın Myanmardaki Etkinlik Mücadelesi	40
b. Küresel Rekabette Myanmar	46
7. Şubat 2021 Askerî Darbesi Sonrası İç ve Dış Gelişmeler	49
SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	52
KAYNAKÇA	54

MYANMAR; BÜYÜK OYUNUN DOĞU SAHNESİ

MYANMAR; BÜYÜK OYUNUN DOĞU SAHNESİ

GİRİŞ

Bir Güneydoğu Asya ülkesi olan Myanmar aynı zamanda Güney Asya ülkesi olarak da değerlendirilebilir. Yaklaşık elli beş milyon nüfusa sahip olan Myanmar,¹ Bengal Körfezi'nden Güneydoğu Asya'ya uzanan 676,581km² yüzölçümü ile bir önemli bir geçiş coğrafyası görünümü arz eder. Kuzeyde Bangladeş ve Hindistan, kuzeydoğuda ve Çin Halk Cumhuriyeti (ÇHC) ile sınır komşusu olan Myanmar doğuda Laos ve güneydoğuda Tayland ile ortak sınırlara sahiptir. Ülkenin Bengal Körfezi ve Andaman Denizi'ne olan yaklaşık 2.228km kıyısı² ülkeyi Güney Asya'dan Güneydoğu Asya'ya doğru uzanan bir kıyı şeridine sahip kıllarken ülkeye jeopolitik değer katar. Bengal Körfezi'nde kıyısı olması ve Andaman Denizi'ne de hâkim bir konumda bulunması enerji transferi, küresel ticaret ve bölge kontrolü açısından ülkenin stratejik değerini artırmakla birlikte Myanmar'a bölgesel ve küresel rekabet mücadelesinde önemli bir yük de bindirir.



Harita-1: Myanmar'ın Coğrafi Konumu

Myanmar Güneydoğu Asya ülkeleriyle benzer bir iklim yapısına sahiptir. Sahil bölgeleri bölge karakteristiğinin getirdiği muson iklimini izlerini taşır. İç kesimler ve doğudaki yüksek yaylalar karasal iklime ortam sağlar. Muson ikliminin tipik tropik ormanları bu ülkede de mevcuttur ve

1 World Population Project - Demographics, Maps and Graphs, erişim 05 Aralık 2021 22 21

2 Donald M. Seekins, Historical Dictionary of Burma (Myanmar), Historical Dictionaries of Asia, Oceania, and the Middle East, No. 59, The Scarecrow Press, Inc., Maryland, 2006, s.2

MYANMAR; BÜYÜK OYUNUN DOĞU SAHNESİ

bu ormanlar ülke topraklarının yaklaşık % 41'ni kaplar.³ Doğal kaynaklar bakımından şanslı olan ülke petrol, doğal gaz, altın, gümüş, bakır, kalay, çinko, kurşun, tungsten, kömür, mermer, değerli taşlar ve kerestenin⁴ yanı sıra çağımızın kıymetli maden kaynağı olan nadir toprak mineralleri açısından hayli zengindir.⁵ Myanmar bunların yanında hidroelektrik üretimi için zengin akarsu kaynaklarına sahiptir.⁶ Ancak ülkede endüstri gelişmediği için bu kaynakları, ÇHC başta olmak üzere yabancı ülkeler çıkarmakta ve işletmektedir. Doğal kaynak zengini Myanmar'ın ekonomisi kaynakların aksi istikametinde tarıma dayanmaktadır. Tarım da yaşanan coğrafyaya uygun bir şekilde pirinç öncelikli bir tablo sergiler.⁷

Myanmar dünyada olduğu gibi ülkemizde de genellikle pek fazla bilinmeyen ve fazlaca ilgi çekmeyen bir ülkedir. Myanmar da Güney Asya'daki komşuları gibi 19. asırda İngiliz sömürgeci olmaktan kurtulamamıştır. İngiliz sömürge mirasının izleri günümüzde temel sorunlarda varlığını hissettirir. II. Dünya Savaşı sonrasında, 1948 yılında bağımsızlığa kavuşan Myanmar bir türlü istikrara kavuşamadığı gibi hâlâ varoluşsal sorunlarla iç içe yaşamaktadır. Kısa süren bir demokrasi denemesinden sonra ordunun yönetime el koyduğu ülke yaklaşık elli yıl askerî yönetim altında (1962-2011) kalmış ve 2011 yılında tekrar kademeli olarak demokrasiye geçmeyi denemiştir. Ancak bu deneme on yılın sonunda sekteye uğramış ve ordu (ülkede kabul gören adıyla Tatmadav) 01 Şubat 2021'de tekrar yönetime el koymuştur.

Ülke genellikle askerî darbeler, etnik ve inanç temelli iç çatışmalar, etnik temizlik iddiaları, insan hakları ihlalleri, küresel uyuşturucu ticaretindeki rolü, yaygın AIDS hastalığı vakaları,⁸ doğal afetler, Tatmadav'ın ayrılıkçılara yönelik operasyonları veya ayrılıkçı militan örgütlerin birbirleriyle çatışmaları nedeniyle göç etmek zorunda kalan insanların yaşadığı trajediler ve Batı ülkelerinin yaptırımları ile dünya gündeminde yer almıştır. Ülkemizde de daha çok "Rohingyalar"ın (Arakan Bölgesi Müslümanları) maruz kaldığı etnik temizlik gelişmeleri ile hafızalarda yer edinen Myanmar artık iç savaş gelişmeleri nedeniyle dünyada daha fazla gündem oluşturmaya aday bir konuma evrilmiştir.

Yüz otuz civarında etnik grubun yaşadığı⁹ ülkede Bamar etnik (Budist) çoğunluğun en fazla hedef aldığı ve ikinci sınıf insan muamelesi yaptığı toplum ise Rohingya Müslümanlarıdır. İngiliz Hindistanı'nın 19. Asırda, yaklaşık atmış yıllık bir süreçte üç büyük sefer düzenleyerek 1886'da ülkeyi İngiliz Hindistanı'na bağlamasından sonra kurduğu idarede Müslümanların öne çıkmasının bugün yaşanan Müslüman düşmanlığında önemli payı vardır. Bengal'den Myanmar'a göç eden Müslümanların ülke ekonomisi ve idaresinde başat rol alması bugünkü Müslüman düşmanlığının temelinde yer alır. Müslüman karşıtı önyargıların kurbanı olan Arakan Bölgesi Müslümanlarının

3 Donald M. Seekins, Historical Dictionary of Burma, s. 190-192

4 William J. Topich ve Keith A. Leitich;The History of Myanmar, The Greenwood Histories of the Modern Nations, California, 2013, s 8

5 Z. Hongpei ve Li Xuanmin,"Myanmar rare earths heading toward China encounter shipment obstacles amid upheaval", Global Times, 21 Mart 2021, erişim 21 Mart 2021 21 54

6 Bo Yang ve diğerleri;" Energy cooperation between Myanmar and China under One Belt One Road: Current state, challenges and perspectives, Energy 215, (2021), 119130

7 William J. Topich ve Keith A. Leitich;The History of Myanmar, s 8

8 Donald M. Seekins, Historical Dictionary of Burma, s 59

9 William J. Topich ve Keith A. Leitich;The History of Myanmar, , s 2

MYANMAR; BÜYÜK OYUNUN DOĞU SAHNESİ

maruz kaldığı etnik temizlik operasyonları ülke bağımsızlığını kazandığından bugüne artarak devam etmektedir.

M.S. 11. asırda Budizm'in yaygınlaştığı ülkede Budizm halkın büyük çoğunluğunun (yaklaşık %89) inancını temsil eder. Müslümanların oranı resmi kaynaklar tarafından %4 olarak açıklansa da bağımsızlık sonrasında yaşanan etnik temizlik operasyonları nedeniyle çevre ülkelere göç etmek zorunda kalan ve Birleşmiş Milletler (BM) baskısıyla zaman zaman ülkeye dönmelerine rağmen eşit yurttaşlık hakları tanınmadığı için sayılmayan Müslümanlara ait olduğu iddia edilen bu rakam gerçekçi görünmemektedir.¹⁰ Radikal bir Budizm örneğinin hüküm sürdüğü ülkede Müslüman katliamlarının yaşanması dikkat çekici bir durum arz eder. Her türlü canlılığın hayat hakkına saygı duymasıyla öne çıkan Budist geleneğin Myanmar'da Müslümanlara karşı bu kadar saldırgan bir tavır almasını anlamak ilk bakışta çok zordur. Sinek, böcek, karınca, solucan gibi canlıları dâhi incitmemek için dikkat eden Budistlerin Müslümanları kolayca katletmesinin altında yatan nedenleri anlamak kolay değildir. Bu nefreti körükleyen önderlerin başında Budist rahiplerin yer aldığını görmek de oldukça şaşırtıcı bir durum oluşturur. Bu anlaşılması güç durumun tarihi, sosyo-ekonomik, kültürel, jeopolitik ve siyasî nedenleri vardır. Bunun yanında İngiliz sömürge dönemindeki anti sömürgeci mücadelede yaşanan keskin ayrışma da Budist çoğunluğun Müslüman düşmanlığını körüklemiştir. 21. asırda güçlenen küresel İslamofobiyi de nedenler arasında saymak mümkündür.

Çok parçalı bir etnik yapısı olan Myanmar'da sorun yaşayan azınlıklar sadece Müslümanlar değildir. Ülkenin etnik çoğunluğunu oluşturan ve ülkeye adını veren "Bamar"lar diğer etnik yapıların daha âdil temsil hakkına karşı çıktığı için etnik azınlıklar da bağımsızlıktan bu yana ülke yönetimine karşı isyan hâlinindedir. İngilizlere karşı verilen anti sömürgeci mücadelede üzerinde mutabakata varılan federal sistemin bağımsızlık sonrası Bamar çoğunluk tarafından rafa kaldırılması etnik temelli isyanların temel nedenini teşkil eder. Yönetime el koyan Bamar çoğunluk diğer etnik yapılara kendi kimliğini dayatmış¹¹ ve Tatmadav'ın da baskısıyla diğer azınlıklar Bamar dili ve kültürü temelinde bir ulus inşasını kabule zorlanmıştır.¹² Bağımsızlık mücadelesi sürecinde üzerinde uzlaşılan federal sistemin inkâr edilmesi ve etnik azınlıkların yönetimde temsiline yanaşılmaması ülkenin yönetim krizine sürüklenmesine neden olmuş ve ülke iç çatışmalardan kurtulamamıştır.¹³ Neticede ötekileştirilen ve etnik ve kültürel azınlıklar Bamar kimliğinin dayatılmasını kabul etmesi iç çatışmalara yol açmış ve istikrarsızlık yerleşik bir hâl almıştır. Günümüzde kronikleşen iç çatışmalar bağımsızlık sürecinin ilk on dört yılında yaşanan anlaşmazlıklara dayanmaktadır.

1886'da İngiliz İmparatorluğu sömürgesi hâline gelen ülke 1937'de İngiliz Hindistanı'ndan ayrılarak kısmen özerk bir yapıya kavuşsa da II. Dünya Savaşı döneminde, 1942 ile 1945 yılları arasında Japon işgaline uğramıştır. II. Dünya Savaşı sonrasında tekrar İngiltere Krallığı bağlısı olan ülke emperyal gücü kalmayan İngiltere'nin bölgeden çekilmesi neticesinde, 04 Ocak 1948'de,

10 Mürsel Bayram ve Yasin Yaylar, "Myanmar'daki Budist-Müslüman Çatışmasının Tarihî Dinamikleri", Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, Cilt: 9, Sayı: 44; Haziran 2016

11 William J. Topich ve Keith A. Leitich; The History of Myanmar, s 3

12 Adam Simpson ve diğerleri (ed), Routledge Handbook of Contemporary Myanmar, Routledge, New York; 2018, s.46-50

13 Adam Simpson ve diğerleri (ed), Routledge Handbook of Contemporary Myanmar, s.21-23

MYANMAR; BÜYÜK OYUNUN DOĞU SAHNESİ

Burma Birliği¹⁴ adıyla bağımsızlığına kavuşmuştur. Bağımsızlık, çoğu sömürge statüsünden kurulan ülkede yaşandığı gibi ayrışma ve çatışmaların da başlangıcı olmuştur. Bamar çoğunluğun bağımsızlık mücadelesinde üzerinde mutabakata varılan federal bir yönetime yanaşmaması nedeniyle ülke dünyanın en uzun iç savaşına sahne olmuştur. Bu durum sömürge statüsünden kurulan birçok ülkenin de ortak kaderidir. Neticede Myanmar dünyadaki çoğu eski sömürge ülkesi gibi post kolonyal dönemin ulus-devlet inşası başarısızlıklarını yaşamaktadır.

Etnik ayrılcılık, Çin iç savaşından kaçan Çin milliyetçilerinin ülke sınır ve topraklarını tehdit etmesi, sivil yönetimin başarısızlığının yarattığı kaos gibi iç ve dış tehditler Tatmadav'ın yönetimdeki ağırlığını artırırken ülkeyi bir güvenlik devleti olmaya doğru itmiştir.¹⁵ Ülke güvenlik öncelikli bir yapıya evrilmiş, askerler sürekli yönetime müdahale etmiş ve askerî darbeler ülkenin rutinine dönüşmüştür.¹⁶ Bu ortamda ülke siyasetinde ayrıcalıklı bir konuma oturan Tatmadav ülke ekonomisindeki önemli şirketlerin sahibi olmayı da başarmıştır. Tatmadav generallerinin yönetimdeki ayrıcalıklarını ve ekonomik avantajlarını kaybetmek istememesi de ülkedeki yönetim krizinin önemli nedenlerinden biridir. Ülke halkı dünyanın en fakir halkları arasında kalırken Tatmadav refah içinde yaşamakta¹⁷ ve bu imtiyazlı konumunu kaybetmemek için elinden geleni yapmaktadır.

ÇHC ve Hindistan arasındaki kritik coğrafi konumu Myanmar'a dezavantaj olarak yansımakta; ÇHC ve Hindistan'ın küresel ve bölgesel rekabeti Myanmar'ın iki büyük güç arasında sıkışmasına neden olmaktadır. ÇHC ve Hindistan ile sınır komşusu olması nedeniyle Myanmar bu iki dev ülkenin rekabet ve çatışmalarının yarattığı sarsıntıları en derinden hisseden ülkelerin başlarında gelmektedir. Özellikle Hindistan'ın kuzeydoğu eyaletlerindeki ayrılıkçı örgütlerin Myanmar topraklarında üs imkânı bulması bu zayıf ülkeyi zora sokmaktadır. Kendi iç istikrar-güvenliğini sağlayamayan Myanmar Hindistan'da faaliyet gösteren militan örgütlerin ülkedeki sık ormanlık coğrafyada üslenmesine engel olamamakta, bu durum ülkeyi Hindistan baskısıyla karşı karşıya bırakmaktadır. Ülkenin mevcut durumuna yönelik tespitleri yaptıktan sonra ülkenin tarihi ile başlayarak bugünkü duruma gelinmesinde belirleyici olan faktörleri incelemek faydalı olacaktır. Bu bağlamda Şubat 2020 darbesine kadar olan tarihi süreci aktararak başlamak daha uygundur.

14 William J. Topich ve Keith A. Leitich;The History of Myanmar, s 71

15 Nicholas Farrelly," Cooperation, Contestation, Conflict: Ethnic Political Interests in Myanmar Today", South East Asia Research, 2014, 22:2, 251-266

16 William J. Topich ve Keith A. Leitich;The History of Myanmar, s 76-77

17 Donald M. Seekins, Historical Dictionary of Burma , s.9-10

MYANMAR; BÜYÜK OYUNUN DOĞU SAHNESİ

1.Tarihi Arka Plan

Myanmar'da bilinen ilk geniş çaplı uygarlıklar kuzeyde Tibet kökenli "Bamar"lar tarafından kurulan Pyu şehir devletleri ile güneydeki Mon krallıklarıdır.¹⁸ Bamarların MS 9. asırda kurduğu Pagan Krallığı mevcut Myanmar topraklarını MS 11. asırda birleştiren ilk devlet olmuş ve bugünkü Myanmarın temelini atmıştır.¹⁹ Bamar kültürü zamanla bölgedeki diğer kültürlerin etkisini kırmış ve baskın kültür hâline gelmiş, geniş kitlelere hitap etmeyi başaran Budizm de bölgenin hâkim dini hâline gelmiştir.²⁰ 12. asır ortalarına kadar bölgenin başat gücü olan Pagan Krallığı, Moğollar tarafından yıkılmıştır.²¹ Moğol yenilgisinden sonra bölgede küçük devletlere bölünmüştür.²² Ülke bundan sonra asırlarca küçük krallıklar arasındaki hâkimiyet mücadelesine sahne olsa da Budizm ağırlığını yitirmemiştir.

16. asırda Toungoo hânedanı ülkeyi birleştirmeyi ve güneye doğru yayılmayı başarmıştır.²³ Devamında Konbaung hânedanı (1750-1885) 18. asırda Myanmar topraklarını yeniden tek bir krallık altında birleştirmiştir. Arakan Bölgesi'ni ilhak eden Konbaung Krallığı yayılcı bir siyaset izlerken, 19.asırda İngiliz Hindistanı ile karşı karşıya gelmiştir. 1820'de, Hindistan'ın bugünkü Manipur ve Assam eyaletlerini ele geçiren Konbaung Krallığı Bengal'i tehdit etmeye başlayınca karşısında İngilizleri bulmuştur.²⁴ İngiliz Hindistanı ile Konbaung Krallığı arasında ilk olarak sınır sorunu nedeniyle başlayan çatışmalar sonrasında²⁵ 1824-1826, 1852 ve 1886-1889 yıllarında yaşanan üç savaş neticesinde İngiliz Hindistanı Konbaung Krallığı'nı yıkmış ve topraklarını kendi yönetimi altına almıştır.²⁶

İngilizler, İkinci Burma savaşında ilhak ettikleri Myanmar topraklarının yönetimi için Rangoon (yeni adıyla Yangon) kentini 1852 yılında merkez olarak değerlendirmiş²⁷ ve Hindistan'daki Bengal Bölgesi'nden buraya göçü teşvik etmiştir.²⁸ Hindistan'daki İngiliz Sömürge Yönetimi'nin temelini atıldığı Bengal Bölgesi'nin İngiliz yönetim tarzına alışmış olması ve Burma'yı tanıyor olması bu tercihte önemli bir faktördür.²⁹ Myanmar topraklarına komşu olan Bengal'in doğusunun Müslüman ağırlıklı olması nedeniyle bu yeni ülkeye göç eden Hintlilerin çoğunluğu da Müslüman ol-

18 Donald M. Seekins, Historical Dictionary of Burma, s.12-13

19 Michael ve Mairii Aung-Thwin, A History of Myanmar Since Ancient Times, Traditions and Transformations, Reaktion Books, Londra, 2012 ,s. 77

20 William J. Topich ve Keith A. Leitich;The History of Myanmar; s 8-11

21 Donald M. Seekins, Historical Dictionary of Burma, s.13

22 William J. Topich ve Keith A. Leitich;The History of Myanmar; s 25-28

23 Victor Lieberman, "Political consolidation in Burma under Early Konbaung Dynasty 1752-1820",Journal of Asian History, Vol. 30, No. 2 (1996), pp. 152-168

24 Victor Lieberman, age

25 Michael ve Mairii Aung-Thwin, A History of Myanmar Since Ancient Times, s 177

26 William J. Topich ve Keith A. Leitich;The History of Myanmar; s 42-49

27 Donald M. Seekins, Historical Dictionary of Burma, s.3

28 Michael ve Mairii Aung-Thwin, A History of Myanmar Since Ancient Times, s 207

29 William J. Topich ve Keith A. Leitich;The History of Myanmar; s 52

MYANMAR; BÜYÜK OYUNUN DOĞU SAHNESİ

muştur. Müslüman çoğunluklu Hintli göçmenler bu fırsat ülkesinde ekonomik ve idarî sistemin merkezine oturmuş ve ülke kaynaklarına hâkim olmayı başarmıştır.³⁰ Bu arada İngiliz ve diğer Batılı misyonerler de Hristiyan dininin yayılması için bölgedeki faaliyetlerini artırmış ve Karen ve Kaçin etnik gruplarının yaşadığı bölgelerde başarılı olmuşlardır.³¹ Yerel halkın yoksulluğu ve Müslüman göçmenlerin ülkede söz sahibi olması günümüzdeki Müslüman karşıtı hissiyatın temelini atmıştır. Bir bakıma Müslümanlar İngiliz Hindistanı Sömürge Yönetimi'nin ülkeyi sömürgeleştirmesine duyulan öfkenin görünen yüzü ve hedef tahtası hâline gelmiştir.³²

I. Dünya Savaşı sonrasında bütün dünyada artış gösteren özyönetim rüzgârı Myanmar'ı da etkilemiş ve ülkede sömürgeciye karşı verilen milliyetçi mücadele 1920'li yıllarda kuvvet kazanmıştır.³³ Bu mücadele başarılı olmuş ve İngiltere Krallığı 1923'de Myanmar'a yerel yönetimde temsil hakkı vermiştir.³⁴ Bu dönemde bütün dünyayı etkileyen küresel ekonomik krizin bu fakir ülkeye yansması yerel halkın refah seviyesi daha yüksek olan, çoğunluğu Müslüman Hintli göçmenlere karşı olumsuz bakışını artırmıştır. Rangon'da liman işçisi olarak çalışan Hintli göçmenlerin Mayıs 1930'da greve gitmesi nedeniyle işe alınan yerli Burmalılar, grevin bitmesi sonrasında Hintli göçmenlerin tekrar işe alınması nedeniyle işlerini kaybetmiştir. Bu durum sonrasında Rangon'da Hintli göçmenler saldırılara maruz kalmış ve ciddi kayıplar vermiştir.³⁵ Rangon'da Müslüman liman işçilerine yapılan saldırılar 1939'a kadar devam etmiş ve aileleriyle birlikte yüzlercesi öldürülmüştür.³⁶

Benzeri sömürge toplumlarında yaşanan sosyal psikoloji Myanmar halkının verdiği anti sömürgeci mücadelede de kendini göstermiş ve Bamar çoğunlukta altın çağ özlemi arayışlarını tetiklemiştir. Bamar çoğunluğun altın çağ özlemi Konbaung Krallığı'nın canlandırılmasında karşılık bulmuş³⁷ ve bu etnik-dinsel milliyetçilik Müslümanların ötekileştirilmesine zemin sağlamış ve anti sömürgeci mücadelede ayrışmaya neden olmuştur. Bu çatlak sürekli genişlemiş ve bağımsızlık sonraki süreçte toplumsal entegrasyonun en önemli engeli hâline gelmiştir.

Benzeri sömürge ülkelerinde yaşanan anti sömürgeci mücadele bu ülkede de hayata geçerken benzer bir hikâye burada da yaşanmıştır. Batı eğitilmiş Bamar elit, seküler ve sosyalist dünya görüşü temelinde birleşik bir ülkeyi idealize ederken Bamar dil ve kültürünü merkeze almıştır.³⁸ Aung San'ın önderlik ettiği milliyetçi hareketin etkin mücadelesi neticesinde Myanmar (o dönemdeki adıyla Burma), 1937'de İngiliz Hindistanı'ndan ayrılmıştır. Ancak Burma'nın yerel yönetimde artan rolünün getirdiği başarı hissi fazla sürmemiş; II. Dünya Savaşı sürecinde Japonya 1942'de ülkenin önemli kentlerini işgal etmeyi başarmıştır. Japon işgali nedeniyle İngiliz Hindistanı'na

30 Michael ve Maitrii Aung-Thwin, A History of Myanmar Since Ancient Times, s 217-219

31 William J. Topich ve Keith A. Leitich;The History of Myanmar; s 50-55

32 Kunal Mukherjee, "The Ethnic Minority Question and Rohingya Crisis in Contemporary Myanmar", Journal of Muslim Minority Affairs,2019, Vol. 39, No. 1, 26-43

33 William J. Topich ve Keith A. Leitich;The History of Myanmar; s 55-56

34 Donald M. Seekins, Historical Dictionary of Burma, s.19-21

35 Donald M. Seekins, Historical Dictionary of Burma, s.77

36 Kunal Mukherjee, age

37 Matthew J. Walton," The "Wages of Burman-ness: Ethnicity and Burman Privilege in Contemporary Myanmar", Journal of Contemporary Asia Vol. 43, No. 1, February 2013, pp. 1-27

38 Matthew J. Walton, The Wages of Burman-ness

MYANMAR; BÜYÜK OYUNUN DOĞU SAHNESİ

çekilmek zorunda kalan İngilizler, İngiliz Hindistanı'nın da Japonya tarafından işgal edilme ihtimaline karşı Bengal ile Burma toprakları arasında tampon bölge oluşturmak istemiştir. İngilizler bu stratejide Bamar çoğunluk ile anti sömürgeci mücadelede yolları ayrılmaya başlayan Arakan Müslümanlarını kullanmıştır.³⁹

Burma'nın Arakan Bölgesi, İngiliz Hindistanı'nın Bengal Bölgesi'ne komşu olması, Japon ilerleyişini sekteye uğratması için uygun dağlık araziye sahip olması ve Arakan Müslümanlarının Bamar çoğunluk tarafından ötekileştirilmiş olması sebebiyle İngiliz stratejisi için biçilmiş kaftan olmuştur. Bağımsızlık mücadelesinde Bamar çoğunluğun saldırıları karşısında İngilizlerden destek bulan Arakan Müslümanları İngiltere Krallığı saflarında yer alırken⁴⁰ Bamar özgürlük mücadelesi liderleri Japonya'nın Burma bağımsızlığına saygı duyacağı garantisini aldıktan sonra ilk başlarda Japonya tarafında yer almıştır.⁴¹ Bu durum Japonların ülkedeki gerçek niyetinin kukla bir Burma yönetimi altında ülkeyi sömürge yapmak olduğu anlaşıldığında değişmeye başlamış ve Aung San liderliğindeki gruplar ve komünistler 1944'de Japonlara karşı direnişe geçmiştir.⁴² Bu dönemde İngilizlerden silah desteği alan Arakan Müslümanları ile Bamar milliyetçileri arasında şiddetli çatışmalar yaşanmıştır.⁴³ Japon askerlerinin de saldırıları neticesinde on binlerce Müslüman sivil, İngiliz Hindistanı Bengal Bölgesi'ne göç etmek zorunda kalmıştır.⁴⁴

II. Dünya Savaşı sonrasında Burma tekrar İngiliz egemenliği altına girse de bu durum fazla sürmemiştir. Japonlara karşı direnişe geçen Aung San liderliğindeki Bamar milliyetçileri II. Dünya savaşı sonrasında İngilizler ile sıcak ilişki kurmuş ve İngiltere'de iktidara gelen İşçi Partisi liderleri Aung Sun'a sempatik bir tutum takınmıştır. İngiltere Krallığı'nın Güney Asya ve Güneydoğu Asya'daki sömürge topraklarından çekilme zorunluluğu ile yüzleşmek zorunda kaldığı bu dönemde İngiliz yönetimi ve Aung Sanarasındaki bağımsızlık müzakereleri olumlu bir seyir izlemiştir. Fanatik bir Bamar milliyetçisi olmayan, vizyon sahibi lider Aung San bu süreçte bazı etnik azınlık liderleri ile ülkenin geleceğine yönelik müzakereler yürüterek yarı federal bir sistem üzerinde uzlaşmıştır. 07-12 Şubat 1947'de Şan Eyaleti'nin Panglong kasabasında Şan, Kaçin ve Çin liderleri ile yapılan müzakerelerde hayat bulan "Panglong Mutabakatı" müzakerelere katılmayan Karen liderler tarafından kabul edilmemesine rağmen Bamar milliyetçileri tarafından öfke ile karşılanmıştır.⁴⁵ Bu tepkilere rağmen Panglong Mutabakatı üzerinde ısrarını sürdüren Aung San ve kabinesi 19 Temmuz 1947'de, parti binalarındaki bir toplantı esnasında, toplu olarak Bamar milliyetçileri tarafından katledilmiştir.⁴⁶ Aung San'un yerine geçen U Nu İngilizler ile müzakereleri sürdürmüş ve ülke 04 Ocak 1948'de Burma Birliği adı ile bağımsız ülke statüsüne kavuşmuştur.⁴⁷

39 Swapna Bhattacharya, "Imperialist Provocation and Muslims Of Arakan/Myanmar (1942-1948)", Proceedings of the Indian History Congress, 1994, Vol. 55 (1994), pp. 542-550

40 Kunal Mukherjee, age

41 Swapna Bhattacharya, Imperialist Provocation and Muslims Of Arakan

42 Donald M. Seekins, Historical Dictionary of Burma, s.21-25

43 Swapna Bhattacharya, Imperialist Provocation and Muslims Of Arakan

44 Abdur Rahman Fuad, "Tarihi Açısından Arakan'daki Müslümanlar ve Budistler arasındaki Çatışmaların Arka Planı", ASSAM-UHAD, Cilt: 5 Sayı: 12 Yıl: 2018

45 Donald M. Seekins, Historical Dictionary of Burma, s.25-28

46 Michael ve Mairii Aung-Thwin, A History of Myanmar Since Ancient Times, s 237

47 William J. Topich ve Keith A. Leitich; The History of Myanmar; s 71

MYANMAR; BÜYÜK OYUNUN DOĞU SAHNESİ

Federal sistemi kabul etmeyen Bamar çoğunluk, U Nu Başbakanlığında parlamenter bir sistem kurarken, sömürge öncesi dönemde olduğu gibi Bamar toplumunun baskın olduğu bir idarî yapı hedeflemiştir.⁴⁸ Böylece Bamar çoğunluğun hâkimiyetindeki Burma yönetimi, Bamar dili, etnik ağırlığı ve Budizm temelinde bir devlet inşa etmeye başlamış ve azınlıkların yönetime katılma taleplerine kulaklarını kapatmıştır.⁴⁹ Sosyalist dünya görüşlü lider U Nu, halkın yeni yönetimin ulus inşa temelini kabul etmediği gerçeğiyle yüzleşmekte gecikmemiştir.⁵⁰ Yönetim başlangıçtan itibaren etnik azınlıkların reaksiyonu ile karşılaşmış ve meşruiyet kazanamamıştır.⁵¹

Merkezdeki ovalarda Bamar çoğunluk, çevredeki dağlık ve ormanlık bölgelerde azınlıklar fizikî konumlanmasıyla bir merkez-çevre yapısı çerçevesinde ulus-devlet inşa edilmeye çalışılmıştır. Azınlıkların yaşadığı bölgelerdeki ekonomik kaynakların kullanılması da merkezdeki Bamar çoğunluğun kontrolü altına alınırken, doğal kaynaklardan yerel halkın pay sahibi olmasının da önüne geçmiştir. Ükedeki yönetim sorunu bu bağlamda kültürel ve idarî problemler ile birlikte sosyo-ekonomik eşitsizliklerden de beslenmiştir.⁵²

Yeni yönetimin Bamar kültürü temelindeki ulus devlet inşa politikasına karşı ilk olarak 28 Mart 1948'de, Burma Komünist Partisi silahlı direnişe başlamıştır. Devamında Ocak 1949'da Karen etnik azınlık ayaklanarak komünistlere katılmış ve direniş cephesini genişletmiştir.⁵³ Arakan Müslümanları (Rohingyalar) da özerklik için Mücahit Hareketi liderliğinde mücadeleye başlamıştır. Rohingya'ları takip eden Mon etnik grupların ayaklanmasına ilk beş yıl içinde Şan ve Kaçın gruplar da katılınca ayaklanma sahası genişlemiştir; Çin toplumu da silahlı direnişe başlayınca yurt geneline yayılmıştır.⁵⁴ Başbakan U Nu bu durum karşısında 28 Ekim 1958'de yönetimi Genelkurmay Başkanı General Ne Win'e devretmiştir.⁵⁵ General Ne Win, Şubat 1960'da yapılan genel seçimlere kadar ülkeyi geçici olarak yöneterek kamu düzenini sağlamaya çalışmıştır.⁵⁶ Bu hedefinde kısmen başarılı olan General Ne Win, Şubat 1960 sonrasında asıl görevine geri dönmüştür.⁵⁷

U Nu, Şubat 1960 genel seçimlerinde kazandığı başarı sonrasında idareyi tekrar devralırken Budizm'i de resmî dini ilân etmiş ve sosyalist bir lider tarafından hayata geçirilen bu politik karar 26 ağustos 1961'de onaylanmıştır.⁵⁸ Sosyalist Başbakan U Nu, Budizm'i komunizme karşı bir duvar olarak gördüğü için devletin seküler yapısını değiştirirken radikal bir Budizmin temelini atılmasına da vesile olmuştur. Bu adım sonrasında Budizm siyasetin popüler bir vasıtası olarak siyasallaşmış ve iktidarların meşruiyet kazanmak için kullanmaktan hoşlandığı tehlikeli bir yapıya dönüşmeye başlamıştır.⁵⁹

48 Kendra Schreiner, "Nation Building and Nationalism in Myanmar: From Military Rule to Democratic Opening", University of Saskatchewan Undergraduate Research Journal, Vol.3, Issue 2, 2017

49 Adam Simpson ve diğerleri (ed), Routledge Handbook of Contemporary Myanmar, s.393-401

50 Kendra Schreiner, Nation Building and Nationalism in Myanmar

51 Michael ve Mairii Aung-Thwin, A History of Myanmar Since Ancient Times, s 238

52 Adam Simpson, "Identity, ethnicity and natural resources in Myanmar", Australian Political Studies Association Annual Conference, University of South Australia, 2014

53 Donald M. Seekins, Historical Dictionary of Burma, s.28-29

54 Michael ve Mairii Aung-Thwin, A History of Myanmar Since Ancient Times, s 77-78

55 Donald M. Seekins, Historical Dictionary of Burma, s.30-31

56 William J. Topich ve Keith A. Leitich; The History of Myanmar; s 81-82

57 Adam Simpson ve diğerleri (ed), Routledge Handbook of Contemporary Myanmar, s 18

58 Donald M. Seekins, Historical Dictionary of Burma, s.31-32

59 William J. Topich ve Keith A. Leitich; The History of Myanmar; s 75-76

MYANMAR; BÜYÜK OYUNUN DOĞU SAHNESİ

Ancak U Nu yönetimi ülkeyi istikrarsızlıktan kurtaramayınca General Ne Win liderliğindeki Tatmadav 02 Mart 1962'de yönetime el koymuştur.⁶⁰ General Ne Win 04 Temmuz 1962'de "Sosyalist Program Partisi"ni kurmuş ve haricindeki bütün siyasî organizasyonları yasaklamıştır. General Ne Win yönetimi yabancı şirketleri ve bankaların da aralarında bulunduğu ticarî yapıları millileştirmiş ve ülkeyi dış dünyaya kapatmıştır. Müteakiben Tatmadav ülkeyi 1971'den itibaren Sosyalist Program Partisi vasıtasıyla yönetmeye başlamıştır.⁶¹ 03 Ocak 1974 ayında adını "Burma Sosyalist Halk Cumhuriyeti" olarak değiştiren sivil görünümlü askerî yönetim etnik ve dinsel-kültürel temelli gerilimleri bastıramamış ve ülke dünyanın en uzun iç savaşlarından birine sahne olmaktan kurtulamamıştır.⁶² Böylece Bağımsızlığını kazanan diğer komşuları gibi Burma Birliği de ulus-devlet inşasının zorlukları ile karşılaşırken bu süreci yönetememiş ve devlet otoritesi merkezle sınırlı kalmıştır.⁶³

Ülkenin siyasî ve ekonomik olarak istikrara kavuşamaması nedeniyle 1980'li yıllarda katı devletçi ekonomik uygulamalar yumuşatılsa da ülkede rahatlama görülmemiştir.⁶⁴ Ülke Mart 1988 ayında başlayan öğrenci protestoları ve devamında protesto yapan öğrencilerin güvenlik kuvvetleri tarafından katledilmesiyle sarsılmış ve bu sarsıntının ekonomiye yansımalarıyla kaosa sürüklenmiştir. Bu durumdan rahatsız olan Tatmadav'ın yeni generalleri Eylül 1988 ayında, General Saw Maung liderliğinde yönetime el koymuş ve eski generalleri yönetimden uzaklaştırırken siyasî partileri de kapatmıştır.⁶⁵

General Saw Maung askerî yönetimi, eski generallerin "Burma Sosyalist Halk Cumhuriyeti" yaptığı ülke adını 26 Mayıs 1989'da değiştirerek; "Myanmar Birliği Cumhuriyeti" yapmıştır. Tatmadav generalleri başkent Rangon'un adını da Yangon olarak değiştirmiştir. Askerlerin sömürge döneminin izlerini silmek iddiasıyla, İngilizlerin verdiği isimleri değiştirmesi aslında ülke içinde meşruiyet arayışından başka bir şey değildir. Zira bu isimler (Burma-Birmanya veya Myanmar) arasında anlam açısından fark yoktur; Myanmar sözcüğü Bamar çoğunluğun ülkenin adını tanımlamak için edebî yazımda kullandığı bir sözcük iken Burma günlük konuşmada aynı maksatla kullanılan bir sözcüktür.⁶⁶ Müteakip askerî yönetim de 2005'de büyük harcamalar yaparak başkenti Nepido'ya taşımıştır.⁶⁷ Askerî yönetimin başkent değişikliği Tatmadav'ın ulus-devlet inşasını yeniden düzenleme hedefinin bir dışa vurumu⁶⁸ olmakla birlikte bu izole edilmiş otokrasiyi her türlü ihtimale karşı koruma konusundaki kararlılığı yansıtmaktadır.⁶⁹

60 Michael ve Mairii Aung-Thwin, A History of Myanmar Since Ancient Times, s 245

61 Donald M. Seekins, Historical Dictionary of Burma, s 32-37

62 Donald M. Seekins, Historical Dictionary of Burma, s 38

63 Adam Simpson ve diğerleri (ed), Routledge Handbook of Contemporary Myanmar, s.6-7

64 Michael ve Mairii Aung-Thwin, A History of Myanmar Since Ancient Times, s 255

65 Donald M. Seekins, Historical Dictionary of Burma, s.39-43

66 Lowell Dittmer, "Burma vs. Myanmar: What's in a Name?", Asian Survey, Vol. 48, No. 6 (November/December 2008), pp. 885-888

67 William J. Topich ve Keith A. Leitich; The History of Myanmar; s 121-123

68 Adam Simpson ve diğerleri (ed), Routledge Handbook of Contemporary Myanmar, s.6-7, 55-62

69 Lowell Dittmer,ae

MYANMAR; BÜYÜK OYUNUN DOĞU SAHNESİ

General Saw Maung askerî yönetimi 1990'da göstermelik bir seçim düzenlemiş ancak sonuçları kabul etmemiştir.⁷⁰ Ülkenin önemli muhalifi Aung San Suu Kyi liderliğinde 24 Eylül 1988'da kurulan Millî Demokrasi Birliği (National League for Democracy), Aung San Suu Kyi'nin 20 Temmuz 1989'da ev hapsine alınmasına rağmen seçimlerde başarı olmuştur.⁷¹ Ev hapsindeki Aung San Suu Kyi 14 Ekim 1991'de Nobel Barış Ödülüne layık görülmüştür. Aung San Suu Kyi altı yıl sonra, Temmuz 1995'te özgürlüğüne kavuşmuştur.

General Saw Maung sağlık sorunlarını bulunduğu gerçeğiyle yardımcısı General Tan Shwe tarafından 23 Nisan 1992'de yönetimden ayrılmak zorunda bırakılmış ve General Tan Shwe yönetimi devralmıştır.⁷² Askerî yönetim ayrılıkçı yapılara operasyonlar düzenlerken insan hakları ihlalleri ve insanî trajedileri artırmış ve dünya kamuoyundan tepki almıştır. Bu tür insan hakları ihlalleri ve göç etmek zorunda kalan insanların yaşadığı trajediler nedeniyle dünya gündeminde yer almaya başlayan askerî yönetim 1990'lı yıllarda Batı dünyasının yaptırımları ile karşılaşmıştır.⁷³ 18 Eylül 1988'de ABD, Japonya ve Avrupa ülkelerinin başlattığı yaptırımlar Tatmadav'ın Mayıs 1990 seçim sonuçlarını kabul etmemesi sonrasında 1990'larda artarak devam etmiştir.⁷⁴

İç ve dış baskılara karşı zorlanan askerî yönetim ayrılıkçı militan yapılar ile 1989'da müzakerelere başlamıştır. Ayrılıkçı yapılar ile uzlaşma ve geri kalmış azınlık bölgelerini geliştirme hedefi kapsamında 1989'da kurulan "Sınır Bölgeleri ve Millî Irkları Geliştirme Komitesi, Eylül 1992'de bakanlığa dönüştürülmüş ve müteakiben kısa ve orta vadeli bölge gelişim projeleri açıklanmıştır. Bu projeler Tatmadav içerisinde tartışmalara neden olurken ciddi bir tepki almış ve zamanla üstü örtülmüştür. Bu politika değişimi sonrasında bazı militan yapılar ile ateşkes sağlansa da geniş bir satıha yayılamamış, bölge geliştirme projeleri de dış dünyada artan baskıları azaltma kapsamında atılan bir adım görüntüsünden öte gidememiştir.⁷⁵ Bu dönemde, 1989 ile 1997 yılları arasında 22 büyük ve küçük çaplı etnik militan örgüt ile askerî yönetim arasında ateşkes anlaşması imzalanmıştır. Bu anlaşmalara büyük örgütlerin bir kısmının katılmamasının yanında hükûmetin bazı uygulamaları nedeniyle bağlı kalınmamış ve zamanla çatlaklar oluşmaya başlamıştır.⁷⁶

Askerî yönetimin 15 Ağustos 2007'de akaryakıt sübvansiyonunu kaldırması, ülke ekonomisinde domino etkisi yaratarak bütün fiyatları altüst etmiş ve halk zor durumda kalmıştır. Yakıt fiyatlarının neden olduğu hiper enflasyonla bunalan halk 2008'de protesto gösterilerine başlamıştır.⁷⁷ Müteakiben Budist rahiplerin önderlik ettiği gösteriler (Safran Devrimi) ülke çapında protestolara neden olmuştur. Budist rahiplerin liderliğinde hayata geçirilen Safran Devrimi yönetim tarafından aşırı güç kullanılarak bastılmıştır. Bu dönemde güvenlik kuvvetleri tarafından uygulanan şiddet bütün dünyanın tepkisini çekmiş ve askerî yönetimi yıpratmıştır.⁷⁸

70 Michael ve Mairii Aung-Thwin, A History of Myanmar Since Ancient Times, s 266

71 William J. Topich ve Keith A. Leitich; The History of Myanmar, s 104-105

72 Donald M. Seekins, Historical Dictionary of Burma, s 391

73 William J. Topich ve Keith A. Leitich; The History of Myanmar, s 117

74 Donald M. Seekins, Historical Dictionary of Burma, s.387-388

75 Donald M. Seekins, Historical Dictionary of Burma, s. 115-117

76 Donald M. Seekins, Historical Dictionary of Burma, s. 136-137

77 William J. Topich ve Keith A. Leitich; The History of Myanmar, s 125-126

78 William J. Topich ve Keith A. Leitich; The History of Myanmar, s 126-132

MYANMAR; BÜYÜK OYUNUN DOĞU SAHNESİ

Ülkeyi 02-03 Mayıs 2008 tarihlerinde vuran Nargis Kasırgası neticesinde resmî makamların açıklamalarına göre; yaklaşık 84,500 kişi hayatını kaybederken, yaklaşık 53,800 insan kaybolmuştur. BM tahminlerine göre yaklaşık 2.400.000 insan kasırga nedeniyle zarar görmüştür.⁷⁹ Bu büyük zayıt sonrasında Tatmadav, 23 Mayıs 2008'de uluslararası yardımı kabul etmek mecburiyetinde kalmıştır.⁸⁰ Safran Devrimi ve Nargis Kasırgası askerî yönetimin direncini kırmış ve demokratikleşme adımları atmaya zorlamıştır.⁸¹ Bu gelişmeler sonrasında yapılan 2010 genel seçimlerinde Tatmadav, kontrolündeki Birlik Dayanışma ve Kalkınma Partisi'nin seçimleri kazandığını ilan etmiştir.⁸² Seçim sonuçları şaibeli olsa da ülke şartlarında ilerleme olarak değer kazanmıştır.

Safran Devrimi askerî hükûmeti yıkmayı başaramasa da, 2008 yılında yeni anayasanın ilan edilmesine ve 2010 yılında genel seçimlerin yapılmasına zemin sağlamıştır. Demokratikleşme adımları ve militan örgütlerle yapılan müzakereler neticesinde ateşkes anlaşmaları yapılırken ülkede etnik temelli partiler oluşmaya başlamıştır.⁸³ Etnik temelli ulus inşasında başarısız olduğunu anlayan Myanmar yönetimi daha kapsayıcı ve demokratik bir ulus inşa süreci için yeşil ışık yakmıştır.⁸⁴ Yeni yönetimin müzakere yolunu açması üzerine Şubat 2011'de 17 aylıkçı örgütten 12'si ortak bir yapı altında toplanarak Hükûmet ile görüşmeleri bu ortak örgüt çatısı altında yürütme kararı almıştır. Bu bağlamda kurulan Birleşik Millî Yapılar Federal Konseyi (United Nationalities Federal Council-UNFC), Tayland'ın Chiang Mai Bölgesi'nde bir karargâh kurarak bütün etnik azınlıkların haklarının savunulacağı ve özerkliklerin korunacağı bir müzakere dönemini yürütmeyi hedeflemiştir.⁸⁵

2010 seçimleri sonrasında Myanmar demokrasiye geçiş yönünde adımlar atmıştır.⁸⁶ Ülke, 2011 yılında Emekli General U Thein Sein liderliğinde bir sivil hükûmet tarafından yönetilmeye başlamış; ancak hükûmetin önemli mevkilerini eski askerler işgal etmiştir.⁸⁷ Bu dönemde Kaçin, Karen, Şan, Lahu, Han ve Rohingya etnik grupları ile güvenlik güçleri arasındaki çatışmalar artış göstermiş ve sivil görünümü askerî hükûmeti zor duruma sokmuştur. Yeni Hükûmet de Arakan'da Müslümanlara karşı sert bir tutum takınmış ve güvenlik güçlerinin aşırı güç kullanmalarının önünü açmıştır.⁸⁸ Arakan'da Rohingya Müslümanlarının 2012 yılında maruz kaldığı katliamlar ülkemizde de çok tepki çekmiş ve Türkiye, İslâm ülkeleri ve dünya nezdinde girişimlerde bulunarak bu katliama engel olmaya çalışmıştır. Dünya çapında soykırım suçlamalarıyla karşılaşan Myanmar yönetimi bu baskılar sonrasında geri adım atmak zorunda kalmıştır.

79 "Myanmar: Cyclone Nargis 2008 Facts and Figures", UN-OCHA, 03 Mayıs 2011

80 William J. Topich ve Keith A. Leitich; The History of Myanmar; s 132-138

81 Michael ve Maitrii Aung-Thwin, A History of Myanmar Since Ancient Times, s 275

82 William J. Topich ve Keith A. Leitich; The History of Myanmar; s 141

83 Nicholas Farrelly, age

84 Ian Holliday, "Ethnicity and Democratization in Myanmar", Asian Journal of Political Science Vol. 18, No. 2, August 2010, pp. 111-128

85 Sourabh Jyoti Sharma, "Ethnicity And Insurgency In Myanmar", World Affairs: The Journal of International Issues , Vol. 18, No. 3 (Autumn (July - September) 2014), pp. 150-168

86 Nicholas Farrelly, age

87 N. Ganesan, "Ethnic Insurgency and the Nationwide Ceasefire Agreement in Myanmar", Asian Journal of Peacebuilding Vol. 3 No. 2 (2015): 273-286

88 Kunal Mukherjee, age

MYANMAR; BÜYÜK OYUNUN DOĞU SAHNESİ

Myanmar yönetimi müzakere yürüttüğü ayrılıkçı militan örgütlerin bir kısmı ile uzlaşmaya varmıştır. Bu uzlaşma neticesinde isyan hâlindeki 16 etnik militan organizasyondan sekizi ile 15 Ekim 2015’de ateşkes anlaşması imzalanmıştır. ÇHC, Hindistan ve Tayland da sınır komşuları olarak bu anlaşmada gözlemci olarak yer almıştır. Ülke Çapında Ateşkes Anlaşması (Nationwide Ceasefire Agreement-NCA) olarak adlandırılan bu anlaşmaya, karşılıklı güvensizlik nedeniyle bütün militan örgütlerin katılması sağlanamamıştır.⁸⁹ 2015 ateşkesinden sonra uzlaşma sağlanan bölgelerde hükümet, militan organizasyonlar ve uluslararası yardım örgütlerinin birlikte faaliyet gösterdiği karma (hibrit) bir idare ortaya çıkmıştır.⁹⁰

Myanmar Yönetimi ulusal uzlaşma projesi ile ülkenin küresel uyuşturucu ticaretindeki rolüne yönelik yerleşen algıyı da temizlemeye çalışmıştır. Uyuşturucu ticareti kamu otoritesinin sağlanmadığı dağlık coğrafyada ayrılıkçı örgütlere kolay üretim ve yüksek gelir imkânı verirken ekonomik girdileri artan militan örgütler güçlenmekte ve silah temin etmede rahatlamaktadır. Uyuşturucu konusu Myanmar yönetimini, uyuşturucu ticaretinden doğrudan etkilenen ÇHC ve Tayland gibi komşularının baskısına maruz bırakmıştır. Bunun yanı sıra diğer küresel ve bölgesel aktörler de Myanmar yönetimini tedbir alması için zorlamıştır.⁹¹

Bundan sonra 08 Kasım 2015’de genel seçimlere gidilerek demokrasi noktasında bir ilerlemeye doğru adım atılmıştır. Bu seçimler, güvenlik gerekçesiyle çatışmaların devam ettiği bazı bölgelerde yapılamamasına rağmen, demokrasinin ilerlemesi açısından önemli bir gelişme olmuştur. Seçimlerde Nobel Barış ödülü sahibi ve önemli muhalifi Aung San Suu Kyi liderliğindeki Millî Demokrasi Birliği (National League for Democracy) %80 civarında oy almasına rağmen mecliste sandalyelerin yaklaşık %60’ını kazanmıştır.⁹² Bu durum, askerlerin kontrolünde yapılan anayasal düzenlemelerin, meclisin her iki kanadında Tatmadav’a dörtte bir oranında temsil garantisi vermesinden kaynaklanmaktadır.⁹³

Bir İngiliz ile evliliğinden İngiltere Krallığı vatandaşı iki oğlu olan ve kendisi de aynı zamanda İngiltere Krallığı vatandaşı olan Aung San Suu Kyi, anayasa gereği devlet başkanı olamadığı için sembolik devlet başkanları seçtirerek fiili olarak devlet başkanlığını yürütmek durumunda kalmıştır.⁹⁴ Başkanlık sistemi ile yönetilen ülkede dışişleri bakanlığını üstlenen Aung San Suu Kyi’nin, fiili devlet başkanlığı makamını icra edebilmesi için “Devlet Konseyi Başkanlığı” makamı kurulmuştur.⁹⁵ Aung San Suu Kyi, azınlıklar ile yürütülen görüşmeler ve ulusal uzlaşma sürecini de üstlenmiştir. Ulusal uzlaşma süreci uluslararası camiadan maddî ve manevî destek görmüştür.⁹⁶

89 N. Ganesan, “Ethnic Insurgency and the Nationwide Ceasefire Agreement

90 Ashley South, “Hybrid Governance” and the Politics of Legitimacy in the Myanmar Peace Process”, *Journal of Contemporary Asia*, 2018, Vol. 48, No. 1, 50–66

91 Donald M. Seekins, *Historical Dictionary of Burma*, s. 168-169

92 NAKANISHI Yoshihiro, “The 2015 Myanmar General Election, A Historic Victory for the National League for Democracy”, IDE-JETRO, March 2016

93 Ian Holliday, *Ethnicity and Democratization in Myanmar*

94 San Yamin Aung, “Myanmar’s Suu Kyi Still Barred From Presidency as Proposed Charter Change Fails”, *The Irrawaddy* 11 March 2020, erişim 15 Aralık 2021 12 31

95 Sarah L. Clarke ve diğerleri, *ReExamining Ethnic Identity in Myanmar*, centrepeaceconflictstudies.org; 31 Mayıs 2019, s 48

96 Ashley South, *Hybrid Governance*

MYANMAR; BÜYÜK OYUNUN DOĞU SAHNESİ

Aung San Suu Kyi'nin yönetiminde icra edilen ulusal uzlaşma süreci ciddi kırılmalar yaşamıştır. Bütün ilerlemelere rağmen Rohingya Müslümanlarına yönelik olarak icra edilen devlet terörü devam etmiş ve Arakan Bölgesi'nde değişen bir şey olmamıştır. Barış sürecinde rol üstlenen uluslararası yardım kuruluşlarının ordu şiddetinin soruşturulmasına yönelik talepleri de Aung San Suu Kyi yönetimince kabul görmemiştir. Arakan Bölgesi'nde yaşanan şiddet Myanmar yönetiminin inandırıcılığına darbe vurmuş ve diğer azınlık bölgelerindeki müzakere süreci üzerinde şüphe bulutlarının yoğunlaşmasına neden olmuştur.⁹⁷

Bu dönemdeki Müslüman katliamları nedeniyle Lahey'deki Uluslararası Ceza Mahkemesi'nde 11 Aralık 2019'da ifade vermek zorunda kalan Aung San Suu Kyi; güvenlik güçlerinin aşırı güç kullanmış olabileceğini ancak soykırım yapmadığını savunmuştur.⁹⁸ 2015 ateşkesinde rol alan imzacı ve gözlemci tarafların temsilcilerinden oluşan ateşkes gözlem grubu, ateşkes ihlallerini takip etmekle görevlendirilmiş olmasına rağmen⁹⁹ Arakan'da görev üstlenememiştir.

Güvenlik nedeniyle ülke çapında bir katım sağlanmasına rağmen Myanmar şartlarında olumlu sayılabilecek 08 Kasım 2020 seçimlerinde,¹⁰⁰ Aung San Suu Kyi liderliğindeki Ulusal Demokrasi Birliği ezici bir çoğunlukla başarılı çıkmıştır. Ancak Tatmadav kontrolündeki muhalefet seçimlerde hile yapıldığı gerekçesiyle sonuçları kabul etmemiş ve tekrarlanmasını istemiştir.¹⁰¹ Seçim tartışmalarının üzerinden çok zaman geçmeden Tatmadav, 01 Şubat 2021'de yönetime el koymuştur. Müteakiben Genelkurmay Başkanı General Min Aung Hlaing başkanlığında, sekiz general ve üç sivil den oluşan Devlet İdare Konseyi yürütme yetkisini devralmıştır.¹⁰²

97 Anna S. King ve Mark Owen, "The Promise and Challenge of Multireligious Peacebuilding in the 21st Century: A Myanmar Case Study", Religions 2020, 11, 121

98 "Aung San Suu Kyi defends Myanmar against genocide allegations", Al Jazeera News, 11 Aralık 2019

99 Ashley South, Hybrid Governance

100 Min Zaw Oo; Myo Naing, "Gender, ethnicity, and geography on security in Myanmar", International Development and Research Center-Canada Report, 2021

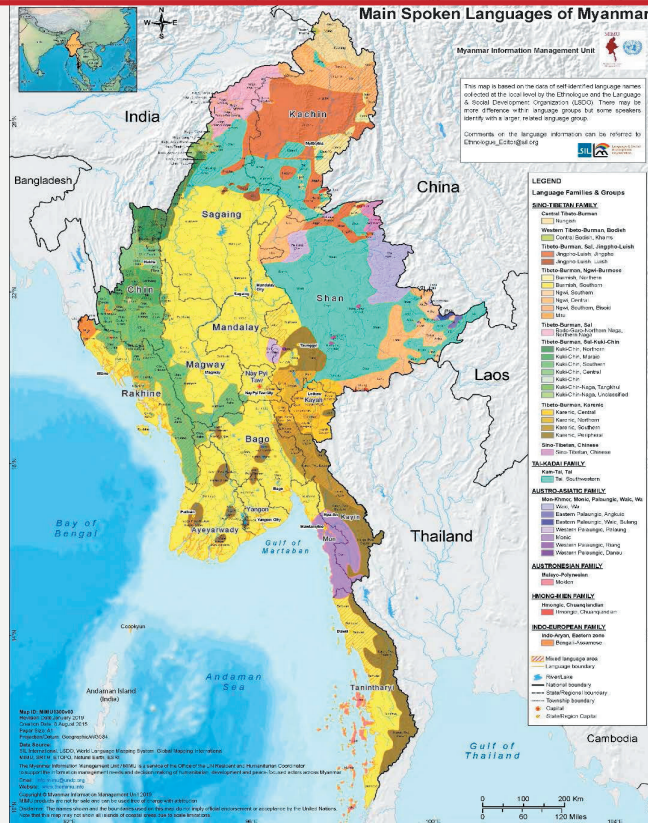
101 "Myanmar: Aung San Suu Kyi's party wins majority in election", BBC News, 13 Kasım 2020, erişim 15 Aralık 2021 12 43

102 "Myanmar: Army Consolidates its Grip on the Country after the Coup", South Asia Analyses Group, 06 Şubat 2021, erişim 06 Şubat 2021 2313

MYANMAR; BÜYÜK OYUNUN DOĞU SAHNESİ

2. Etnik Yapı ve Azınlıklar Sorunu

Ülkedeki etnik grupların çokluğu dikkat çekicidir ve bu konu üzerindeki genel kabul 130'dan fazla olduğu şeklindedir. 1931'de yapılan ve 1983 nüfus sayımında resmîleştirilen kayıtlarda 135 farklı etnik grubun mevcudiyeti teyit edilmiştir.¹⁰³ Bu kayıtlara göre; nüfusun yüzde 60-70'ini Bamarlar oluşturmaktadır.¹⁰⁴ Şanlar, Karenler, Rakinler, Rohingyalar, Çinliler, Monlar, Kaçinler, Kayinler, Kayahlar ve Hintliler ülkedeki diğer önemli etnik gruplardır. Çoğunluğu oluşturan Bamarlar genellikle ova ve düzlüklerde yaşarken diğer azınlıklar ülkenin yüksek kesimlerinde ve dağlık bölgelerinde yaşarlar.¹⁰⁵ Yüzden fazla yerel dilin konuşulduğu ülkede Çin-Tibet dil grubunda yer alan Bamar dili en yaygın kullanıma sahip olan lisandır. Nüfusun yaklaşık % 80'nin konuştuğu Bamar lisanı resmi dildir.¹⁰⁶ Sömürge döneminde yaygınlaşan İngilizce geniş bir kullanım kazanmışken Çin sınırına yakın bölgelerde Çince de konuşulur.¹⁰⁷



Harita-2: Myanmar'da Konuşulan Başlıca Diller

103 Donald M. Seekins Historical Dictionary of Burma (Myanmar) s.7

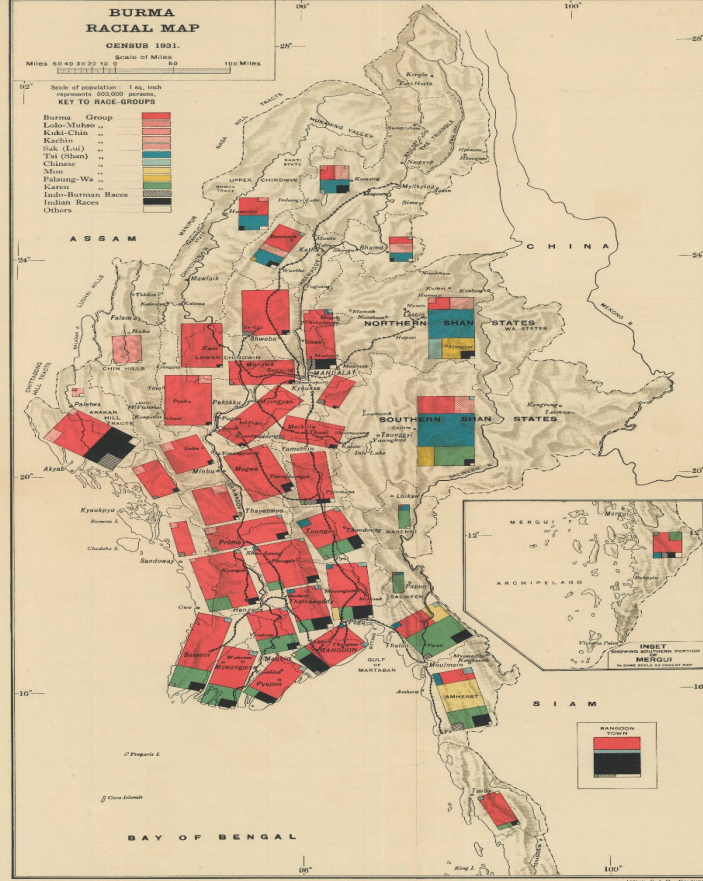
104 Adam Simpson ve diğerleri (ed), Routledge Handbook of Contemporary Myanmar, s 6.,43

105 William J. Topich ve Keith A. Leitich;The History of Myanmar, s 2-3

106 William J. Topich ve Keith A. Leitich;The History of Myanmar, s 7

107 Donald M. Seekins, Historical Dictionary of Burma, s. 129-133

MYANMAR; BÜYÜK OYUNUN DOĞU SAHNESİ



Harita-3: Myanmar'daki Etnik yapı

Ülkedeki ikinci büyük etnik yapı Karen toplumdur. Ülkenin farklı bölgelerinde yaşayan ve yaklaşık 20 alt etnik yapıya sahip olan Karenlerin önemli kısmı sömürge döneminde Hristiyanlaşmıştır. Misyonerlik faaliyetlerinin en verimli sonuç verdiği Karen toplumu İngiliz idarecilerle iyi ilişki kurmuş ve bu iletişim Karen toplumunda ulus bilinci oluşmasında en önemli faktör olmuştur.¹⁰⁸ Bununla birlikte Hristiyanlaşma ve sömürgeci ile kurulan yakın ilişki Budist çoğunlukta bu topluma karşı güvensizlik oluşmasına da neden olmuştur. Bağımsızlık bilinci en gelişmiş azınlık olmasına rağmen belirli bir bölgede yaşamıyor olmalarından dolayı hangi bölgede bağımsız bir idare kurma fikirleri konusunda mutabakatın olmayışı Karen milliyetçilerinin zayıf noktasıdır.¹⁰⁹

Ülkenin batısındaki dağlık bölgede, çoğunlukla Hindistan sınırındaki coğrafyada yaşayan Çin toplumu yaklaşık 40 alt gruptan oluşur. Sömürge döneminde yaygın bir şekilde Hristiyanlaşan Çin toplumu ülkenin en fakir ve gelişmemiş toplamlarındandır.¹¹⁰ Hindistan'ın Mizoram ve Manipur

108 Ananda Rajah, "A 'nation of intent' in Burma: Karen ethnonationalism, nationalism and narrations of nation", The Pacific Review, Vol. 15 No. 4 2002: 517-537

109 William J. Topich ve Keith A. Leitich; The History of Myanmar, s 3

110 William J. Topich ve Keith A. Leitich; The History of Myanmar, s 3-4

MYANMAR; BÜYÜK OYUNUN DOĞU SAHNESİ

eyaletleri ile Bangladeş'in Chittagong tepelerinde de yaşayan Çin toplumu çok parçalı kabilelerden oluşur. Bangladeş ve Hindistan'ın Assam Eyalet'inde Çin toplumu "Kuki" olarak adlandırılır ve "medenîleşmemiş" anlamında kullanılır. Çin toplumunun yaklaşık % 80'i Hristiyan geri kalan % 20'si ise animisttir. Diğer etnik azınlıkların aksine Çin toplumu ayrılıkçılığa meyilli değildir¹¹¹ ve Militanizme pek kaymamıştır.¹¹² Çin toplumu yeniden Budist olması için ciddi bir baskı görmektedir.¹¹³

Kuzeydeki Hint ve Çin sınırlarındaki dağlık ve sert coğrafyada yaşayan Kaçin toplumu ise aralarındaki klan dayanışmasının güçlü olması ve yaşadıkları sert coğrafyaya uyum sağlayan kabile yapılarıyla Bamar çoğunluğa karşı en sıkı direniş gösteren toplumdur. Ülkenin en yüksek dağlarının bulunduğu coğrafyada yaşayan Kaçinler sert ve dirençli yapılarının yanı sıra yetenekli bir toplum olmasıyla da bilinir.¹¹⁴ Tarımın yanı sıra ormancılık ve madencilik sektöründe çalışan Kaçinler ÇHC ile sınır ticaretinde yer aldıkları için ekonomik olarak da ülke geneline göre daha iyi durumdadır.¹¹⁵ Çoğunluğu Hristiyan olan Kaçinler yönetim tarafından sömürge mirası olarak değerlendirilmekte ve bu nedenle hedef alınmaktadır.¹¹⁶

Kayah Eyaleti'ndeki izole olmuş dağlık alanda yaşayan Kayah toplumunun çoğunluğu animist iken bir kısmı Hristiyandır. Coğrafî şartların pek fazla ekonomik imkân sunmadığı Kayah toplumu genelde fakirdir. Kayah toplumunun bir kısmı ise komşu Tayland sınırları içinde kalmıştır.¹¹⁷ İngiliz sömürge döneminde Burma topraklarına dâhil edilmeyen Kayah toprakları bağımsız sürecindeki Panglong Konferansı'nda, 10 yıl sonra ayrılma hakkı tanınarak ülkeye dâhil edilmiştir.¹¹⁸

Tayland sınırındaki Mon Eyaleti'nde yaşayan Mon toplumu ülkenin tarihî ve kültürel derinliğinde yeri olan ve köklü bir kültürü bulunan bir toplumdur. Dil ve kültürel aidiyet bakımından Güneydoğu Asya ülkeleriyle daha yakındır.¹¹⁹ Monlar ülkedeki diğer azınlıklara nazaran daha kentleşmiş bir toplumdur. Tayland bağlantılı değerli taş madenleri ve doğalgaz boru hatlarının geçiş güzergâhında yaşayan Mon toplumu ülkenin eski kültürel yapı taşlarından olmasına rağmen en fazla baskı gören ve asimile edilmeye çalışılan toplumlarından.¹²⁰ Mon etnik temelli militan örgütler bağımsızlık sonrasında yönetimin asimilasyon politikalarına karşı sürekli direniş mücadelesi içinde olmuştur.¹²¹

Hindistan'da yaşayan Naga toplumunun Myanmar topraklarında kalan kısmının önemli miktarı sömürge döneminde Hristiyanlığa geçmiştir. Her iki ülkede ayrılıkçı örgütlere sahip olan Naga toplumu sınırların iki tarafını da kullanma potansiyeli olduğundan iki ülkede de önemli bir top-

111 Sourabh Jyoti Sharma, Ethnicity And Insurgency In Myanmar

112 Donald M. Seekins, Historical Dictionary of Burma, s. 146-148

113 Kunal Mukherjee, age

114 Donald M. Seekins, Historical Dictionary of Burma, s. 235-239

115 William J. Topich ve Keith A. Leitich;The History of Myanmar, s 4

116 Kunal Mukherjee, age

117 William J. Topich ve Keith A. Leitich;The History of Myanmar, s 4-5

118 Donald M. Seekins, Historical Dictionary of Burma, s. 250

119 Donald M. Seekins, Historical Dictionary of Burma, s. 305-306

120 William J. Topich ve Keith A. Leitich;The History of Myanmar, s 5

121 Donald M. Seekins, Historical Dictionary of Burma, s. 306

MYANMAR; BÜYÜK OYUNUN DOĞU SAHNESİ

lumdur.¹²² Çoğunluğu Hindistan tarafında kalan Naga toplumu Hindistan sınırındaki Çin ve kaçın eyaletlerinde yaşarken sınırın karşı tarafındaki akrabalarıyla bağlarını devam ettirmektedir. Çoğunluğu animist olan ve yaklaşık 42 alt grubu kapsayan Naga toplumu kontrol edilmesi zor olan savaşıçı dağ toplumdur. Nagaların hem Hindistan hem de Burma'da faaliyet gösteren ayrılıkçı militan örgütleri vardır.¹²³

Arakan Bölgesi ise etnik karışıklık bakımından Myanmar'ın en hassas alanını teşkil eder. Bölgenin Budistleri Rakin olarak tanımlanırken Müslümanları Rohingya olarak adlandırılmaktadır. Budist Bamar çoğunluk Müslümanları Bengal göçmeni olarak görmekte ve yerel bir toplum olarak kabul etmemektedir.¹²⁴ Myanmar yönetimleri Rohingyalıyı toplamda 135 olarak kabul edilen millî etnik ırkları listesine de dâhil etmemektedir.¹²⁵ Bölgedeki çoğunluk Rakinler ile güvenlik kuvvetlerinin, doğal gaz açısından zengin bir bölge olan Arakan'da¹²⁶ Müslüman Rohingyalara karşı uyguladığı şiddet uzun zamandır devam etmektedir.¹²⁷ Sürekli olarak baskı ve katliamlara maruz kalan Rohingyalı çoğu araştırmacı tarafından **"Yeni Filistinliler"** olarak anılmaktadır.¹²⁸ Ülkeyi yöneten Bamar çoğunluğun, özellikle 2017 yılından sonra, Arakan Müslümanlarına Rohingya denmesine bile tahammül edemez bir konuma evrildiği görülmektedir.¹²⁹

Komşu Tayland halkları ile akraba olan Şanlar, Şan Eyaleti'nin yanı sıra başka bölgelerde yaşamaktadır.¹³⁰ Ülkenin etnik olarak en karışık bölgesi ise Şan Eyaletidir. On civarında önemli etnik toplumun yaşadığı eyalet etnik unsurların yanı sıra Çin iç savaşının taraflarının sınırı geçerek idarî yapılar kurduğu bir hesaplaşma alanı olmuştur. Myanmar komünistlerinin de bir dönem üstlendiği Eyalet ülkedeki uyuşturucu üretiminin merkezi olduğu gibi AIDS hastalığının da yaygın olduğu bir bölgedir. Tatmadav unsurlarının desteğinde kurulan Wa Eyaleti Partisi ayrılıkçıları bölmek gibi misyonla hareket etmiş ve kısmen de başarılı olmuştur. Kargaşadan kurtulamayan eyaletteki nüfus dağılımı da sağlıklı olarak tespit edilememiştir.¹³¹

Şan Eyaleti'nin kuzeydoğusunda, Çin sınırındaki dağlık arazide yaşayan Wa toplumu Myanmar idarelerince kolay kontrol altına alınamamış ve daha çok Çin tarafı ile yakın bağ kurmuştur. Afyon üretiminin önemli gelir kaynağı olduğu bu toplum da ayrılıkçı örgütler kurmuş ve yönetime karşı direnmiştir.¹³² Etnik olarak Çin dağ toplumları ailesi içinde yer alan Wa toplumu, diğer etnik azınlıklara nazaran daha az nüfusu olmasına rağmen uyuşturucu ticaretinden kazanılan paranın desteğiyle en güçlü militan yapılardan birini kurmayı başarmıştır.¹³³

122 William J. Topich ve Keith A. Leitich;The History of Myanmar, s 5-6

123 Donald M. Seekins, Historical Dictionary of Burma, s. 316-317

124 Adam Burke, New Political Space, Old Tensions: History, Identity and Violence in Rakhine State, Myanmar, Contemporary Southeast Asia , August 2016, Vol. 38, No. 2 (August 2016), pp. 258-283

125 Ian Holliday, Ethnicity and Democratization in Myanmar

126 Adam Simpson, Identity, ethnicity and natural resources in Myanmar

127 William J. Topich ve Keith A. Leitich;The History of Myanmar, s 6

128 Donald M. Seekins, Historical Dictionary of Burma, s. 310

129 Nehginpao Kipgen,"Myanmar's Perspective on the Rohingya Crisis",International Journal on World Peace, Vol. XXXVII, No.1, March 2020

130 Donald M. Seekins, Historical Dictionary of Burma, s. 401-403

131 William J. Topich ve Keith A. Leitich;The History of Myanmar, s 6-7

132 Donald M. Seekins, Historical Dictionary of Burma, s.468-469

133 Sourabh Jyoti Sharma, Ethnicity And Insurgency In Myanmar

MYANMAR; BÜYÜK OYUNUN DOĞU SAHNESİ

Ülkede idarî yapı 14 ana birime ayrılmıştır. Yedi eyalet ve yedi bölgeden oluşan ülkede Eyaletler; Rangoon (Yangon), Pegu (Bago), Irrawaddy (Ayeyarwady), Magwe (Magway), Mandalay, Sagaing ve Tenasserim (Tanintharyi) dir. Bölgeler; Arakan (Rakin), Çin, Karen (Kayin), Kayah (Karenni), Mon, Şan, ve Kaçin'dir.¹³⁴ Bölgeler etnik çoğunluğa göre düzenlenmiş olmakla birlikte eyaletler farklı etnik grupları kapsamaktadır.



Harita-4: Myanmar'ın İdari birimleri

134 Donald M. Seekins, Historical Dictionary of Burma (Myanmar) s.4-5

MYANMAR; BÜYÜK OYUNUN DOĞU SAHNESİ

3. Ayrılıkçılık Sorunu ve İç Çatışmalar

Myanmar yönetimlerinin ulus inşa sürecinin başlarında ülkedeki etnik yapıyı belirleme ve Myanmar çoğunluğun ülkenin ana unsuru olduğunu meşrulaştırma adına hayata geçirdiği “ulusal ırklar” tespiti aslında geri tepmiştir. Bamar etnisitesi ve kültürü temelinde ulus inşa etmek maksadıyla yapılan ve 135 etnik yapıyı resmî olarak kayda alan bu uygulama sadece bu listeye dâhil edilmeyen Rohingyaları ötekileştirmekle kalmamış, diğer azınlıkları da incitmiştir. Bu uygulamada ısrar ulusal entegrasyona hizmet etmemiş, tam tersine halkı bölmeye ve kutuplaştırmaya neden olmuştur.¹³⁵

Bağımsızlık sonrasında Burma yönetimi Bamar dil ve kültürü temelinde bir ulus devlet inşa etmeye çalışırken Karen, Kaçın, Rohingya, Şan ve Çin toplumlarının direnişi ile karşılaşmıştır. Panglong Mutabakatı'nın yeni yönetim tarafından askıya alınması ve diğer azınlıklara bağımsızlık mücadelesinde verilen sözlerin tutulmaması etnik ve kültürel azınlıkları yeniden özgürlük mücadelesinin içine çekmiştir. Etnik ayrılıkçı yapılar 1949'un ilk aylarından itibaren eylemlere başlamış ancak hükûmet kuvvetleri yılsonuna doğru inisiyatifi ele geçirmeyi başarmıştır. Çatışmalar 1950'lerde de devam etmesine rağmen ayrılıkçı yapıların arasındaki koordinasyon zaafı ve karşılıklı güven eksikliği ayrılıkçılığın başarıya ulaşmasına ket vurmuş ve Tatmadav bu örgütlere karşılıklı başarılı operasyonlar düzenleyerek parçalanmayı engellemiştir.¹³⁶

Bağımsız Burma yönetimine karşı ayaklanan Karen toplumunu milliyetçi motivasyona iten en önemli faktör Hristiyanlık bağıdır. Hristiyan aidiyetinin artması nedeniyle Budist Çoğunluk tarafından ötekileştirilen Karen toplumu 20. asırda yeşeren Budist milliyetçi hareketine soğuk bakmış ve 1920 sonlarında, Tenasserim Bölgesi'nde kurulacak ve güven içinde yaşayabilecekleri bağımsız bir Karen ülkesi fikri için harekete geçmiştir.¹³⁷ II. Dünya Savaşı döneminde yaşanan Japon işgali sürecinde Japon işgalciler ve yerel Budist çoğunluk tarafından kısımlar yaşayan Karen toplumu savaş sonrasında İngilizlerin kendilerine bağımsızlık vereceğine inanmıştır. Bu nedenle Bamar çoğunluğun bağımsızlık sürecinde etnik azınlıklarla yaptığı müzakerelerden kaçınan Karen toplumu İngilizlerin buna yanaşmaması nedeniyle hayalkırıklığına uğramıştır.¹³⁸

Bağımsızlık sonrasında, Mart 1949'da Burma yönetimine bir manifesto vererek ayrı bir millet oldukları iddiasının, detaylı sosyo-kültürel ve tarihi altyapısını paylaşan Karen liderler beklediği karşılığı bulamamıştır.¹³⁹ Bu hayalkırıklığı Karenlerin özgürlük için silahlı direniş başlatmalarına neden olmuştur.¹⁴⁰ Bağımsızlık sürecinde özerk yönetim için ayaklanan ilk toplum olan Karenler

135 International Crisis Group Report, "Identity Crisis; Ethnicity and Conflict in Myanmar", ICG Report No:312, 28 Ağustos 2020

136 William J. Topich ve Keith A. Leitich; The History of Myanmar, s 79

137 Donald M. Seekins, Historical Dictionary of Burma, s. 241

138 Matthew J. Walton, The Wages of Burman-ness

139 Ananda Rajah, age

140 Kunal Mukherjee, age

MYANMAR; BÜYÜK OYUNUN DOĞU SAHNESİ

homojen yapıya sahip olmadıkları için ortak zeminde hareket edememiş¹⁴¹ ve Tatmadav operasyonları karşısında zamanla gücünü yitirmiştir.¹⁴² 1950 ve 1960'larda parçalanarak bölünen Karen ayrılıkçı yapılar ülkede uzun zamandır varlık göstermelerine rağmen güçlü bir direnişi hayata geçirememiştir.¹⁴³ Liderleri Hristiyan olan Karen militan örgütlerin savaşıçılarının Budist olması örgütlerin iç yapısını zayıflatmıştır. Ancak liderlerin Hristiyan olması Batı devletlerinin desteğini almayı da kolaylaştırmıştır.¹⁴⁴

Ülkenin en eski ve en uzun süreli özgürlük mücadelesini yürüten etnik azınlığı olan Karenler 2010 sonrası atılan demokratikleşme adımlarına olumlu cevap vermiş ve hükümet ile 2012 yılında ateşkes imzalamıştır.¹⁴⁵ 2015 yılında hayata geçirilen ulusal uzlaşma politikasına da olumlu yaklaşan Karen örgütler kısmî özerklik fırsatından yararlanmayı denemiştir. Hükümet ile varılan mutabakatlar Karen toplumlarının bazı yerel yönetim imkânlarından faydalanmasını ve ülke yönetimine katılmasına ortam sağlamıştır.¹⁴⁶

Karen toplumu ile etnik ve dilsel olarak yakın bir toplum olan Kayah (Karenni) toplumu Panglong Konferansı ile Burma'ya dâhil olmayı kabul etmiş ve yeni Burma yönetimi özerklik sözünü tutmayınca başkaldırmıştır. Özerk yönetim idealiyle 1957'de kurulan Karen Millî İlerleme Partisi güçlü bir direniş örgütü olamamış; Myanmar yönetimi ile 1994 yılında imzalanan ateşkes sonrasında alt gruplara ayrılmış ve birbiriyle çatışmaya başlamıştır.¹⁴⁷ Çin toplumu tarafından 1985 yılında kurulan örgüt militanları 1988 demokrasi yanlısı protestolar döneminde Kaçın militanlar tarafından eğitilerek 1989'da Burma Demokratik Birliği'ne katılmış, ancak bu yapı zayıf kalmış ve parçalanmıştır.¹⁴⁸

1961'de Kaçın Bağımsızlık Örgütü (KBÖ) önderliğinde başlayan Kaçın bağımsızlık hareketi de başarılı olamamıştır.¹⁴⁹ Zamanla bağımsızlık idealinden özerkliğe evrilen KBÖ Kaçın Bölgesi'ni bir devlet gibi organize ve disiplinli bir şekilde yönetirken ÇHC ile sağlıklı işbirliği mekanizması kurmuştur. Kaçınlar Tatmadav hiyerarşisi ile rüşvet temelinde işbirliği yaparak önemli kazanımlar elde etmeyi de başarmıştır.¹⁵⁰ Diğer etnik yapılar ile sonraki on yıllarda işbirliği yapan örgüt zaman zaman Tatmadav ile müzakereye de girmiştir. Myanmar'ın en organize ve iç yapısı kuvvetli ayrılıkçı hareketi olan KBÖ 1990 başlarında başladığı müzakereler sonrasında, 24 Şubat 1994'de ateşkes anlaşması imzalamıştır. Diğer iki ufak Kaçın örgütü de hükümet ile ateşkes anlaşması imzalayarak KBÖ'ye destek vermiştir.¹⁵¹ Nihai çözüm için yapılan müteakip görüşmelerde Tatmadav'ın

141 Sarah L. Clarke ve diğerleri, s 96-97

142 William J. Topich ve Keith A. Leitch; The History of Myanmar, s 78-79

143 Donald M. Seekins, Historical Dictionary of Burma, s. 241-244

144 Sourabh Jyoti Sharma, Ethnicity And Insurgency In Myanmar

145 Nicholas Farrelly, age

146 Sarah L. Clarke ve diğerleri, s 103-104

147 Donald M. Seekins, Historical Dictionary of Burma, s. 244-246

148 Donald M. Seekins, Historical Dictionary of Burma, s. 139

149 Yaw Htung, "Armed Conflicts between the Kachin Independence Organization and Myanmar Army: A Conflict Analysis", TAHAMMASAT REVIEW, Vol 21, No 2 (July-December) 2018, Page 234-252

150 Sourabh Jyoti Sharma, Ethnicity And Insurgency In Myanmar

151 Nehginpao Kipgen, "Ethnicity in Myanmar and its Importance to the Success of Democracy", Ethnopolitics, 2015, Vol. 14, No. 1, 19-31

MYANMAR; BÜYÜK OYUNUN DOĞU SAHNESİ

KBÖ'nün kendi kontrolünde bir Hudut Muhafız Birliği olmasında ısrarı Kaçın liderler tarafından kabul edilmemiştir. Müteakiben, 09 Haziran 2010'da Tatmadav operasyonu ile ateşkes sona ermiştir.¹⁵² 2010 ve 2011 yıllarında meydana gelen şiddetli çatışmalar, Kaçın toplumunun muhalefet ettiği ve ÇHC tarafından yapılan baraj projesinin askıya alınmasıyla azalmıştır.¹⁵³

ÇHC bundan sonra hükûmet ile Kaçın ayrılıkçı liderler arasında arabuluculuk yaparak üst düzey diplomatlarını çatışmaların sonlandırılması için görevlendirmiş, ancak çatışmaları bitirememiştir.¹⁵⁴ Tatmadav saldırılarını sürdürürken Kaçın militanlar da kuzeydeki diğer ayrılıkçı yapılarla güç birliği yapmış ve Kuzey İttifakı'nın hayata geçirilmesinde rol almıştır.¹⁵⁵ Müteakip Tatmadav operasyonları ve hava saldırıları nedeniyle ÇHC'nin Yunnan Eyaleti'ndeki bazı sınır köyleri zarar görmüştür. Operasyonların devamında bu köylerde yaşayan Çin köylülerden can kayıpları yaşanınca ÇHC Myanmar yönetini uarmış ve sınırdaki askerî önlemler almıştır. Bu durum Tatmadav'ın elini kolunu bağlamış ve operasyonları durdurmaya mecbur kalan Myanmar, Çinli köylülere tazminat ödemiştir.¹⁵⁶

Kaçın sorunu, ÇHC'nin ulusal çıkarlarını, sınır köylerinin güvenliğini ve bölgedeki yatırımlarını korumak için devreye girmesiyle daha da karışık bir hâl almaya başlamış ve mevcut durum daha da zorlaşmıştır.¹⁵⁷ Çatışmalardan kaçan sivillerin Çin tarafına göç etmesi de ÇHC'yi Kaçın sorununa müdahil olmaya zorlamıştır. Kaçın göçmenlerin ülkeye girişine engel olmak isteyen ÇHC'nin desteğiyle evlerini terk eden Kaçın siviller için sınır hattında göçmen kampları kurulmuştur. Kaçın militanların karargâhları da ÇHC sınır hattında konuşlanmıştır. Kaçın sivilleri ve militanları kontrol altına alan ÇHC, Kaçınların bölgelerindeki baraj yapımına muhalefetini de sınırlandırmıştır.¹⁵⁸ Bu proje daha sonra rejimin muhalefeti nedeniyle tamamlanamamış ve yarım bir proje olarak kalmıştır.¹⁵⁹

Tatmadav, Kaçın ve Şan etnik militan örgütlerin ÇHC ile işbirliği içinde olduğuna ve Kuzey İttifakı'nın ÇHC denetiminde kurulduğuna inandığı için bu ittifaka soğuk bakmıştır. Tatmadav'ın Kuzey İttifakı'na olumsuz bakışından kaynaklanan güvensizlik bu militan örgütlerin yönetim ile müzakerelerinin önüne geçmiştir.¹⁶⁰ Kaçın örgütleri de Tatmadav'ın geçmişteki uygulamaları ve oyalama taktiklerinden dolayı güvensizlik yaşamış ve karşılıklı güvensizlik havası uzlaşma umutlarını boşa çıkarmıştır.¹⁶¹ Tatmadav Kaçınların eşit yurttaşlık talepleri ve özerk yapıda ısrarını kabullenemediği gibi yerel haklar konusundaki taviz vermeyen tutumunu da sindirememiştir.¹⁶²

152 Yaw Htung, *Armed Conflicts between the Kachin Independence Organization and Myanmar Army*

153 William J. Topich ve Keith A. Leitich; *The History of Myanmar* s 148-151

154 N. Ganesan, "Ethnic Insurgency and the Nationwide Ceasefire Agreement

155 Sarah L. Clarke ve diğerleri, s 60-61

156 N. Ganesan, *Ethnic Insurgency and the Nationwide Ceasefire Agreement*

157 Yun Sun, "China, the United States and the Kachin Conflict", *Stimson Center Report, Issue Brief No. 2, Ocak 2014*

158 Elaine Lynn-Ee Ho, "Interfaces and the Politics of Humanitarianism; Kachin Internal Displacement at China-Myanmar Border, *Journal of Refugee Studies* Vol. 31, No. 3, 23 March 2018

159 Ruosui Zhang, "To suspend or not to suspend: a cost-benefit analysis of three Chinese mega-projects in Myanmar", *The Pacific Review*, 2021, Vol. 34, No. 6, 946-972

160 N. Ganesan, *Ethnic Insurgency and the Nationwide Ceasefire Agreement*

161 Nehginpao Kipgen, "tnicity in Myanmar and its Importance to the Success of Democracy

162 Yaw Htung, *Armed Conflicts between the Kachin Independence Organization and Myanmar Army*

MYANMAR; BÜYÜK OYUNUN DOĞU SAHNESİ

Kaçın liderler toprak işleme sertifikasının hükûmet tarafından verilmesi ve militanlarının Tatmadav kontrolü altında sınır muhazına dönüşmesini kabul etmemiştir.¹⁶³ Kaçın ayrılıkçılar ile uzlaşılmasının perde gerisindeki önemli bir neden de Yönetimin Kaçın Eyaleti'nin stratejik konumu ve doğal kaynak zenginliğini elinde tutmak istemesidir. Hindistan, ÇHC ve Tayland ile sınır komşusu olan bu eyalet zengin doğal kaynaklarının yanında bu üç ülke ile bağlantı sağladığı için kritik öneme sahiptir. Bu bölgenin stratejik konumu ve doğal kaynaklarından kaynaklanan zenginlikleri ve yatırım potansiyeli özerk bir yönetim altında yerel Kaçın halk için kullanılacak ve Tatmadav bu imkânlardan mahrum kalacaktır.¹⁶⁴

Birleşik Wa Eyaleti Ordusu (UWSA-United Wa State Army) adlı örgütün uyuşturucu ticaretine Tatmadav'ın göz yumması ve kısmî özerk idaresine izin vermesi esasında yapılan gizli anlaşma sonrasında Birleşik Wa Eyaleti Ordusu Şan Eyaleti içinde Tatmadav'ın Truva Atı olarak faaliyet yürütmüştür. 2008 Anayasası ile daha önce söz aldığı otonom idareleri kazanan Birleşik Wa Eyaleti Ordusu, militan sayısının azaltılarak Tatmadav kontrolü altında bir sınır muhafız birliğine dönüştürülme fikrini kabul etmemiştir. Bu örgüt tamamen özerk bir Wa bölgesi kurulması fikrinde ısrar ederek hükûmet ile işbirliğini sonlandırmıştır.¹⁶⁵

Şan Eyaleti coğrafî olarak büyük olmasına rağmen farklı etnik azınlıklara sahip olduğu için bütünlük sağlayan muhalif hareketlere sahip olamamıştır. Ayrılıkçılık mücadelesine katılan Şan örgütler çok parçalı ve zayıf bir görünümde kalarak yönetimle ateşkes anlaşması imzalamışlardır. Mon toplumu 1948'den itibaren özerklik için mücadele başlatmasına rağmen başarılı olamamıştır. Zayıf militan sayısı ve kadrosuna sahip olan Mon örgütleri ya teslim olmuş ya da ateşkes anlaşması imzalayarak geri çekilmiştir. Son Mon direniş örgütü de 2012'de yönetimle ateşkes imzalayarak demokratik zemine dönmüştür. Karenni (Kayah) militan yapılar da güçlü direniş örgütleri kuramamış ve 2012'de ateşkes imzalamıştır.¹⁶⁶

Karen ve Şan örgütlerinin mücadele gücünün düşmesi ve masaya oturmasında Burma yönetiminin komşu Tayland ile 1970'li yılların ortalarında uzlaşarak uyuşturucu ticaretine darbe vurmasının rolü önemlidir. Bu örgütlerin Tayland topraklarında üslenmesi ve uyuşturucu ticareti yaparak gelir kazanması Burma ve Tayland yönetimlerinin uzlaşması sonrasında 1970'ler sonrasında minimuma inince Karen ve Şan etnik kaynaklı örgütler zayıflamıştır.¹⁶⁷

Ekim 2015'de bazı ayrılıkçı örgütler ile imzalanan genel (ülke çapında) ateşkes anlaşmasının metin kısmı çözüm konusunda yönetimin taahhüt ettiği yol haritasını da göstermektedir. Bu metinde hükûmet; azınlıkların eşit yurttaşlık haklarını kabul etmekte, farklı dinî yapılara saygı duyan seküler bir sistem kurmayı vaat etmekte ve demokratik bir yönetim tarzını hayata geçireceğini beyan etmektedir. Ancak sonraki yıllarda yaşanan gelişmeler yönetimin vaatlerinin gerçekçi olmadığını göstermiştir. Myanmar'da yönetimlerin güvenilirliğinin zayıflığı iç çatışmaların sonlandırılmasında en büyük engellerden biri olmuştur.¹⁶⁸

163 Elaine Lynn-Ee Ho, Interfaces and the Politics of Humanitarianism; Kachin Internal Displacement at China-Myanmar Border

164 Zreik, M, "Future of the internal conflict in Myanmar", Quantum Journal of Social Sciences and Humanities 2(2), March 2021: 25-35.

165 Sourabh Jyoti Sharma, Ethnicity And Insurgency In Myanmar

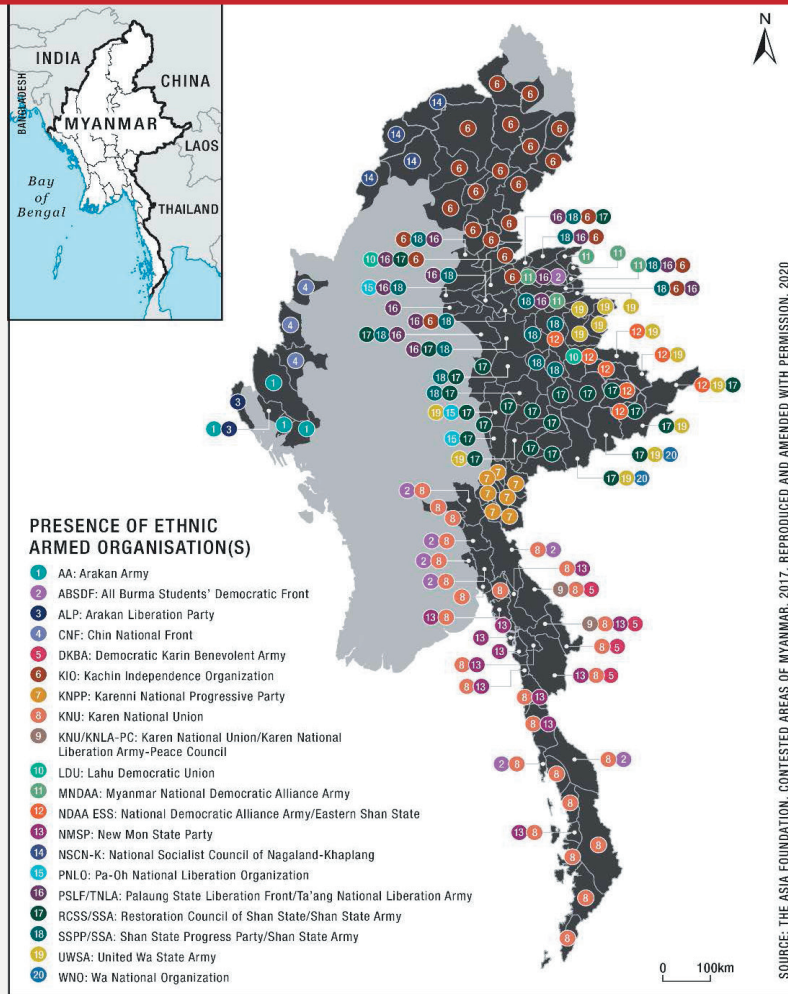
166 Sourabh Jyoti Sharma, Ethnicity And Insurgency In Myanmar

167 William J. Topich ve Keith A. Leitich; The History of Myanmar, s 89-90

168 Zreik, M, Future of the internal conflict in Myanmar

MYANMAR; BÜYÜK OYUNUN DOĞU SAHNESİ

İç anlaşmazlıkların fazlaca dikkat çekmeyen konularından biri de mevcut yönetim ve Bamar çoğunluğun mevcut toprak yasasını değiştirmeme konusundaki ısrarıdır. Myanmar yöneticileri toprağın işlenmesi ve yatırım için arazi tahsisindeki avantajlarını azınlıklar ile paylaşmaya yanaşmamaktadır.¹⁶⁹ Müzakerelerdeki diğer bir anlaşmazlık noktası da Tatmadav'ın müzakere ettiği örgütlere ait militanları kendi kontrolü altında bir sınır muhafız birliğine dönüştürmek istemesidir. Zayıf örgütler bunu kabul ederken güçlü örgütler karşı çıkmakta ve müzakereler başarısızlığa uğramaktadır. 2020 yılı itibariyle ülke sınırlarında, eski militanlardan devşirilen 23 sınır muhafız birliği görev yapmaktadır. Tatmadav'ın bu politikası otorite ve kurallara uyum açısından riskler de barındırmaktadır. Söz konusu eski militanlar genellikle ordu disiplinine uyum sağlamakta zorluk çekerken sınırlardaki illegal ticarî faaliyetlere kolaylıkla meyil vermektedir.¹⁷⁰ Sonuç olarak Myanmar'da ateşkes sağlansa da sağlanmasa da ayrılıkçılık sorununun izlerinin silinmesi kolay olmayacaktır.



Harita-5: Myanmar'daki Ayrılıkçı Militan Örgütler

169 Tom Kramer, Ethnic Conflict and Lands Rights in Myanmar

170 International Crisis Group Report, "Identity Crisis; Ethnicity and Conflict in Myanmar"

MYANMAR; BÜYÜK OYUNUN DOĞU SAHNESİ

4. Arakan-Rohingya Sorunu

Nüfusun büyük çoğunluğunun Budizm inancına sahip olduğu Myanmar'da en fazla katliama uğrayan azınlık Arakan Müslümanlarıdır. Resmî makamların nüfusun %89'unu Budist, %4'ünü de Müslümanların oluşturduğuna dair verdiği bilgiler tartışmaya açıktır. Müslüman kaynaklar, Müslüman nüfusun % 10'un üzerinde olduğunu iddia etmektedir.¹⁷¹ Yaklaşık iki asırdır topraklarından sürekli göç etmek zorunda bırakılan ve eşit vatandaş sayılmadığı için nüfus sayımlarında yeterli itina gösterilmeyen Müslüman azınlığın iddiaları gerçeklerle daha fazla örtüşmektedir. Bengal, Urdu ve Myanmar dillerinin karışımı bir dili konuşan Rohingyalar Arakan Bölgesi'nde yaşamaktadır.¹⁷² Etnik kökleri tarihi Pyu kabilelerine dayanan¹⁷³ Rohingyaların İslâmlaşması sonrasında kaderi değişmiş, yerel toplum olarak kabul edilmeyerek Bengal göçmeni olarak tanımlanış, tarihleri katliamlarla özdeşleşmiş ve bu insanlar sürekli olarak göç etmek zorunda bırakılmışlardır.¹⁷⁴

Ülkedeki Müslümanların hepsi Rohingya değildir ve ülkenin farklı bölgelerinde yaşayan Müslüman toplumlar da mevcuttur. Sömürge dönemi öncesinde ülkeye ticaret için gelerek burada yerleşmiş Arap, Fars ve Hint kökenli Müslümanlar ülkenin farklı bölgelerinde Müslüman mahalleler kurmuş ve yerel halk ile bir sorun yaşamamıştır. 19. asırda Çin'in Yunnan eyaleti'nde gördükleri baskı nedeniyle Şan Eyaleti'ne göç eden Pantay kökenli Çin Müslümanları da ülkede normal karşılanmıştır. Sömürge döneminde İngiliz teşviki ile gelen Bengal kökenli Müslümanların ekonomik ve idarî kazanımları Müslümanlara karşı olan olumlu havayı değiştirmiş ve Müslümanlar için zor bir dönem başlamıştır.¹⁷⁵ Müslümanlar özellikle bağımsızlık mücadelesi dönemine denk gelen 1930'lar ile II. Dünya Savaşı döneminde nefret objesine dönüşmüştür.¹⁷⁶

Bağımsızlık sonrasında 1948 yılında çıkarılan vatandaşlık kararnamesi ile Rohingyalar vatandaşlıktan haklarından mahrum edilmek istenmiştir.¹⁷⁷ Artan yönetim baskısı üzerine diğer azınlıklarla birlikte Arakan Müslümanları da yönetime karşı çıkarak "Mücahid Hareketi"ni hayata geçirmiştir.¹⁷⁸ 1962'deki General Ne Win darbesine kadar etkin bir mücadele yürüten Mücahid Hareketi, askerî yönetimin operasyonları sonrasında gücünü yitirmiştir.¹⁷⁹ 1978'de icra edilen "Ejderha Kralı Operasyonu" ile başlatılan süreç ülkeyi yöneten askerlerin mantığındaki dönüm noktasına işaret eder. Bu operasyon sonrasında Müslümanların çoğunluk olduğu köylere kadar

171 Donald M. Seekins, Historical Dictionary of Burma, s. 310

172 Mürsel Bayram ve Yasin Yaylar, age

173 William J. Topich ve Keith A. Leitich; The History of Myanmar; s17-18

174 Jobair Alam, "The Current Rohingya Crisis in Myanmar in Historical Perspective", Journal of Muslim Minority Affairs, 2019 Vol. 39, No. 1, 1-25

175 Donald M. Seekins, Historical Dictionary of Burma, s. 310-312

176 Jobair Alam, The Current Rohingya Crisis in Myanmar in Historical Perspective

177 Kunal Mukherjee, age

178 Donald M. Seekins, Historical Dictionary of Burma, s.383

179 Sourabh Jyoti Sharma, Ethnicity And Insurgency In Myanmar

MYANMAR; BÜYÜK OYUNUN DOĞU SAHNESİ

askerî istihbarat ofisleri konuşlandırılmıştır.¹⁸⁰ Bundan sonra art arda icra edilen operasyonlar ile Rohingya'lar Bangladeş'e göçe zorlanmış ve bu dönem 200.000 civarında Rohingya'nın Bangladeş'e sığınmasıyla sonuçlanmıştır.¹⁸¹

1990'lı yılların ilk yarısına kadar devam eden söz konusu sürecin arasında, 1982'de "Burma Vatandaşlık Yasası" çıkartılmıştır. "Bengal Göçmeni" olarak görülen Rohingya'ların vatandaş sayılabilmesi için atalarının 1824 yılı öncesinde (ilk İngiliz savaşı öncesi) ülke topraklarında yaşadığını ispatlamasını isteyen bu yasa Rohingya'ları vatandaşlıktan çıkarmak için tasarlanmış görüntüsü vermektedir.¹⁸² Bu yasa ve uygulamaları vatandaşlığı etnik ve yerlilik zeminine oturturken; tam vatandaşlar ve misafir vatandaşlar ayrımı yaratmaktadır. Doğal ve ilişik vatandaşlık olarak da tanımlanabilecek bu ayırmada Rohingya'lar ikinci gruba dâhil edilmektedir.¹⁸³

Ülke vatandaşlarının etnik ve dinî aidiyetlerinin kimlik kartlarında yer almasıyla Rohingya'lar söz konusu yasa sonrasında vatansızlığa ve dolayısıyla ikinci sınıf vatandaşlığa itilmiştir.¹⁸⁴ Burma Vatandaşlık Yasası ilerleyen yıllarda yönetime diğer azınlıklara da karşı da kullanılabilir bir koz vermiştir. Genellikle askerî yönetimler bu kozu kullanmaktan çekinmemiş ve Bamar çoğunluk ayrıcalıklı konuma çekilerek ülkede bir tür vatandaşlar hiyerarşisi kurulmuştur. Demokratikleşme adımları atılan 2011 yılında bu konuda reform yapılması gündeme gelse de ilerleme sağlanamamıştır.¹⁸⁵

Burma Vatandaşlık Yasası hâlen mevcudiyetini korumakta ve azınlıkları terbiye etmede sopa olarak elde tutulmaya devam etmektedir. Toprak almak veya satmak için istenen belegeleri, askerî operasyonlar nedeniyle sürekli göçe zorlanan azınlık bölgelerindeki halk karşılayamamakta ve mülksüzleşmektedir.¹⁸⁶ Ülkede Bamar kökenli olmak hâlen birinci sınıf vatandaş olmak için şarttır.¹⁸⁷ Toprak yasasına yönelik olarak yapılan eleştirilerin artması üzerine Thein Sein yönetimi 2014 yılında bir araştırma grubu kurarak çalışmalara başlasa da hükûmet temsilcileri toprak kullanma sertifikası verme yetkisinin merkezî yönetimde kalmasında ısrar edince sonuç alınmamıştır.¹⁸⁸

Askerî operasyonlar nedeniyle Bangladeş'e sığınan Rohingya'lardan bazıları, BM Mülteciler Yüksek Komiserliği'nin baskısıyla 1992'den itibaren ülkelerine geri dönmüş, ancak vatandaşlık haklarının kaldırıldığı gerçeğiyle yüzleşmek zorunda kalmıştır.¹⁸⁹ 1982 yılında çıkartılan Vatandaşlık Yasası hükümlerince, atalarının 1824 tarihinden önce ülkede yaşadıklarını ispatlama şansı olmayan Rohingya'lar vatansız konumuna düşmüştür. Myanmar yönetimi ve Bamar milliyetçileri

180 Nehginpao Kipgen, Myanmar's Perspective on the Rohingya Crisis

181 Adam Simpson, Identity, ethnicity and natural resources in Myanmar

182 Abdur Rahman Fuad, age

183 José María Arraiza ve Olivier Vonk, "Report on Citizenship Law; Myanmar", RSCAS/GLOBALCIT-CR 2017/14, October 2017

184 Donald M. Seekins, Historical Dictionary of Burma (Myanmar) s.7

185 Ian Holliday, "Addressing Myanmar's Citizenship Crisis", Journal of Contemporary Asia, 2014, Vol. 44, No. 3, 404-421,

186 Adam Simpson, "Identity, ethnicity and natural resources in Myanmar

187 Matthew J. Walton, The Wages of Burman-ness

188 Tom Kramer, "Ethnic Conflict and Lands Rights in Myanmar", Social Research, Vol. 82, No. 2, From Burma to Myanmar: Critical Transitions (SUMMER 2015), pp. 355-374

189 Donald M. Seekins, Historical Dictionary of Burma, s.382-383

MYANMAR; BÜYÜK OYUNUN DOĞU SAHNESİ

tarafından Bengalli olarak değerlendirilen¹⁹⁰ Arakan Müslümanları da 1999'da "Arakan Rohingya Millî Teşkilâtı" ve 2000'de "Rohingya Dayanışma Örgütü"nü kurmuş ve Bangladeş topraklarından hak arayışlarına devam etmiştir.¹⁹¹ Askerî yönetimin karşılaştığı uluslararası baskıların da katkısıyla 1990'lı yılların ortasından 2001 yılına kadar kısmen sakin bir dönem yaşanmış, ancak ABD'de yapılan 11 Eylül 2001 saldırıları sonrası Rohingyalara yönelik saldırılar artış göstermiştir.¹⁹² Bu dönemde artan şiddet Budist rahiplerin propaganda ve ajitasyonu sonrasında hayata geçmiştir.¹⁹³

Myanmar'da Müslümanlara yönelik nefret ortamının Budist rahiplerce körüklenmesi de ilginç bir durumdur. Budist rahipler hem halk hem de yönetim tarafından Müslüman karşıtlığında destek görmektedir. Myanmarlı sivil ve askerî yönetimlerin Budizmi ulus inşasında ana unsurların başında görmesinin bunda payı büyüktür. Bamar çoğunluk, İngiliz işgalinden sonra gelen Müslüman göçmenlerin sosyo-ekonomik başarı göstererek idareye hâkim olmasını ulusal yapılarına tehdit olarak algılamıştır.¹⁹⁴ Yaklaşık iki asır önce başlayan "Müslüman tehditi" algısı bağımsızlık mücadelesinde yaşanan ayrışma sonrasında daha da güçlenmiş ve bağımsızlık sonrasında kalıtsal bir hâl almış ve Budist çoğunluğun genlerine işlemiştir.¹⁹⁵ Müslümanlara yönelik kalıtsallaşan nefret algısı başarısız yönetimlerin meşruiyet arayışlarında yaşanan manipülasyonlarla sık sık canlandırılmaktadır. Budist din adamları da ülkelerini ve dinlerini koruma motivasyonunun duygu selinde Budizmin yumuşak ve hayata saygıyı esas alan öğretilerinden uzaklaşarak canavarlaşmakta ve bütün dünyayı şaşırtmaktadır.¹⁹⁶

Özellikle 21. asır başlangıcı ile küresel olarak artan İslamofobyaya da Müslümanlara karşı katliamların yaşanması için uygun zemin sağlamıştır. Rohingyalara karşı yapılan kıyımlar 2010 yılının sonlarından itibaren artışa geçmiş ve 2012'de jenosid kavramının içine dolduracak şiddete ulaşmıştır. 28 Mayıs 2012'de bir Budist kadının, üç Müslüman tarafından tecavüz edilip öldürüldüğü iddiası ile başlayan olaylar kontrolden çıkmıştır. Tecavüz iddiası ile tutuklanan üç zanlının polis aracına düzenlenen bir saldırı ile ele geçirilip linç edilmesi kırılma noktası olmuştur. Müslümanların saldırıyı protesto etmesi sonrasında bazı Budist radikaller Müslümanların ev ve iş yerlerine saldırarak yakıp yıkmıştır. Müslümanların misilleme yapması sonrasında kontolden çıkan Budist saldırıları sonucunda yüzlerce Müslüman öldürülürken, binlerce Müslüman göçe zorlanmıştır.¹⁹⁷

2013'de de devam eden ve yaklaşık 1.000 Müslümanın öldürüldüğü şiddet olayları İnsan Hakları İzleme Örgütü (Human Rights Watch) tarafından etnik temizlik olarak tanımlanmıştır. Gerilimin azalmadığı bölgede yaklaşık 140.000 Müslüman evlerini terk ederek göçmen kamplarına sığınmıştır.¹⁹⁸ Müslümanlara yapılan saldırılar 2014'de Arakan Bölgesi'nin dışına taşmış ve farklı

190 Abdur Rahman Fuad,ae

191 Mürsel Bayram ve Yasin Yaylar, age

192 Nehginpao Kipgen, Myanmar's Perspective on the Rohingya Crisis

193 Matt Schissler ve diğerleri, "Reconciling Contradictions: Buddhist-Muslim Violence, Narrative Making and Memory in Myanmar, Journal of Contemporary Asia, 7:3, 76-395

194 Alan Strathern, "Budistler neden Müslümanları öldürüyor?", BBCTürkçe-03 Mayıs 2013, erişim 05 Aralık 2021 21 58

195 Adam Burke, age

196 Matt Schissler ve diğerleri, "Reconciling Contradictions: Buddhist-Muslim Violence

197 William J. Topich ve Keith A. Leitich;The History of Myanmar, s 151-152

198 Adam Burke, age

MYANMAR; BÜYÜK OYUNUN DOĞU SAHNESİ

bölgelerde de Müslümanlar şiddet olaylarının hedefi olmuştur. Arakan'da 2016'da kurulan Arakan Rohingya Kurtuluş Ordusu (ARKO)'nun bir yıl sonra, 25 Ağustos 2017'de güvenlik kuvvetlerine saldırması sonrasında hükümet güçleri çok sert cevap vererek etnik temizlik operasyonu başlatmıştır.¹⁹⁹ Tatmadav'ın etnik temizlik operasyonları nedeniyle yaklaşık 750.000 Müslüman Bangladeş'e göç etmek zorunda kalmıştır.²⁰⁰ Bu dönemde icra edilen operasyonlar sivil halkı da hedef aldığı için BM organları uygulanan devlet şiddetini etnik temizlik ve soykırım gibi kavramlarla ifade etmiştir.²⁰¹

Ülkenin en fakir ve gelişmemiş bölgelerinden olan Arakan, jeopolitik açıdan bir cazibe merkezidir. Doğalgaz kaynakları bakımından zengin olan bölgede ÇHC ve Hindistan ekonomik yatırımlar için yarış hâindedir. ÇHC, Kuşak Yol İnisiyatifi açısından Bengal Körfezi'ne çıkış sağlayan bu stratejik bölgenin gelişimi için önemli miktarda alt yapı geliştirme projesine imza atmıştır. ÇHC-Myanmar Petrol ve Doğalgaz Boru Hattı, Kyauk Phyu Özel Ekonomik Bölgesi ve Çin-Myanmar Ekonomik Koridoru projeleri bunların başında gelmektedir.²⁰² Keza Hindistan da kuzeydoğu eyaletlerinin ekonomik gelişmesi hedefi kapsamında Arakan Bölgesi'ne önem vermektedir. Arakan Bölgesi üzerinden Bengal Körfezi'ne ulaşımı amaçlayan, Kaladan Çok Yönlü Ulaşım Projesi bunun en önemli örneğidir.²⁰³ Bu proje aynı zamanda Hindistan'ın Kalküta şehri ile Arakan Bölgesi'nin başkenti Sittwe'yi bağlamayı amaçlamaktadır.²⁰⁴

Bölgesel ve küresel arenada kıyasıya rekabete giren bu iki dev ülkenin söz konusu yatırımlar için Myanmar yönetimini zorladığı dönemlerde Arakan Bölgesi'ndeki iç çatışmaları tahrik eden ARKO saldırıları tesadüfî olamaz. Ülkede faaliyet gösteren insan hakları örgütleri, ARKO'nun 09 Ekim 2017'de hudut noktalarına yaptığı diğer bir saldırıdan önce Tatmadav'ın Rohingyalı ulkeden çıkarmak için plan yaptığını iddia etmekte ve bu idiaları Tatmadav birliklerin konuş değişikliklerini gösteren uydu fotoğraflarıyla desteklemektedir.²⁰⁵ Rohingya krizinin tarihi seyri dikkate alındığında 2017 yılının Rohingya krizindeki en derin çatlağı oluşturduğu ve uygulanan devlet şiddetinin geçmiş tecrübeleri fazlasıyla aştığı görülmektedir.²⁰⁶

2017 yılı gelişmelerinin ardında iç ve dış manipülasyonlar olduğu iddiaları ihmal edilemez. Ülke yönetiminin Ekim 2015'de ayrılıkçı militan örgütlerin önemli miktarı ile ateşkes anlaşması imzalayıp kalıcı çözüm için müzakere yürüttüğü dönemde ARKO adlı bir Rohingya örgütünün kurulup güvenlik kuvvetlerine saldırması mantığa uygun bir gelişme değildir. Dünya tarihi çoğunluk baskısı kurmak isteyen ülkelerdeki yönetici elitlerin meşruiyet zemini sağlamak için bu tür azınlık örgütlerinin eylemlerini suistimal ettiği örneklerle doludur.²⁰⁷ Sivil idarenin başarısız olduğu

199 Afroza Anwary, "Interethnic Conflict and Genocide in Myanmar", Homicide Studies 2020, Vol. 24(1) 85-102

200 Sarah L. Clarke ve diğerleri, s 82

201 Nehginpao Kipgen, Myanmar's Perspective on the Rohingya Crisis

202 C. Christine Fair, "Rohingya: Victims of a Great Game East", The Washington Quarterly, 41:3, 63-85, 28 Sep 2018

203 Sarah L. Clarke ve diğerleri, s 87-90

204 Hanne Van Regemortel, "The Geostrategic Location of Myanmar and its Influence on the Rohingya Conflict", Conflict, Justice, Decolonization: Critical Studies of Inter-Asian Society (2019)

205 Afroza Anwary, "Interethnic Conflict and Genocide in Myanmar

206 Aung aung, "The International Politics of Rohingya Crisis in Myanmar; China, Japan, and the United States", Kyoto Working Papers on Area studies No.134, Mart 2020

207 Afroza Anwary, "Interethnic Conflict and Genocide in Myanmar

MYANMAR; BÜYÜK OYUNUN DOĞU SAHNESİ

gerekçesiyle yönetime müdahale için dört gözle bekleyen Tatmadav'ın bu fırsatı kullanacağını ve ülkeyi kaosa sürükleyeceğini Rohingyaların bilemeyeceği düşünülemez. En ılımlısından en radikaline Bamar çoğunluğun Müslüman nefretinde birleştiği bu ülkede bunun hesaba katılamayacağını kabullenmek zordur.

Nitekim ARKO'nun saldırıları Tatmadav'a bu fırsatı altın tepside sunmuş ve ulusal güvenliğinin tehdit altına girdiği propagandası hemen devreye sokulmuştur. Müteakiben ünlü radikal-militan (kendisini Burmalı Bin Laden olarak tanımlamaktadır) Budist rahip U Wirathu liderliğinde ajitasyon başlatılmış ve askerlerin sert müdahalesi için davetiye çıkartılmıştır.²⁰⁸ Dünyadaki benzer örneklerde "ulusal güvenliğin tehdit altına girdiği" argümanı genelde çoğunluğun soykırım icrasına zemin sağlamıştır. Myanmar'da da bu örneğe uygun bir gelişme yaşanmış ve Rohingyalar jenoside maruz kalmıştır.²⁰⁹ Bu dönemde iktidarda olan Aung San Suu Kyi hükûmeti dâhil olmak üzere ülkedeki demokrasi yanlıları da olayları izlemekle yetinirken, Arakan Müslümanlarının Rohingya olarak tanımlanmasına da karşı çıkmıştır.²¹⁰

Müteakip gelişmeler ÇHC'nin Myanmar'ın küresel arenada Rohingya krizi nedeniyle sıkışmışlığında çare olmayı başararak yeni kazanımlar sağladığını göstermiştir. ÇHC öncelikle, 2004 yılı sonlarında Myanmar yönetimi ile müzakere ederek 2009 yılında temelini attığı "Myanmar-CHC Enerji Boru Hattı Projesi"nin inşasını 2014'de tamamlamış ve Rohingya krizinin zirveye çıktığı 2017 yılında devreye sokmayı başarmıştır.²¹¹ Bu adım ÇHC'ye küresel hedeflerine ulaşma stratejisinde önemli bir kazanç sağlarken ABD'nin ÇHC'nin yükselişini engelleme politikasına darbe vurmuştur.²¹²

208 Gerry van Klinken ve Su Mon Thazin Aung, "The Contentious Politics of Anti-Muslim Scapegoating in Myanmar", JOURNAL OF CONTEMPORARY ASIA, 2017, VOL. 47, NO. 3, 353-375

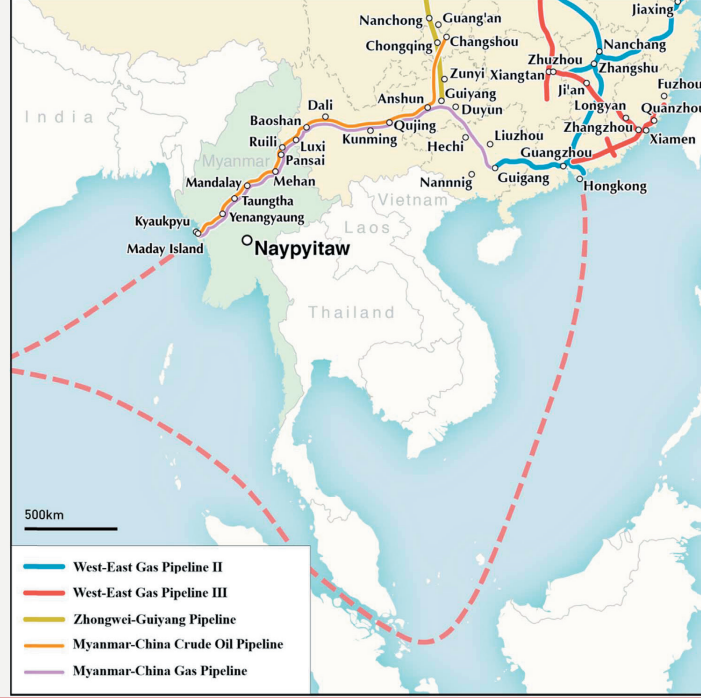
209 Afroza Anwar, "Interethnic Conflict and Genocide in Myanmar"

210 Nehginpao Kipgen, Myanmar's Perspective on the Rohingya Crisis

211 Abdul Mannan, "China's Balancing Behaviour Against the United States and the Special Importance of Myanmar", Journal of Asian Security and International Affairs, 7(2) 177-201, 2020

212 Dawei Liu ve diğerleri, "Understanding the motivations behind the Myanmar-China energy pipeline: Multiple streams and energy politics in China", Energy Policy, 107 (2017), 403-412

MYANMAR; BÜYÜK OYUNUN DOĞU SAHNESİ



Harita-6:ÇHC'nin Myanmar Merkezli Enerji Nakil Hattı

Bu dönemde BM'nin farklı organlarında Myanmar hakkında çıkarılacak kararlara engel olan ÇHC, Rohingya göçü nedeniyle ciddi problemler yaşayan Bangladeş ile Myanmar temsilcilerinin müzakerelerinde arabuluculuk yapmıştır.²¹³ Müteakiben ÇHC, 09 Eylül 2018'de, ÇHC-Myanmar Ekonomik Koridoru projesi için Myanmar ile anlaşma sağlandığını açıklamıştır. ÇHC'nin Yunnan Eyaleti'ni, Myanmar'ın Mandalay Bölgesi ve Yangon üzerinden Arakan sahilindeki Kyauk Phyu Özel Ekonomik Bölgesi ve Derin Deniz Limanı'na ulaştıracak proje, vergi muafiyetleri ve özel ekonomik bölgeler inşası gibi avantajları da kapsamaktadır.²¹⁴ ÇHC Müteakiben Kasım 2018'de Myanmar ile Kyaukpyu'da derin deniz limanı inşası konusunda anlaşma imzalamıştır.²¹⁵

Bu arada 2018 yılında ARKO'nun Myanmar güvenlik güçlerine saldırıları sürerken Tatmadav'ın şiddetli misillemelerinde eksilme olmamıştır.²¹⁶ ÇHC'nin bu süreçteki kazanımları Japonya'nın Rohingya sorunu ile daha fazla ilgilenmesine neden olmuş ve Japon temsilciler hem askerî hem de sivil Myanmarlı liderler ile temasa geçerek sürece dâhil olmaya çalışmıştır.²¹⁷ ABD ise 20 Aralık 2017'de, Rohingya krizindeki tutumu nedeniyle Myanmar'a ekonomik yaptırım uygulama kararı almış ve 2018 yılında bölgedeki operasyonlardan sorumlu Komutanları ismen hedef alan yaptırımlara imza atmıştır. Başkan Obama yönetimindeki ABD, 2018'de Bangladeş yönetimi ile

213 Aung Aung, "The International Politics of Rohingya Crisis in Myanmar; China, Japan, and the United States"

214 S.Chandrasekharan, "Myanmar-International Pressure and Consequent China's Gains", South Asia Analyses Group, 07 Ekim 2018, erişim 07 Ekim 2018 20 44

215 Mahfujur Rahman ve Saifullah Akon, "Geopolitical Economy of Myanmar and the Role of Great Powers in Rohingya Crisis", International Journal of Research and Innovation in Social Science (IJRISS), Volume III, Issue X, October 2019

216 International Crisis Group Report, "Identity Crisis; Ethnicity and Conflict in Myanmar"

217 Aung aung, "The International Politics of Rohingya Crisis in Myanmar; China, Japan, and the United States"

MYANMAR; BÜYÜK OYUNUN DOĞU SAHNESİ

irtibatlı olarak Rohingyaların durumunu takip etmiş ve 2019 yılında Arakan'a temsilcilerini göndererek Myanmar yönetimi üzerinde diplomatik baskısını artırmıştır.²¹⁸

Bu gelişmeler yaşanırken Hindistan, 20 Aralık 2017'de Myanmar'a, Arakan Eyaleti'nde kullanılmak üzere 25 milyon dolarlık bir yardım yapmış ve Mayıs 2018'de BM delegasyonu'nun Arakan'ı ziyaret eden heyetinde yer almıştır.²¹⁹ Hindistan bu arada Myanmar yönetimini incitmesi muhtemel adımlardan uzak durmuş ve olumsuz eleştirilerden kaçınmıştır.²²⁰ Japonya da bölgedeki çıkarlarının bu dönemdeki kaos ortamında zarar görmemesi için devreye girmiş ve Myanmar ve Bangladeş makamları arasında yumuşatıcı bir rol üstlenmeyi tercih etmiştir.²²¹

218 Aung aung, "The International Politics of Rohingya Crisis in Myanmar; China, Japan, and the United States

219 Mahfujur Rahman ve Saifullah Akon, Geopolitical Economy of Myanmar

220 C.Christine Fair, "Rohingya: Victims of a Great Game East

221 Mahfujur Rahman ve Saifullah Akon, Geopolitical Economy of Myanmar

MYANMAR; BÜYÜK OYUNUN DOĞU SAHNESİ

5. Komşular ve Küresel Aktörler ile İlişkiler ve İç Yansımaları

Ülkedeki iç çatışmalarda dış güçlerin rolü zaman zaman öne çıkmıştır. Ülkenin sınır komşusu ÇHC, Hindistan, Bangladeş ve Tayland ile olan ilişkiler bazı dönemlerde iç İstikrarsızlığı beslemiştir. Komşu ülkeler, çatışmaların ilk on yıllarında ulusal çıkarlarına ve ülkelerindeki akraba toplumların taleplerine paralel olarak ayrıkçı örgütlere örtülü destek vermiştir. Zaman ilerledikçe iç çatışmalar rutinleşmiş ve komşu ülkelere de zarar vermeye başlamıştır. Myanmar iç çatışmalarının bedelini üstlenmeye başlayan komşuları bundan sonra çatışmaların sonlanmasından yana politika izlemeye başlamıştır.²²² Bu arada ABD'nin özellikle 2011'den sonra Myanmar ile ilişkilerini geliştirmeye ve ÇHC'yi dengelemeye çalışması Myanmar'ın elini güçlendirmiş ve ÇHC'ye karşı pazarlık gücü kazandırmıştır.²²³ Bu bağlamda Myanmar'ın komşular ve küresel aktörler ile ilişkilerini özetlemek uygun olacaktır.

a. ÇHC

İki ülkenin geçmişten gelen bağlarının izleri günümüze de taşınmıştır. Burma tarihte Çin topraklarından gelen istilacıların hedefi olmuş ve bunlardan birinde Kubilay Han 13. asırda Yunnan üzerinden gelerek ülkeyi işgal etmiş ve Pagan hânedanını yıkmıştır. Bu işgal sonrası uzun süre iç çatışmalara sahne olan ülkede Çinlilere karşı olumsuz bir hissiyat oluşmuştur. Bu hissiyatın bir tezahürü olarak ülkede Çinlilere bugün dâhi Taiyoke (Türk) denmektedir. 17 ve 18. asırda da Çin işgal girişimleri özellikle Şan Eyaleti coğrafyasında devam etmiştir. Ülke, İngiliz idaresine geçene kadar Çin tehditi yaşamaya devam etmiş ve İngilizler ülkede kontrol sağladıktan sonra Çin İmparatorluğu ile bir anlaşma yaparak sınırları tespit etmiştir. Bu sınır anlaşması bağımsızlık sonrasında ÇHC ve Burma yönetimleri arasında revize edilmiş ve Ocak 1961'de sınırları netleştiren anlaşma imzalanmıştır.²²⁴ Myanmar, bütün bu gelişmelere rağmen tarihteki işgal tecrübelerinden dolayı Çin tarafına daima temkinli bakmıştır.²²⁵

Burma yeni kurulan ÇHC'yi tanıyan ilk komunist olmayan ülke olmuştur. Burma ÇHC'yi 17 Aralık 1949'da tanımış ve BM'de temsili için destek vermiştir. İki ülke bundan sonra ÇHC'nin "Barış İçinde Yaşamın Beş İlkesi"²²⁶ * prensibi çerçevesinde birbirlerinin içişlerine karışmama konusunda anlaşmıştır.²²⁷ Bu arada ülkeye kaçan Komintang (Milliyetçi Çin) kuvvetleri ikili ilişkileri

222 Zreik, M, Future of the internal conflict in Myanmar

223 Enze Han, "Geopolitics, Ethnic Conflicts along the Border, and Chinese Foreign Policy Changes toward Myanmar", Asian Security, 2017, Vol. 13, No.1, 59-73

224 Donald M. Seekins, Historical Dictionary of Burma, s. 140-141

225 Ranjit Gupta, "China, Myanmar and India: A Strategic Perspective", Indian Foreign Affairs Journal, Vol. 8, No. 1 (January-March, 2013), pp. 80-92

226 Pakistan Institute of International Affairs, "Regional Alliances, 'Panch Shila' and Bandung", Pakistan Horizon, Vol. 9, No. 3 (September, 1956), pp. 157-162

* Bu temel beş prensip; Egemenlik ve Toprak Bütünlüğüne Saygı prensibi, Saldırmazlık prensibi, İçişlerine Karışmama prensibi, Eşitlik ve Karşılıklı Fayda Sağlama prensibi ve Barış İçinde Birlikte Yaşama prensibidir.

227 Antonio Fiori ve Andrea Passeri, "Hedging in search of a new age of non-alignment: Myanmar between China and the USA", The Pacific Review, 28:5, 679-702

MYANMAR; BÜYÜK OYUNUN DOĞU SAHNESİ

bozmamış; iki taraf da ülkedeki Komintang varlığını ABD'nin iki ülkeyi de hedef alan bir oyunu olarak değerlendirmiştir.²²⁸ İki ülke aralarındaki sınırların tespiti konusunu Ocak 1961'de dostça çözmeyi başarmış ve Komintang kuvvetlerine karşı ortak askerî harekât düzenlemiştir.²²⁹

Çin iç savaşını kaybeden Çan Kay Şek'in Milliyetçi Çin (Komintang) kuvvetleri Mao'nun 01 Ekim 1949'da ÇHC'nin kuruluşunu ilan etmesi üzerine Çin'in Yunan Bölgesi üzerinden Burma'nın Şan Eyaleti topraklarına geçmeye başlamıştır. Bu coğrafyada toparlanan ve yeni gelenlerle güçlenerek yerleşik bir güce dönüşen Komintang kuvvetleri hem Burma hem de ÇHC için tehdit olmaya başlamıştır. Güney Asya akyon ticaretinden ekonomik güç sağlayan Komintang kuvvetleri yerel isyancılarla da işbirliği yaparak Burma için ciddi bir tehdit olmaya başlayınca U Nu yönetimi BM ve Tayvan'dan, bu yapının ülkeden çekilmesi hususunda baskı oluşturulması için harekete geçmiştir. Bu politikanın sonuç vermesi üzerine etkisi azalan Komintang kuvvetleri sınır bölgelerine dağılmış ve uyuşturucu ticaretine yönelen, çok parçalı ve yerel bir asi örgüt mahiyetine dönüşmüştür. General Ne Win yönetimi döneminde bu militanlara askerî operasyonlar icra edilerek etkinlikleri azaltılmıştır.²³⁰

ÇHC kuruluşundan sonra Burma'nın iç ilişkilerine müdahil olmamayı tercih etmiş, komünist militan örgütlerle arasına mesafe koymuş ve Burma'nın Bağlantısızlar Hareketi içinde yer almasını desteklemiştir. Ancak 1962 darbesinden sonra durum değişmeye başlamıştır. Bu değişiklikte en önemli husus, Burma Komünist Partisi'nin Sovyetler Birliği ile işbirliği yapması ve Burma cuntasının Sovyetler Birliği'ni ÇHC'ye karşı denge unsuru olarak değerlendirmek istemesi olmuştur. Bu arada Çin kökenli vatandaşlar, Burma pirinç piyasası ve ekonomisindeki rollerinin artışına paralel olarak Bamar milliyetçilerinin hedefi olmaya başlamıştır. Bunun devamında Çin kökenli vatandaşların, stokçuluk yaptıkları gerekçesiyle Temmuz 1967'de saldırılara maruz kalması ve bu saldırılarda önemli miktarda can kaybı yaşanması da ikili ilişkilerdeki kötü gidişi hızlandırmıştır. Mao'nun kültür devrimi hareketini destekleyen Çin diplomatik misyonu da saldırılara hedef olmuş ve bir Çinli görevli bu saldırılarda hayatını kaybetmiştir. Bundan sonra ÇHC yönetimi Burma Komünist Partisi'ne olan mesafeli duruşunu değiştirerek himayesine almıştır.²³¹

Burma'daki Çin kökenli vatandaşlar ve iş yerlerine yönelik saldırılar ile hayatını kaybeden diplomata yönelik diplomatik özür gelmemesi nedeniyle ÇHC Myanmar'a karşı sertleşmiştir.²³² Bundan sonra ÇHC, ülkedeki büyükelçisini geri çağırarak, Burma'ya yaptığı ekonomik yardımları askıya almış, Burma Komünist Partisi'ne destek ve üs vermiş ve General Ne Win yönetimine karşı sert bir propaganda süreci başlatmıştır.²³³ Bu adımlar beklediği sonuçları vermeyince ÇHC 1968 yazında, Burma Komünist Partisi'nin askerî harekât düzenleyerek sınırdaki bir bölgeyi "kurtarılmış bölge" ilan etmesini desteklemiştir.²³⁴ Genel Ne Win cuntası ABD ve Sovyetler Birliği'nden destek istememiş ancak aldığı yardımlar sınırlı kalmıştır. ÇHC karşısında zayıf kalan Ne Win cuntası

228 Donald M. Seekins, Historical Dictionary of Burma, s. 141

229 Enze Han, "Geopolitics, Ethnic Conflicts along the Border, and Chinese Foreign Policy Changes toward Myanmar

230 William J. Topich ve Keith A. Leitch; The History of Myanmar, s 80

231 Ranjit Gupta, "China, Myanmar and India: A Strategic Perspective

232 Antonio Fiori ve Andrea Passeri, Hedging in search of a new age of non-alignment

233 Donald M. Seekins, Historical Dictionary of Burma (Myanmar), s.142

234 Enze Han, "Geopolitics, Ethnic Conflicts along the Border, and Chinese Foreign Policy Changes toward Myanmar

MYANMAR; BÜYÜK OYUNUN DOĞU SAHNESİ

ÇHC'yi kızdıran provakasyonları hafifletmeye çalışmıştır.²³⁵ İki ülke arasındaki gerilim zamanla azalmış ve Mao'nun ölümü sonrasında yönetimi devralan Deng Şioping'in Myanmar'ı ziyareti ile ikili ilişkilerde yumuşama başlamıştır.²³⁶

ÇHC ve Myanmar ilişkileri General Ne Win yönetimi devrildikten sonra karşılıklı adımlarla gelişmiştir. İki ülke öncelikle sınırdaki militan yapıların uyuşturucu ticaretinin kesilmesi için işbirliği yapmış ve bu işbirliği zamanla ileriye taşınmıştır.²³⁷ ÇHC de Burma Komünist Partisi'ne verdiği desteği kesmiş ve Tatmadav 1989'da Burma Komünist Partisi'ni devre dışı bırakmayı başarmıştır.²³⁸ Sonraki yıllarda bölgedeki ayrılıkçılık ve Tatmadav operasyonları ÇHC'nin ulusal çıkarlarını sarsmaya başlamıştır.²³⁹ Militan örgütlerin uyuşturucu ticareti nedeniyle Çin vatandaşlarının sağlığının tehdit altına girmesi, sınır güvenliği, sınır ticareti ve ÇHC'nin Myanmar'daki yatırımlarının zarar görmesi ÇHC'yi, Myanmar yönetimi ile militan örgütlerin uzlaşma girişimlerini desteklemeye sevk etmiştir. Bunun en bariz örneği Kaçin ayrılıkçılığı nedeniyle yaşanan gelişmelerin ÇHC çıkarları üzerindeki yansımalarıyla ortaya çıkmıştır. ÇHC'nin tarafları uzlaştırmaya çalışması sonrasında ABD de devreye girmiş ve özellikle Kaçin ayrılıkçılığı uluslararası bir mahiyet almaya başlamıştır.²⁴⁰

b. Hindistan

İngiliz sömürge mirasını paylaşan Burma ve Hindistan'ın bağımsızlık mücadelesi önderleri arasında doğal bir sempati bağı oluşmuştur. Bu bağlamda Burma'nın önderleri Aung San ve U Nu Hindistan'ın kurucu önderi Nehru ile dostane ilişkiler kurmuştur.²⁴¹ Bu dostane ilişki, yönetimlerin sıcak ilişki kurmasına zemin sağlamıştır. Nehru ve U Nu sosyalist dünya görüşünde ortak olmanın yanı sıra Bağlantısızlar Hareketi oluşumunda da ortak bir vizyon sergilemiştir. İki ülke arasındaki olumlu hava ortak sınırların tespitindeki sorunların aşılmasını kolaylaştırmış ve 1967'de kurulan Birleşik Sınır Komisyonu, aradaki sert coğrafya engeline rağmen 1976 yılına kadar sınırların büyük bir bölümü üzerinde uzlaşmayı sağlamıştır.²⁴²

1962 yılında Myanmar'daki askerî darbeye kadar iyi yürüyen Hindistan-Myanmar ilişkileri darbe sonrasında bir durgunluk yaşamıştır. Burma'da 1962 darbesiyle yönetimi devralan General Ne Win yönetiminin ülkedeki ekonomik yapıyı millileştirme adımları nedeniyle Hindistan iş insanlarının uğradığı kayıplar ve göçmenlerin ülkelerine dönmelerine yönelik baskı politikaları iki ülke ilişkilerinin gerilemesine yol açmıştır.²⁴³ Bamar milliyetçiliğinin bilinçaltında İngiliz işgali sonrasında, bugünkü Hindistan topraklarından gelen göçmenler sömürgeci İngilizlerle özdeşleşmiştir. Bu mantığa göre; Müslüman olmasa da Hint kökenli göçmenlerden kurtulmak İngiliz sömürgeci-

235 William J. Topich ve Keith A. Leitich; The History of Myanmar, s 88-89

236 Ranjit Gupta, "China, Myanmar and India: A Strategic Perspective

237 Donald M. Seekins, Historical Dictionary of Burma (Myanmar), s.142-143

238 Enze Han, "Geopolitics, Ethnic Conflicts along the Border, and Chinese Foreign Policy Changes toward Myanmar

239 Zreik, M, Future of the internal conflict in Myanmar

240 Yun Sun, "China, the United States and the Kachin Conflict

241 Ranjit Gupta, "China, Myanmar and India: A Strategic Perspective

242 Donald M. Seekins, Historical Dictionary of Burma, s. 216

243 Donald M. Seekins, Historical Dictionary of Burma, s. 216-217

MYANMAR; BÜYÜK OYUNUN DOĞU SAHNESİ

liğin izlerini silmekle eşdeğerdir.²⁴⁴ Askerî yönetimin daha sonraki politikaları da benzer şekilde Hindistan'ı rahatsız etmiş ve iki ülke ilişkileri zayıflamıştır. Bundan sonra iki ülke ilişkileri iniş ve çıkışlarla dalgalı seyir izlemiştir.²⁴⁵ Myanmar ile ilişkilerinin gerilemesinde fazlaca bir sorun görmeyen Hindistan, ÇHC'nin bu ülkede 1988-1992 yılları arasında zemin kazandığını gördükten sonra Myanmar'a bakışını değiştirmeye başlamıştır. Hindistan bundan sonra Myanmar'a, ÇHC rekabetinden kaynaklanan bir gözlük ile bakmıştır.²⁴⁶

Hindistan'ın, ev hapsindeki muhalefet lideri Daw Aung San Suu Kyi'ye 1995 yılında Jawaharlal Nehru Barış Ödülünü vermesi sonrasında iki ülke ilişkileri gerilemiş ve ÇHC bu durumu değerlendirmeyi bilmiştir.²⁴⁷ Aung San Suu Kyi'ye Hindistan'ın barış ödülü vermesi Burma generalleri tarafından, iç işlerine müdahale olarak algılanmıştır. Bu dönemde uluslararası toplumun yaptırımları ile zor durumda olan Myanmar yönetimi bu ödül sonrasında Hindistan'ı Batı ile aynı safta görmüştür. Bu durum Hindistan'ın Myanmar toprakları üzerindeki stratejik çıkarlarının ve sınır güvenliğinin zarar görmesine neden olmuştur.²⁴⁸

ÇHC'nin Yunnan Eyaleti ile Myanmar'ın Arakan Bölgesi'ni birbirine bağlayan bir ulaşım projesini 1997'de hayata geçirmeye başlaması, Hindistan sınırındaki ayrılıkçıların Myanmar topraklarından saldırılarını artırması ve Hindistan'ın Myanmar'daki yatırımlarda tercih edilmemesi de Hindistan için uyarıcı olmuştur.²⁴⁹ Hindistan bundan ders çıkararak Myanmar iç siyasetine karışmama kararı almıştır.²⁵⁰ Bu dönemde ÇHC'nin Myanmar'da artan ağırlığı ve Myanmar topraklarında üslenen Hintli ayrılıkçı grupların Hindistan'ın kuzeydoğu eyaletlerinde terör eylemleri ile uyuşturucu kaçakçılığını organize etmesi de Hindistan'ı, Myanmar ile ilişkilerini düzeltmeye zorlamıştır.²⁵¹

Hindistan Myanmar ile idealler ve değerler üzerinden bir ilişki kurmanın ulusal çıkarları açısından zararlı olduğunu görmüş ve pragmatik bir politikaya doğru kaymaya başlamıştır.²⁵² Hindistan bundan sonra, "Doğuya Bakış Stratejisi"nin önemli bir köprüsü olan Myanmar'da etkinlik kazanmak için harekete geçmiştir.²⁵³ Hindistan 1998 yılında yeni adımlar atarak Myanmar yönetimini yumuşatmaya ve ikili ilişkileri toparlamaya çalışmıştır.²⁵⁴ Bu arada ÇHC'nin Bengal Körfezi'ndeki Myanmar askerî liman ve üslerini modernize etmeye başlaması, ÇHC'nin Bengal Körfezi'ne askerî olarak ulaşmasına imkân vermiştir.

244 International Crisis Group Report, "Identity Crisis; Ethnicity and Conflict in Myanmar"

245 Daniel Wagner ve Giorgio Cafiero, "Can China and India Coexist in Myanmar?", EAST-WEST CENTER, Asia Pacific Bulletin, February 20, 2014

246 Tran Xuan Hiep, "Chinese Factors in India Relationship with Myanmar in the Period 1992 – 2014", Journal of Educational and Social Research, Vol 11 No 1, January 2021

247 Daniel Wagner ve Giorgio Cafiero, Can China and India Coexist in Myanmar

248 Lowell Dittmer, "Burma vs. Myanmar: What's in a Name"

249 Donald M. Seekins, Historical Dictionary of Burma, s. 217-218

250 Tran Xuan Hiep, Chinese Factors in India Relationship with Myanmar

251 L.K. Choudhary, "Indo-Myanmar Relations: Retrospect and Prospect", India Quarterly, Vol. 61, No. 4 (October-December, 2005), pp. 143-168

252 Daniel Wagner ve Giorgio Cafiero, Can China and India Coexist in Myanmar

253 Tran Xuan Hiep, Chinese Factors in India Relationship with Myanmar

254 Saira H. Basit, "India-Myanmar Relations and the Management of Transnational Militant Threats" Journal of Strategic Security, Vol. 11, No. 2 (SUMMER 2018), pp. 73-92

MYANMAR; BÜYÜK OYUNUN DOĞU SAHNESİ

c. ABD

ABD'nin Myanmar ile bağı 1815'de Baptist misyonerlerin ülkeye girişi ile başlamıştır. Bu misyonerler Çin, Kayin ve Karen toplumların Hristiyanlaşmasında rol almıştır. ABD ordusu II. Dünya savaşında Japon işgalinin sonlandırılması için çatışmalara katılmış ve savaş sonrasında Burma vatandaşlarına ABD'de eğitim görme imkânı sağlamıştır. ABD'nin Burma'ya verdiği önem ÇHC'nin kurulması sonrasında artmış ve ABD 1950 yılında maddî destek vermeye başlamıştır. ABD'nin Çin'den kaçan Komintang kuvvetlerinin Burma topraklarında üslenmesini desteklemesi üzerine U Nu hükûmeti 1953'de ABD ile yapılan yardım anlaşmasını sonlandırmıştır. ABD'nin adımları ile yardım anlaşması 1956'da tekrar uygulamaya girmiş, ancak 1961'de bir ABD uçağının Tayvan üzerinden ülkedeki Komintang kuvvetlerine yardım malzemesi getirdiğinin ortaya çıkması üzerine tekrar sonlandırılmıştır. U Nu hükûmeti bu faaliyeti ABD istihbaratının ülkeye kötü niyetli bir tuzağı olarak değerlendirmiş ve ülkede ABD karşıtı gösteriler düzenlenmiştir.²⁵⁵

1962 darbesinden sonra Ne Win yönetimi batı ülkeleri ile ilişkileri azaltmıştır. ABD'nin 1970 ortalarına kadar Myanmar yönetimine, uyuşturucu üretiminin azaltılması kapsamında verdiği maddî ve askerî destek devam ederken ABD ekonomik yardımları da 1980'lere kadar kesintisiz seyir izlemiştir. ABD 1988 darbesi sonrası Myanmar'a yapılan ekonomik yardımları askıya almış, Suu Kyi'nin ev hapsine alınması, insan hakları ihlalleri ve 1990 seçim sonuçlarının tanınmamasını da eleştirmiştir. ABD liderliğinde Batı'nın yeni askerî yönetimi sıkıştırdığı bu dönemde ÇHC Myanmar cuntasına kucak açmış ve nefes almasını sağlamıştır.²⁵⁶ İlerleyen yıllarda, muhalifler üzerindeki baskının artması ve ülkedeki uyuşturucu üretiminin engellenmemesi gibi gelişmeler ABD'nin Myanmar yönetimi üzerinde baskıyı artırmasına neden olmuştur. Myanmarlı muhaliflerin ülkesinde faaliyet göstermesine zemin sağlayan ABD, 1997'de Myanmar'a yaptırım uygulamaya başlamıştır. Askerî yönetim ABD'nin tavrını düşmanca olarak değerlendirmiş ve iki ülke ilişkileri gergin bir döneme girmiştir.²⁵⁷

ABD ile Myanmar ilişkileri ülkenin demokratikleşme adımları atmasından sonra 2011'de tekrar bir yumuşama havasına girmiştir.²⁵⁸ ABD'nin Kasım 2011'de resmen açıkladığı "Asya Önceliği (Pivot to Asia)" politikası sonrasında Myanmar da öncelik almış ve ikili ilişkiler geliştirilerek ÇHC'nin bu ülkedeki kazanımları dengelenmeye çalışılmıştır. ABD, Myanmar ilişkilerinin geliştirilmesini koordine etmek için özel temsilci atayarak gayretlerini artırmış,²⁵⁹ bu kapsamda Devlet Başkanı U Thein Sein 2013'de Beyaz Saray'da ağırlandı. İlk resmi ziyaretini ÇHC'ye yaparak burada ÇHC ile stratejik işbirliği anlaşması imzalayan U Thein Sein yönetimi ise denge politikası yürütmeye çalışmıştır.²⁶⁰

ç. Sovyetler Birliği ve Rusya Federasyonu (RF)

Bağımsızlık sonrasında U Nu hükûmeti küresel aktörler arasında taraf olmaktan kaçınmış ve bağımsız bir politika izlemeye çalışmıştır. Sovyetler Birliği ile 1949'da diplomatik ilişki kurulması

255 Donald M. Seekins, *Historical Dictionary of Burma*, s.462-463

256 Ranjit Gupta, "China, Myanmar and India: A Strategic Perspective"

257 Donald M. Seekins, *Historical Dictionary of Burma*, s.463-465

258 Yun Sun, "China, the United States and the Kachin Conflict"

259 Zreik, M, "Future of the internal conflict in Myanmar"

260 Antonio Fiori ve Andrea Passeri, *Hedging in search of a new age of non-alignment*

MYANMAR; BÜYÜK OYUNUN DOĞU SAHNESİ

sonrasında Sovyet yönetimi Myanmar'a ekonomik yardım yapmış ve alt yapı projelerini üstlenmiştir. Bu ülkeye verilen değer kapsamında Sovyet lider Kruşçev 1950'li yıllarda Myanmarı iki kez ziyaret etmiştir.²⁶¹ Başbakan U Nu 1955 yılında ziyaret ettiği Moskova'da Sovyetler Birliği lideri Kruşçev'den Burma Komünist Partisi'ni desteklememelerini rica etmiştir. 1962 darbesi ile iktidara gelen General Ne Win'in sosyalist politikaları, General Ne Win'in Marksizm-Leninizmi kabul etmemesine rağmen, Sovyet liderler tarafından olumlu karşılanmış ve Sovyetler Birliği ülkeye bir baraj yaparak (Kyaikmauk Taung Barajı) hediye etmiştir. Sovyetler Birliği'nin dağılması sonrasında ikili ilişkiler bir süre zayıf kalmıştır. Sovyetler Birliği'nin yerini alan Rusya Federasyonu (RF) 2001 yılında Mig-21 savaş uçakları satarak Myanmar yönetimine destek vermiş ve 2002 yılında taraflar Myanmar'da nükleer reaktör kurmak için anlaşmaya varmıştır. RF müteakip yıllarda askerî yönetime silah ve eğitim desteği vermeye devam etmiştir.²⁶² RF, Myanmar yönetimleri ile iyi ilişkiler kurup yönetime destek verirken ülkedeki azınlık haklarını da savunmuştur.²⁶³

RF, ÇHC ile birlikte, 2008'deki toplum olaylarının bastırılması ve Nargis Kasırgası faciası sonrasında BM kurullarında askerî yönetime karşı alınacak kararları engellemiştir.²⁶⁴ ÇHC ile RF'nin Batı dünyası karşısındaki konjonktürel ve zorunlu işbirliği-rekabet mekanizması Myanmar'da da kendi iç dinamikleriyle devam etmiştir. ÇHC'ye olan tarihî güvensizliği, ÇHC'nin bazı militan örgütlere örtülü destek vermesi sonrasında canlanan Myanmar, RF'yi ÇHC'ye karşı denge unsuru olarak görmüştür. Bu kapsamda RF ile işbirliği yapan Myanmar yönetimleri RF'den silah alarak ÇHC'ye olan bağımlılığını azaltmayı hedeflemiştir. RF de bu fırsatı geri tepmemiş ve Myanmar'ı Güneydoğu Asya'da tekrar etkin olma siyasetinde uygun bir vasıta olarak değerlendirmiştir.

d. Japonya

Ülkeyi II. Dünya Savaşında işgal eden Japonya ile 1954'de diplomatik bağ kurulmuş, devamında Japonya Myanmar'a ekonomik yardım yapmış ve Japon şirketler ülkede yatırım yapmaya başlamıştır. 1988 darbesinden sonra Japonya ekonomik yardımları askıya almış ve Suu Kyi'nin ev hapsine alınmasıyla 1990 seçim sonuçlarının tanınmamasından sonra yönetim üzerindeki ABD merkezli baskı politikalarına destek vermiştir. ABD ve Japonya'nın boşalttığı ekonomik yardım ve yatırım alanını doldurmak için ÇHC askerî yönetime kol kanat germiştir. Japonya, ÇHC'nin Myanmar'da önemli projeler üstlenmeye başladığını görünce 1997'de Myanmar'ın ASEAN (Association of Southeastern Asia Nations-Güneydoğu Asya Ülkeleri Birliği)'a girmesini desteklemiş ve Myanmar'a bu örgüt üzerinden yardım yaparak ÇHC adımlarını dengelemeye çalışmıştır.²⁶⁵

e. Tayland

Aynı kültür havzasında ortak bir geçmiş ve Budizm inancında ortaklık taşıyan Myanmar ve Tayland II. Dünya savaşı sonrasında farklı yollara girmiştir. Burma sosyalist bir politika takip edip bağlantısız kalmaya çalışırken Tayland ABD'nin çizdiği yolda ilerlemiştir. Farklılaşan yollar iki komşu arasında güvensizliğe yol açarken Komintang kuvvetleri ile ayrılıkçı Şan, Karen ve Mon

261 Kristian Lundby Gjerde, Russia's turn to Asia: Myanmar seen from Moscow

262 Donald M. Seekins, Historical Dictionary of Burma, s.383-384

263 Zreik, M, "Future of the internal conflict in Myanmar

264 Antonio Fiori ve Andrea Passeri, "Hedging in search of a new age of non-alignment

265 Donald M. Seekins, Historical Dictionary of Burma, s.228-229

MYANMAR; BÜYÜK OYUNUN DOĞU SAHNESİ

militan örgütlerin Tayland topraklarını kullanması ve bu bölgelerden uyuşturucu ticaretini yönlendirmesi ayrılıkları derinleştirmiştir. İki ülkenin 1989'da ekonomik işbirliğine başlaması, boru hattı ile Myanmar'ın Tayland'a doğal gaz vermesi ve Tayland limanlarından ihraç etmesi ilişkilerin seyrini değiştirmiştir. Bundan sonra iki ülkenin işbirliği ile ortak sınırlardaki militan geçişleri ve uyuşturucu trafiği zayıflatılmıştır.²⁶⁶

f. Avrupa Birliği

Myanmar ile Avrupa Birliği (AB) ilişkileri sınırlı olmuştur. Myanmar'daki insan hakları ihlalleri nedeniyle ABD önderliğinde 1990'ların ikinci yarısında uygulanmaya başlanan yaptırımlara AB de katılmış, ancak Myanmar'ın 1997'de ASEAN'a katılması sonrasında yaptırımları hafifletmiş ve Myanmar ile işbirliği imkânlarının yolunu açık tutmaya çalışmıştır.²⁶⁷

²⁶⁶ Donald M. Seekins, Historical Dictionary of Burma, s.440-445

²⁶⁷ Donald M. Seekins, Historical Dictionary of Burma, s. 182

MYANMAR; BÜYÜK OYUNUN DOĞU SAHNESİ

6. Bölgesel ve Küresel Rekabette Myanmar

Myanmar (Burma), ÇHC'nin kurulmasıyla küresel rekabette değer kazanırken Burma yönetimleri bağlantısızlık ve denge politikası yürüterek küresel aktörlerin ülkeye müdahil olmasını engellemeyi başarmıştır. Yeni kurulan ÇHC ve Hindistan'ın, Myanmar'dan beklentileriyle örtüşen bu politika ABD'yi de rahatsız etmemiştir. Sosyalist ama Marksist-Leninist olmayan ilk yönetimlerin ÇHC ve Sovyetler Birliği ile dengeli ve mesafeli dış politikaları bu ülkenin küresel mücadele alanına dönüşmesinin de önüne geçmiştir. Ülke iç sorunları ve ulus-devlet inşasıyla meşgul olup dışarıya kapalı bir dönem yaşarken küresel aktörlerin soğuk savaş rekabetinin dışında kalmayı bilmiştir.

Ülkenin küresel rekabette görünür hâle gelmesi ÇHC'nin yükselişi sonrasında, 1990'lardan sonra ve yavaş yavaş gerçekleşmiştir. ÇHC'nin bu ülkedeki kazanımlarını sessizce artırdığının anlaşılması önce komşusu Hindistan'ı alarma geçirmiştir. Asya'nın iki yükselen gücünün bu ülke üzerindeki rekabeti ve stratejik hesapları zamanla dünyayı da ilgilendirmeye başlamıştır. ABD'nin küresel rakip olarak gördüğü ÇHC'yi dengeleme politikasına hız vermesi sonrasında Hindistan'ın Myanmar'da ÇHC'yi dengeleme gayretleri batı ülkeleri tarafından destek görmüştür. Bu kapsamda Myanmar 21. asır başlarından itibaren önce bölgesel sonra da küresel rekabetin en önemli sahalarından biri olmaya doğru evrilmiş ve 2015'ten sonra güç politikalarının merkezine oturmuştur. Bu bağlamda öncelikle bu ülke üzerindeki ÇHC ve Hindistan rekabetinin aktarılması küresel rekabetin anlaşılmasını da kolaylaştıracaktır.

a. Bölgesel Rekabet; ÇHC ve Hindistan'ın Myanmardaki Etkinlik Mücadelesi

İngiliz mirasının varisi Hindistan Hint Okyanusu Coğrafyası'nı arka bahçesi olarak görmüş ve İngiliz Hindistanı'ndan bağımsızlık kazanan küçük devletlere biraz tepeden bakmıştır. ÇHC de Hindistan'ın bu tavrının rahatsızlık yarattığı ülkelerle iyi ilişkiler kurmayı tercih etmiş ve zamanla Hindistan'ın arka bahçesindeki küçük devletleri etki altına almayı başarmıştır. Hindistan kendi komşusu olan bu devletlerin ÇHC etki alanına girmesini engelleyememiş, ÇHC tarafından çevrelendiğini farkettiğinde de geç kalmıştır. ÇHC ve Hindistan Güney Asya başta olmak üzere Hint Okyanusu Coğrafyası'nda kıyasıya bir rekabet yaşamakta ve bu rekabet iki ülke arasındaki sınır sorununa da etki etmektedir. ÇHC öncelikle Hindistan'ın komşularını etki altına alarak Hindistan'ı çevrelemeyi hedeflemektedir. Bu istikamette el attığı ülkelerin başında Bangladeş ve Myanmar gelmektedir.

Myanmar, Hindistan ve ÇHC'nin ortak komşusu ve Bengal Körfezinde kıyasıya olması itibarıyla iki ülke arasındaki rekabette önemli bir yere sahiptir. Stratejik konumu nedeniyle iki ülke için de hayati değer taşıyan Myanmar bu iki ülke için önemli bir rekabet alanıdır. Asya'nın iki dev ülkesi güçlendikçe bu ülkelerin Myanmar üzerindeki stratejik hedefleri de gelişmiş ve çeşitlenmiştir. ÇHC öncelikle bu ülkenin enerji kaynaklarından ve yararlanmak, Hint Okyanusu'na ulaşmak, sınır ve sınır ticaretinin güvenliğini güvence altına almak ana hedefleri doğrultusunda politika belirlemiştir.²⁶⁸

268 Nurul Momen Khan, "Strategic Interest of Great Powers in Myanmar

MYANMAR; BÜYÜK OYUNUN DOĞU SAHNESİ

ÇHC bu hedefleri doğrultusunda Myanmar ile ilişkilerini geliştirirken rakip ülkelerin Myanmar'ın hidrokarbon kaynaklarına odaklanmasını değerlendirmeyi bilmiş ve Myanmar'ın hidroelektrik üretiminde de belirleyici olmayı başarmıştır.²⁶⁹ Hindistan ise ÇHC'nin Myanmar'daki kazanımlarını engellemek, fiziki irtibatla zorluk yaşadığı kuzeydoğu eyaletleri ile bağ kurmak, sınır güvenliğini sağlamak, kuzeydoğu eyaletlerindeki ayrılıkçı hareketlerin Myanmar'da üslenmesini engellemek ve Güneydoğu Asya ülkeleriyle irtibat sağlamak temelinde hareket etmiştir. Ancak Hindistan, ÇHC'nin Myanmar üzerindeki etkinliğine engel olamamış; ÇHC'nin Myanmar'a yönelik hedeflerinde başarıya ulaşması ulaşması Hindistan'ı zor duruma sokmuştur.

ÇHC'nin Bengal Körfezi'ne çıkış sağlaması ve Hint Okyanusu ile bağ kurmasında geçiş bölgesi olan Myanmar doğal kaynaklarıyla da Çin ekonomisini besler. ÇHC Bengal Körfezi'ne muharip gemi taşıdığı anda Hindistan'ı çevreleme şansı elde eder. Hindistan'ın kuzeydoğusundaki ayrılıkçılık sorunlarıyla boğuşan altı eyaleti denizden izole etme şansı yakalar. Bengal Körfezi'nde üslenen Çin donanması Andaman Denizi ve Malaka Boğazı'nı kontrol etme imkânına kavuşarak Hindistan'ın andaman ve Nikobar adalarındaki askerî üslenmesinin avantajını azaltır. Bütün bunların yanında Myanmar yönetimini kontrol altına alan ÇHC Hindistan'ın Güneydoğu Asya ülkeleriyle bağ kurabilecek projelerini engeller ve istediği durumlarda Hint ayrılıkçı örgütleri Hindistan topraklarında eylem yapması noktasında manipüle edebilir.²⁷⁰ ÇHC Myanmar'daki kazanımları ile bu bağlamda Hindistan'a karşı büyük bir stratejik avantaj yakalamanın yanı sıra ABD'nin Asya'ya yeniden önem verme ve ÇHC'nin önünü kesme politikasını da sarsmıştır.²⁷¹

Myanmar, Hindistan'ın Mizoram, Manipur, Nagaland ve Arunaçel Pradeş eyaletleriyle ortak sınırlara sahiptir. Myanmar'ın sık ormanları, Hindistan'da eylem yapan ayrılıkçı Hint örgütleri için güvenli liman sağlamaktadır. Myanmar yönetimleri, Hindistan'da faaliyet gösteren ayrılıkçı militan örgütlerin ülkelerindeki ormanlık alanlarda üslenerek Hint güvenlik güçlerine saldırımlarına engel olamamıştır.²⁷² Bu coğrafyanın ÇHC toprakları ile yakın ve bazılarının sınırdaş olması da ÇHC'nin bu militan örgütleri desteklediğine dair iddialara zemin sağlamıştır.²⁷³ Bu nedenle zaman zaman Hindistan'ın baskısıyla karşılaşan Myanmar yönetimleri²⁷⁴ bu militan örgütlerin uyuşturucu ticareti nedeniyle de Hindistan'a karşı zor durumda kalmaktadır.²⁷⁵ Hint tarafının iddialarına göre; ayrılıkçı örgütleri kendi kontrol şemsiyesi altında tutmaya çalışan ÇHC'nin²⁷⁶ Myanmar ile sınır bağının olması, bu örgütlerin ÇHC'den askerî ve lojistik destek almasını kolaylaştırmaktadır.²⁷⁷ Ekonomik kaynak sağlamak için uyuşturucu ticaretine giren ayrılıkçı militan örgütler Hint

269 Bo Yang ve diğerleri; Energy cooperation between Myanmar and China under One Belt One Road

270 Ranjit Gupta, "China, Myanmar and India: A Strategic Perspective

271 Abdul Mannan, "China's Balancing Behaviour Against the United States and the Special Importance of Myanmar

272 Saira H. Basit, "India-Myanmar Relations and the Management of Transnational Militant Threats

273 India accuses China of helping rebel groups on its Myanmar border", Associated Press, 07 Aralık 2020, erişim 08 Aralık 2020 2232

274 Prabhat Datta, "Secessionist Movements in Northeast India", The Indian Journal of Political Science, Vol. 53, No. 4 (Oct. - Dec. 1992), pp. 536-558

275 Rajeev Bhattacharya, "New Highs in Narcotics From Myanmar Flooding Assam", The Diplomat, 22 Haziran 2021, erişim 24 Haziran 2021 1126

276 Enze Han, "Myanmar's Internal Ethnic Conflicts and Their Implications for China's Regional Grand Strategy", Asian Survey, May-June 2020

277 Ranjit Gupta, "China, Myanmar and India: A Strategic Perspective

MYANMAR; BÜYÜK OYUNUN DOĞU SAHNESİ

gençliğini zehirlemektedir.²⁷⁸ Hindistan ÇHC'yi sürekli olarak Myanmar üzerinden ayrılıkçı örgütleri desteklemekle suçlamaktadır.²⁷⁹ Hindistan, ÇHC ile Himalayalar'da sınır krizi yaşadığı zaman Myanmar sınırındaki güvenlik kuvvetlerini takviye etme zorunluluğu hissetmektedir.²⁸⁰

Hindistan ile sınırların ortaklaştığı toprakların her iki yanındaki akraba topluluklar da Myanmar ve Hindistan arasında kriz potansiyeli taşıyan bir başka husustur. Myanmar'ın Hint sınırındaki toplulukları Hindistan'ın kuzeydoğu eyaletleriyle akrabalık bağına sahiptir. Sınırları İngiliz Hindistanı'nın ekonomik çıkarlarına göre belirlenen bu coğrafyada suni sınırlar bölgedeki akraba halkların ilişkilerinin devamını engelleyememiştir.²⁸¹ İki ülke bu akraba toplumların vatandaşlık haklarından kaynaklanan sorunlar nedeniyle zaman zaman anlaşmazlık yaşamaktadır.²⁸²

Çin kazanımları karşısında alarma geçen Hindistan Myanmar yönetimini ikna ederek, Arakan Bölgesi sahilinde bir doğalgaz çıkarma projesini (Shwe Prospect), 2004 yılında, bir Güney Kore firması, bir Hindistan firması ile Myanmar Petrol ve doğalgaz Şirketi'nin ortaklığında hayata geçirmeyi başarmıştır.²⁸³ Hindistan Myanmar'dan Sittwe'de bir liman inşa etmek için onay almayı başarmış ve kuzeydoğu eyaletleriyle Bengal Körfezi üzerinden karadan bağ kurma hedefini gerçekleştirmiştir.²⁸⁴ Hindistan'ın Sittwe'de elde ettiği kazanım Kaladan Ulaşım Projesi'nin stratejik getirilerini pekiştirerek Mizoram Eyaleti'ni Bengal Körfezi'ne irtibatlandırma potansiyeli taşımaktadır.²⁸⁵ Burada ilginç olan Shwe'de çıkarılacak doğalgazın alıcısının ÇHC olmasıdır.²⁸⁶ Myanmar burada denge politikası yürüterek iki dev komşusuna da yatırım imkânı vermiştir.

278 Saira H. Basit, *India-Myanmar Relations and the Management of Transnational Militant Threats*

279 *India accuses China of helping rebel groups on its Myanmar border*, Associated Press, 07 Aralık 2020, erişim 08 Aralık 2020 2232

280 Avinash Paliwal, "Cat's Paw of Indian Reactionaries"? Strategic Rivalry and Domestic Politics at the India-China-Myanmar Tri-Junction", *Asian Security*, 2020, Vol. 16, No. 1, 73-89

281 Avinash Paliwal, ae

282 Priya Chacko ve Alexander E. Davis, "Myanmar and India: Regimes of Citizenship and the Limits of Geo-economic Engagement", *European Journal of East Asian Studies*, Vol. 14, No. 1, Special Issue: Myanmar's Tentative Renaissance (2015), pp. 124-143

283 Donald M. Seekins, *Historical Dictionary of Burma*, s. 217

284 C.Christine Fair, "Rohingya: Victims of a Great Game East

285 Hanne Van Regemortel, "The Geostrategic Location of Myanmar and its Influence on the Rohingya Conflict

286 Bo Yang ve diğerleri; *Energy cooperation between Myanmar and China under One Belt One Road*

MYANMAR; BÜYÜK OYUNUN DOĞU SAHNESİ



Harita-7: ÇHC'nin Myanmar'daki Petrol ve Doğal Gaz Boru hatları

ÇHC de bu ülkedeki yatırımlarına devam ederek; Koko Ada'sında askerî gemileri için demirleme alanı ile keşif ve dinleme tesisleri kurmuş, Sittwe ve Zadetkyi Kyun adalarında gözetleme postası inşa etmiş ve Malaka Boğazı'ndaki deniz trafiğini takip etme imkânına kavuşmuştur. İlâveten CHC Myanmar'ın Sittwe, Hianggyi, Khaukphyu, Mergui and Zadetkyi Kyun deniz üslerini geliştirerek lojistik destek ve radar sistemleri inşa etmiş ve bu üslerden faydalanma hakkına sahip olmuştur. Bu adımlar ÇHC'nin, Hindistan Donanmasını takip etme imkânına kavuşmasının ötesinde Hint Okyanusu'nda askerî olarak stratejik avantaj kazanması anlamına gelmiştir.²⁸⁷ Bu gelişmeler Hindistan'ı tedbir almaya yöneltmiş ve Hindistan, iki milyar dolar harcayarak Andaman ve Nikobar Müşterek Komutanlığı'nı kurmuştur.²⁸⁸

ÇHC'nin Myanmar üzerindeki kazanımlarını dengelemek isteyen Hindistan Myanmar'a 2005 yılında ekonomik yardım yaparak ülkedeki bazı telekomünikasyon altyapılarını geliştirmiş ve Myanmar yönetiminin güvenini kazanmıştır.²⁸⁹ Bu adımlar sonrasında Ocak 2006'da iki ülke, Myanmar'da üslenen Hintli ayrılıkçı örgütlere yönelik ortak bir operasyon düzenlemiştir.²⁹⁰ Hindistan, Myanmar'a yönelik adımlarını ileriye taşıyarak, ulaşım öncelikli olmak üzere, birçok alanda iş-

287 Tran Xuan Hiep, Chinese Factors in India Relationship with Myanmar

288 R.V.R. Murthy, "Andaman and Nicobar Command (ANC) : FRIENDSHIP ACROSS OF SEAS" The Indian Journal of Political Science, Vol. 70, No. 1 (JAN. - MAR., 2009), pp. 273-282

289 Tran Xuan Hiep, Chinese Factors in India Relationship with Myanmar

290 Saira H. Basit, India-Myanmar Relations and the Management of Transnational Militant Threats

MYANMAR; BÜYÜK OYUNUN DOĞU SAHNESİ

birliği anlaşması yapmış ve Myanmar'ın doğal gaz rezervlerinden de faydalanmak istemiştir.²⁹¹ Hindistan bu bağlamda Güney Kore'nin Daewoo firmasıyla birlikte kurduğu konsorsiyum ile kazandığı Swhe doğal gaz projesine 2010 yılında başlamış ve 2013 yılında projeyi tamamlamıştır.²⁹² Hindistan, ÇHC'nin Myanmar üzerinde savunma alanında kurduğu nüfuzu kırmayı ve ülkenin ÇHC'ye bağımlılığını azaltmayı da hedeflemiştir.²⁹³

ÇHC, Myanmar'da en belirleyici dış aktör olmayı başarmış ve bu ülkeyi Kuşak Yol İnisiyatifi'nin bağlantı noktalarından biri hâline getirmeyi başarmıştır.²⁹⁴ Stratejik yol ve liman projeleri, enerji projeleri ve serbest ekonomik bölge projesi gibi temel projeleri ÇHC'nin üstlendiği bu ülkede üretim sektörünü de Çinli tacirler domine etmektedir. ÇHC bunların yanında Pyakhu Derin Deniz Limanı'nın yanında bir endüstri merkezi kurmak için hazırlık yapmaktadır.²⁹⁵ ÇHC bu ülkenin değerli madenleri ile çağın yeni teknolojik hammadde olan nadir toprak minerallerini de kontrol altına almayı başarmıştır. ÇHC'nin ekonomik çıkarlarını sağlama aldığı ülkelerin yönetim şekliyle ilgilenmemesi de ÇHC'yi bu ülkede avantajlı kılmıştır. ÇHC neticede Myanmar üzerindeki en etkin siyasî ve ekonomik güç olarak Hint Okyanusu ile bağ kurmayı başarmıştır.²⁹⁶ Hindistan da ÇHC'nin adımlarını dengelemek maksadıyla bu ülkede zemin kazanmak için yeni adımlar atmıştır. Modi Yönetimi bu kapsamda Hindistan'ın "Look East-Doğuya Bakış" stratejisini "Doğuda Aktif Olma-Act East" olarak revize etmiş ve Myanmar ile Bangladeş'te yeni projelerle etkin olmaya çalışmıştır.²⁹⁷

ÇHC, Kuşak Yol İnisiyatifi'nde Myanmar'a başat rol vermiştir.²⁹⁸ Son olarak Temmuz 2018'de ilan edilen Çin-Myanmar Ekonomik Koridoru Projesi ile Myanmar'ı ÇHC'ye bağlayan zincirin son halkası tamamlanmıştır.²⁹⁹ ÇHC anlaşmaya vardığı Kyaukpyu Derin Deniz Limanı Projesi'ni tamamlamak için temas ve gayretlerini 2020'de artırmıştır. ÇHC Devlet Başkanı Şi Cinping'in Ocak 2020'deki Myanmar ziyaretinde iki ülke arasında ticaret, ulaştırma, turizm ve enerji işbirliği konusunda anlaşmalar imzalanmıştır.³⁰⁰ Bu ziyarette netleştirilen Çin-Myanmar Ekonomik Koridoru (ÇMEK) Projesi ÇHC'nin bu ülkedeki daha önceki tüm açıklanmış veya tamamlanmış yatırımlarının dışında ve yeni yatırım alanlarını kapsayan bir projedir. Bu proje, ÇHC Devlet Başkanı Şi Cinping'in Ocak 2020'deki Myanmar ziyaretinde imzalanan 33 anlaşmayı tanımlayan bir yatırım ağıdır.³⁰¹ Bu ziyarette yapılan anlaşmalar ile ÇHC'nin Bengal Körfezi'ne ekonomik ve askerî sahada çıkışını sağlayan Kyaukphyu Derin Deniz Limanı Projesi'nin hızlandırılması çalışmalarından Hindistan tedirgin olmuştur.³⁰²

291 Ranjit Gupta, "China, Myanmar and India: A Strategic Perspective"

292 Hanne Van Regemortel, "The Geostrategic Location of Myanmar and its Influence on the Rohingya Conflict"

293 L.K. Choudhary, "Indo-Myanmar Relations: Retrospect and Prospect"

294 J. Mohan Malik, "Myanmar's Role in China's Maritime Silk Road Initiative", Journal of Contemporary China, 27 Dec 2017.

295 Mahfujur Rahman ve Saifullah Akon, "Geopolitical Economy of Myanmar"

296 Abdul Mannan, "China's Balancing Behaviour Against the United States and the Special Importance of Myanmar"

297 Angshuman Choudhury, "Three Years of the Modi Government", India-Myanmar: Fast-tracking the Eastward Push, IPCS, 11 Temmuz 2017, erişim 11 Temmuz 2017 21 43

298 Sanjay Pulipaka ve Mohit Mosaddi, China and Myanmar, a Deepening Relationship, Delhi Policy Group Policy Brief, Volume 5, Issue 4, January 22, 2020

299 S. Chandrasekharan, "Myanmar: China-Myanmar Economic Corridor- Another "Hambantota" in the Making?", South Asia Analyses Group, 08 Ağustos 2018, erişim 08 Ağustos 2018 22 32,

300 Bo Yang ve diğerleri; Energy cooperation between Myanmar and China under One Belt One Road

301 Oinam Ghanashyam Khumancha, "India in a Balanced Position in spite of China's CMEC in Myanmar", Contemporary Chinese Political Economy and Strategic Relations; an International Journal, Vol 7, No.1, April 2021

302 "Myanmar: China and the Kyaukpyu Deep Sea Port: Why this desperate Hurry? South Asia Analyses Group, 13 Haziran 2020,

MYANMAR; BÜYÜK OYUNUN DOĞU SAHNESİ

Çin-Myanmar Ekonomik Koridoru Projesi, temel altyapı ve inşaat, tarım, finans, insan kaynaklarının geliştirilmesi gibi daha önce adı geçmeyen projeler üzerinde yoğunlaşmıştır. İlk metni 09 Eylül 2018’de imzalanan proje; ÇHC’nin Yunnan Eyaleti ile Myanmar’ın Kyaukphyu Limanı’nı Mandalay ve Yangon kentleri üzerinden kara ve demiryolları (hızlı tren) ile bağlamayı hedeflerken endüstri bölgeleri, ticaret kotaları, vergi indirimleri, kamu sağlığı yatırımları ve doğal felaketlerde işbirliği konularını kapsayan beş mega proje ile Myanmar’ı kalkındırmayı iddia etmektedir. Bu anlaşma ÇHC’ye, Myanmar yönetimi ile ayrılıkçı militanlar arasındaki görüşmelerde gözlemci statüsü de tanımaktadır.³⁰³



Harita:8 Çin-Myanmar Ekonomik Koridoru-ÇMEK

Hindistan ÇHC’nin ÇMEK Projesi ve Kyaukpyu Derin Deniz Limanı’na ulaşmasına karşılık olarak Myanmar üzerinden Güneydoğu Asya ülkelerine ulaşmasına imkân veren bir proje arayışına girmiştir.³⁰⁴ Hindistan’ın girişimleri ile 2015 yılı içinde “Hindistan-Myanmar-Tayland Üçtarafı Otolyolu Projesi” üzerinde taraflar anlaşmaya varmıştır.³⁰⁵

erişim 13 Haziran 2020 22 46

303 Oinam Ghanashyam Khumancha, India in a Balanced Position in spite of China’s CMEC in Myanmar

304 Angshuman Choudhury, Three Years of the Modi Government

305 Pooja Bhatt, “India-Myanmar-Thailand Trilateral Corridor: understanding the aspects of economic diplomacy”, Int. J. Diplomacy and Economy, Vol. 3, No. 1, 2016

MYANMAR; BÜYÜK OYUNUN DOĞU SAHNESİ



Harita:9 Hindistan-Myanmar-Tayland Üçtarafı Otoyolu Projesi

Hindistan devamında Myanmar üzerindeki ticarî girişimlerini sürdürerek Hintli Adani firmasının 2019 yılında bir liman bölgesinde ve bir terminalde işletme hakkı kazanmasını sağlamıştır.³⁰⁶ Hindistan ile gelişen iyi ilişkiler sonrasında Tatmadav Ocak 2019'da, Hindistan'da faaliyet gösteren bir ayrılıkçı militan örgüt kampına baskın düzenleyerek kampı dağıtmıştır.³⁰⁷ ÇHC ise kazanımlarına yenilerini eklemek kapsamında Myanmar ile hidroelektrik, güneş ve rüzgâr enerjisinde işbirliğini sağlayacak yeni projeleri hayata geçirmek üzere müzakere yürütmüştür.³⁰⁸ Hindistan'ın kazanımları ÇHC projeleri ile kıyaslanınca deveye kulak gibi kalmaktadır.

ÇMEK projesinin detayları ortaya çıktıkça Hindistan'ın ÇHC tarafından çevrelendiğine dair kaygıları güçlenmiştir.³⁰⁹ Bu proje sayesinde Myanmar'da nehir ulaşım ağını güçlendirecek olan ÇHC, donanmasını kısa yoldan Bengal Körfezi'ne ulaştırabilecektir. Myanmar'ın deniz üslerinden faydalanma hakkını geçmişte yapılan anlaşmalar ile kazanan ÇHC Donanması bu proje sonrasında Bengal Körfezi'nde süreklilik kazanma imkânına kavuşacaktır.³¹⁰

b. Küresel Rekabette Myanmar

ABD 2011 yılında açıkladığı Asya Önceliği politikası sonrasında Hindistan'a verdiği desteği artırırken Myanmar'daki ÇHC kazanımlarını dengelemek için harekete geçmiştir. ABD'nin Myanmar'a yönelik stratejik öncelikleri ÇHC'yi dengelemek, bu ülkenin zengin kaynaklarından yararlanmak ve bu ülkedeki istikrarsızlığın çevre ülkelere yayılmasını engellemek temelinde şekillenmiştir.³¹¹ Bu hedef doğrultusunda gayretlerini artıran ABD bu ülkedeki gelişmelerde rol almak için arayış içine girmiştir. Bu bağlamda ABD, Myanmar yönetimi ile Kaçin liderler arasında 2013 yılında yapılan müzakerelerde ÇHC'nin arabulucu rolü üstlenmesini gerekçe göstererek müzakerelere dâhil olmak istemiştir. ABD'nin barış sürecine dâhil olma talebi ÇHC tarafından tepki ile karşılanmıştır. ÇHC, bölge dışı aktörlerin müdahalesinin sorunu karmaşılaştıracağını iddia ederken sorunun bölgedeki gelişmelerden doğrudan etkilenen paydaşlar arasında yapılan müzakereler ile çözüme kavuşturulması gerektiğini savunmuştur.

306 Oinam Ghanashyam Khumancha, India in a Balanced Position in spite of China's CMEC in Myanmar

307 Bertil Lintner, "Myanmar military joining hands with Indian rebels", Asia Times, 06 Aralık 2021, erişim 06 Aralık 2021 21 48

308 Bo Yang ve diğerleri; Energy cooperation between Myanmar and China under One Belt One Road

309 Oinam Ghanashyam Khumancha, India in a Balanced Position in spite of China's CMEC in Myanmar

310 Oinam Ghanashyam Khumancha, India in a Balanced Position in spite of China's CMEC in Myanmar

311 Nurul Momen Khan, "Strategic Interest of Great Powers in Myanmar: Policy Options for Bangladesh", NDC EJournal, 2014

MYANMAR; BÜYÜK OYUNUN DOĞU SAHNESİ

ÇHC, ABD'nin bölgede zemin kazanma gayretlerinden rahatsız olurken ABD Kaçın örgütlerinin ÇHC elinde piyon olma ihtimalinden endişe duymuştur. Kaçın liderler ise BM, ABD ve İngiliz hükûmetinin görüşmelere katılmasını desteklemiştir. Myanmar yönetimi de ÇHC karşısında yalnız kalmamak için daha fazla gözlemci katılmasının faydalı olacağını düşünmüştür. Yapılan müzakerelerde Myanmar ve Kaçın temsilcilerin ısrarı neticesinde ÇHC, BM'nin katılımını kabul etmek zorunda kalmıştır.³¹² Gözlemcilerin katılımı konusunda dâhi uzlaşmayan taraflar ortak bir zeminde buluşamamış ve sorunu geleceğe taşımıştır.³¹³

ABD, Arakan ve Kaçın bölgelerindeki askerî operasyonlar nedeniyle 2018 ve 2019'da Myanmar yönetimini ekonomik yaptırımlar ile zorlarken Tatmadav komutanlarını doğrudan hedef alan yaptırımları da hayata geçirmiştir.³¹⁴ ABD Myanmar yönetimi üzerinde baskı uygularken dikkatli bir tutum izlemiş, en üst seviyedeki komutanlar ve sivil yöneticilerden ziyade alt seviyedeki sorumlulara yaptırım kararı almıştır. ABD' bu politikayı takip ederken; Myanmar'ın karar makamında oturan yöneticilerinin tamamen köşeye sıkışmasını ve ÇHC'ye muhtaç duruma gelmesini de istememiştir.³¹⁵

ABD Myanmar üzerinde artan ÇHC etkisini ve ÇHC'nin bu ülkedeki kazanımlarını dengelemek için hareket ederken özellikle başkan Obama döneminde demokrasi ve insan hakları argümanını kullanmıştır. Tatmadav'ın Rohingyalara uyguladığı etnik temizlik ve Kaçın operasyonları ABD'nin Tatmadav'ı sıkıştırdığı başlıca konular olmuştur. ABD Rohingyalara sahip çıkarken Müslüman dünyaya olumlu sinyaller vermeyi de hedeflemiştir. Bunun yanı sıra ABD temsilcileri, BM temsilcilerinin Rohingya sorununda kullandığı soykırım sözcüğünü kullanmaktan kaçınmıştır. Zira, ABD'nin Rohingya sorunu sonrasında Myanmar'ı baskı altına alması Myanmar halkında "ABD'nin Rohingya dostu" olduğu algısı oluşturmuş ve ABD karşıtlığını güçlendirmiştir.³¹⁶

Japonya, Rohingya krizi sonrasında daha çok bu ülkedeki çıkarlarını koruma merkezinde politika yürütürken ABD'nin Myanmar yönetimi üzerindeki baskısına doğrudan destek vermekten kaçınmıştır. Japonya Myanmar'ın asker ve sivil liderleri ile irtibata geçerek uzlaştırıcı rolü üstlenmeyi tercih etmiş ve ÇHC'nin yeni ekonomik anlaşmalar yaparak etkisini artırmasını engellemeye çalışmıştır.³¹⁷ ASEAN ülkeleri Rohingya krizi ve Myanmar'ın politikalarını izlerken çevre ülkelerdeki İslâmî söylemlilerle radikal örgütlerin güçlenerek terör potansiyelini artırmasından çekinmiştir. Bunun yanı sıra göç dalgaları da bölge ülkelerini olumsuz olarak etkileme potansiyeli taşımıştır.³¹⁸

ÇHC, Rohingya krizi nedeniyle ABD'nin Myanmar üzerindeki baskısı nedeniyle yönetimin köşeye sıkışmasını avantaja çevirerek, BM ve diğer uluslararası örgütlerde Myanmar'a karşı alınacak kararları önleme yolunda hareket etmiştir. Bu politika Myanmar yönetiminin ÇHC'ye daha muhtaç olmasına imkân verirken, ÇHC yeni yatırım anlaşmaları yaparak ülkedeki etkinliğini artırmıştır. ÇHC'yi bu politikaya yönlendiren önemli bir motivasyon, ABD ve Japonya'nın Myanmar'daki iç çatışma bölgelerine BM ve sivil toplum örgütleri vasıtasıyla nüfuz etmesi olmuştur. Zira ÇHC,

312 Yun Sun, "China, the United States and the Kachin Conflict

313 Yun Sun, "China, the United States and the Kachin Conflict

314 Aung Aung, "The International Politics of Rohingya Crisis in Myanmar; China, Japan, and the United States

315 Mahfujur Rahman ve Saifullah Akon, Geopolitical Economy of Myanmar

316 Aung Aung, "The International Politics of Rohingya Crisis in Myanmar; China, Japan, and the United States

Aung Aung, "The International Politics of Rohingya Crisis in Myanmar; China, Japan, and the United States

317 Aung Aung, "The International Politics of Rohingya Crisis in Myanmar; China, Japan, and the United States

318 Aung Aung, "The International Politics of Rohingya Crisis in Myanmar; China, Japan, and the United States

MYANMAR; BÜYÜK OYUNUN DOĞU SAHNESİ

ABD, Hindistan ve Japonya'nın Myanmar'da etkinlik kazanma gayretlerini bu ülkelerin kendisini çevreleme stratejisinin bir parçası olarak değerlendirmiştir.³¹⁹

ABD'nin Asya Önceliği politikası ve bölgeye müdahil olma gayretleri RF'nin de bölgeye ilgisini artırırken RF yönetimi ASEAN ülkeleri ile ilişkileri geliştirmeye öncelik vermiştir.³²⁰ Bu politika doğrultusunda Myanmar üzerinden Güneydoğu Asya'da etkinlik artırmak isteyen RF³²¹ Myanmar'ın kendisine yönelik olarak attığı işbirliği adımlarını memnuniyetle karşılamıştır. Bu bağlamda iki ülke ilişkileri gelişmeye başlamış ve RF'nin 2011-2017 yılları arasındaki Myanmar'ın silah ithalatındaki payı %39'a yükselirken ÇHC'nin payı % 59'a düşmüştür.³²² RF Myanmar'a eğitim alanında da destek vermiş ve Myanmar'lı öğrencilere üniversite kapılarını açarken askerî eğitim desteği de vermiştir. Karşılıklı güvenin artmasına paralel olarak iki ülke 2015 yılında, nükleer alanda işbirliğine tekrar başlama kararı almıştır.³²³

ABD, ÇHC'nin Asya-Pasifik kazanımlarını geriletmek için yeni koalisyon arayışlarına girmiş ve bu istikamette bölgesel işbirliği mekanizmaları kurmayı tercih etmiştir. Bu kapsamda oluşturulan QUAD (ABD, Japonya, Hindistan, Avustralya arasındaki güvenlik öncelikli dördümlü işbirliği mekanizması) yapılanmasına, Ekim 2021'de AUKUS (Austalia, UK, US-Avustralya, Birleşik Krallık ve ABD) güvenlik işbirliği mekanizması eklenmiştir. ABD ve Asya-Pasifik Bölgesi'ndeki müttefikleri ÇHC'nin geriletilmesi için son yıllarda ciddi bir çevreleme politikasını hayata geçirmiştir.

Fransa'nın son yıllarda askerî varlık ve görünürlüğü artırdığı Hint Okyanusu coğrafyasında bu yıl İngiltere Krallığı da inisiyatif alma yarışında devreye girmiştir. Almanya, Kanada ve Hollanda gibi Batı ülkeleri de ABD ve Japonya liderliğindeki müşterek çokuluslu tatbikatlarda boy göstermeye başlamıştır. ÇHC'nin Güney Çin Denizi, Sarı Deniz ve Tayvan üzerindeki hak iddiaları ve askerî güç gösterileri Batı ülkelerinin, tam bir koordinasyon içinde olmasa da, ÇHC'ye karşı harekete geçmesini tetiklemiştir. Myanmar üzerinde etkili olma konusunda yeterli zemin bulamayan ABD ve müttefikleri bu ülkede Hindistan'ın etkili olmasını desteklemiştir. Böylece Myanmar üzerindeki Çin-Hint etkinlik mücadelesi küresel boyuta evrilmiştir.

Hindistan ve ABD Myanmar'dan bağımsızlık sonrasında uyguladığı bağlantısızlık politikasına dönmelerini ve denge politikası izlemelerini beklemektedir. ABD'nin diğer müttefikleri de Myanmar'ın denge politikası takip etmesini tercih etmektedir. Myanmar yönetimleri de ilkesel olarak bu politikanın kendileri için doğru olduğunu düşünmüşlerdir.³²⁴ Myanmar stratejik kültürü dış müdahaleden hoşlanmamakta ve bu genleri taşıyan yöneticiler de bağımsız dış politikayı sevmektedir.³²⁵ Ancak askerî yönetimler sarmalında sürekli olarak izole edilen ve kaynaklarının önemli bir kısmını ÇHC'ye kaptıran bir ülkenin bu politikayı takip etmesi zorlaşmıştır.

319 Aung Aung, "The International Politics of Rohingya Crisis in Myanmar; China, Japan, and the United States

320 Kristian Lundby Gjerde, "Russia's turn to Asia: Myanmar seen from Moscow", NUPI-Norwegian Institute of International Affairs, Policy Brief, 10 2017

321 Nurul Momen Khan, "Strategic Interest of Great Powers in Myanmar

322 C.Christine Fair, "Rohingya: Victims of a Great Game East

323 Kristian Lundby Gjerde, Russia's turn to Asia: Myanmar seen from Moscow

324 Sint Sint Myat, "Explaining Myanmar's Policy of Non-Alignment: An Analytic Eclecticism Approach Journal of Current Southeast Asian Affairs, 2021, 0(0) 1-22

325 Po P. Shang, "Myanmar's Foreign Policy: Shifting Legitimacy, Shifting Strategic Culture", Journal of Current Southeast Asian Affairs, 2021, 1-18

MYANMAR; BÜYÜK OYUNUN DOĞU SAHNESİ

7. Şubat 2021 Askerî Darbesi Sonrası İç ve Dış Gelişmeler

Myanmar'da Tatmadav, Şubat 2021'de yönetime el koymuştur. Bu darbeye Batı dünyası çoğunlukla tepki gösterirken ÇHC darbeyi örtülü bir şekilde destekliyor görüntüsü vermiştir.³²⁶ Hindistan ve ASEAN ülkeleri ise renk vermemeye çalışmış ve Tatmadav'ın tepkisini çekebilecek açıklama yapmaktan kaçınmıştır.³²⁷ RF ise Tatmadav'a en açık desteği veren ülke olmuştur. Darbeyi kınamayan RF, resmi yayın organı RIA Novosti vasıtasıyla; "Tatmadav'ın ülke bütünlüğünün garantörü olduğunu" idda etmiştir. Müteakiben Mart 2021'deki Myanmar Silahlı Kuvvetler Günü kutlamalarına katılan RF Savunma Bakan Yardımcısı Alexandr Fomin, RF'nin Myanmar'ın yakın dostu olduğunu ve iki ülke ilişkilerini geliştirmeye kararlı olduğunu açıklamıştır.³²⁸

Hint tarafının sessiz kalmasının altında yatan ana neden yönetimde Hindistan karşıtlığına neden olmamaktır; zira bu durum askerî yönetimi ÇHC'ye daha fazla muhtaç hâle getirecektir. Böyle bir durumda ülkenin her yerinde yatırım yapan ÇHC Myanmar'da askerî üs kurma imkânına dâhi kavuşabilecektir. Mevcut durumda ÇHC tarafından çevrelenme endişesi taşıyan Hindistan için böyle bir senaryo felaket olacaktır.³²⁹ Hindistan 1988-2011 arasındaki süreçte bu tecrübeyi yaşamış ve ders almıştır. Hindistan 2011 yılında ülkenin iç siyasetine karışmadan yaptığı ekonomik yardım ile altyapı projeleri ve bazı rafinerilerin geliştirilmesini desteklemiş ve yeni yönetimin güvenini kazanmaya çalışmıştır.³³⁰ RF ise askerî yönetim ve demokrasi gibi konulara takılmadan Myanmar'a destek verirken bu ülkede zemin kazanarak ASEAN ülkeleriyle irtibat kurmaya ve küresel dengelerde yer almaya çalışmaktadır.³³¹

Hindistan'ı rahatsız eden bir konu da darbeci askerlerin muhtemel şiddetinden kaçan kuzeydeki halkın Hindistan'daki akraba toplulukların yaşadığı (Mizoram başta olmak üzere) eyaletlere sığınma ihtimalidir.³³² Göç eden halk beraberinde ekonomik yük ile birlikte Tatmadav ile siyasî kriz çıkarma potansiyeli de getirmektedir. Bu durumda askerî yönetim Hindistan'ı cezalandırmak için sınırlardaki tedbirleri gevşetmekte ve Hint ayrılıkçılara yol vermektedir. Nitekim Mart ve Nisan 2021 aylarında artan Naxal saldırıları Hindistan'da bu konudaki tartışmaları alevlendirmiştir.³³³ Hindistan, ÇHC'nin ÇMEK Projesi ile kazandığı gözlemci statüsünün ülkedeki militan yapılar ile bağınyı kuvvetlendirerek istihbarat paylaşımını kolaylaştırdığına inanmaktadır. Hindistan, bu du-

326 Wang Qi, Li Xuanmin ve Li Sikun, "China hopes for a stable, peaceful Myanmar through domestic negotiations, not external interference", Global Times, 01 Şubat 2021, erişim 01 Şubat 2021 2358

327 Vandana Mishra, "Military Coup in Myanmar: Bullet Prevails over Ballot", South Asia Analyses Group, 03 Şubat 2021, erişim 03 Şubat 2021 2344

328 Artyom Lukin ve Andrey Gubin, "Why Russia is betting on Myanmar's military junta", East Asia Forum, 27 Nisan 2021, erişim 17 Kasım 2021 13 21

329 Oinam Ghanashyam Khumancha, India in a Balanced Position in spite of China's CMEC in Myanmar

330 Tran Xuan Hiep, Chinese Factors in India Relationship with Myanmar

331 Artyom Lukin ve Andrey Gubin, age

332 Avinash Paliwal, Cat's Paw of Indian Reactionaries

333 Arun Bajpai, "Out Of Control Naxals; What are Paramilitary Forces Doing?" INDIAN DEFENCE NEWS, WEDNESDAY, 07 Nisan 2021, erişim 06 Nisan 2021 23 24

MYANMAR; BÜYÜK OYUNUN DOĞU SAHNESİ

rumun ÇHC'nin militan örgütleri kendilerine karşı kullanma kapasitesini artırdığını düşünmekte ve Myanmar'ı bu konuda sorumlu görmektedir.³³⁴ Hint halkı ve Kuzeydoğudaki akraba eyaletlerin halk ve yönetimleri ise Hint Hükûmeti'ni darbecilere karşı harekete geçmeye zorlamaktadır. Neticede Hint Hükûmeti iki arada bir derede kalmakta ve Myanmar'ın istikrasızlaşmasından dolayı bedel ödemektedir.³³⁵

Hindistan'da 13 Kasım 2021'de, Manipur Eyaleti'nin Myanmar sınırında düzenlenen pusuda bölgedeki sınır alayının komutanı, karısı, çocuğu ve dört askeriyle birlikte hayatını kaybetmiştir. Olayı üstlenen örgüt militanlarının Myanmar tarafındaki üslerine kaçtığı anlaşılınca Hindistan kamuoyunda Myanmar'a yönelik ciddi bir tepki oluşmuştur. Bu olay sonrası Myanmar yönetimi eleştirilerin merkezine oturmuş ve sınıra yönelik alınması gereken önlemler günlerce kamuoyu gündemini işgal etmiştir. Tartışmalarda öne çıkan konuların başlarında yine ÇHC'nin bu örgütlere istihbarat desteği verdiğiye yönelik endişeler yer almıştır. Hint medyası ayrıca Tatmadav'ın Hint ayrılıkçı örgütlerden, ülkede barınma karşılığında Myanmar kaynaklı örgütlere karşı eylem yapmasını istediğini ve bunu yapan örgütlerin Hint tarafındaki eylemlerine göz yumduğunu iddia etmiştir.³³⁶

Myanmar halkının darbe sonrası tepkileri Tatmadav'ın beklentilerin üzerinde olmuş ve halk toplu gösterilere başlamıştır. Halkın darbecilere direnmesi askerî yönetimi sertleştirmiş, askerler hukuk dışı uygulamaları artırmış ve protestoculara ateş açmaya başlamıştır. ÇHC, Tatmadav'dan ekonomik yatırımlarının devam edeceği garantisini aldıktan sonra darbecilere karşı ılımlı tavrını sürdürmüştür. Batı'nın tavrı ise her geçen gün sertleşmiş ve yaptırım tehditleri artmıştır. ABD, Myanmar'ın bir milyar dolarlık finansmanını dondurmaya müteakip ASEAN ve BM'de Myanmar'a karşı baskı dalgası başlatmıştır. ABD'nin girişimleri sonrasında Myanmar yönetiminin, önce Eylül 2021'de BM'de temsili, müteakiben 26-28 Ekim tarihlerinde icra edilen ASEAN zirvesine katılımı engellenmiştir.³³⁷

Halkın direnmesine başta sessiz kalan etnik ayrılıkçı gruplar halkı korumak kapsamında olaylara müdahil olmaya başlamıştır. Tatmadav şiddeti arttıkça bölgesel ayrılıkçı örgütler aralarındaki ayrılıkları ve çatışmaları öteleyerek cuntaya karşı harekete geçmeye başlamıştır. Darbe sonrasında muhalif gruplar ve halk darbeye destek verdiğiye inandığı ÇHC diplomatik misyonları önünde protesto gösterilerine başlamıştır. ÇHC'nin darbecilere yönelik ılımlı tavrı devam edince muhalifler Çin firmalarına saldırmış ve işyerlerini yakmıştır.³³⁸ Ülke geneline yayılan şiddet nedeniyle ülkenin kuzeyindeki nadir toprak mineral madenlerini işleten Çin şirketlerinin faaliyeti de aksamıştır.³³⁹

Ülkedeki iç çatışmaların artması sonrasında ÇHC ülkenin normalleşmesine yönelik adımlar atılması için Tatmadav'a telkinde bulunmaya başlamış, ancak karşılık bulamamıştır. ÇHC'nin,

334 Oinam Ghanashyam Khumancha, India in a Balanced Position in spite of China's CMEC in Myanmar

335 Sudha Ramachandran, "India's Dangerous Myanmar Policy", The Diplomat, 26 Mart 2021 erişim 26 Mart 2021 2105

336 Bertil Lintner, age

337 Zachary Abuza, "Us Policy Toward Myanmar's Military Junta", War on the Rocks- 05 Kasım 2021, erişim 16 Kasım 2021 13 08

338 "32 Chinese factories in Yangon have been attacked with two employees injured: Embassy" Global Times, 15 Mart 2021, erişim 16 Mart 2021 00 32

339 Z. Hongpei ve Li Xuanmin, age

MYANMAR; BÜYÜK OYUNUN DOĞU SAHNESİ

Aung Suu Kyi'nin lideri olduğu NLD partisinin kapatılmaması için Tatmadav'a yaptığı çağrı kabul görmezken ÇHC özel temsilcisinin Suu Kyi ile görüşme isteği de reddedilmiştir. Sınırdaki çatışmalar nedeniyle Çin topraklarına Ağustos 2021'de top mermileri düşmesi sonrasında ÇHC Myanmar'ı, bu tür olayların tekrarı durumunda gereken karşılığı vereceği konusunda uyarılmış ve militanlara Kovid-19 aşısı yardımı yapmıştır.³⁴⁰ Tatmadav'ın kural tanımaz tavrının devam etmesi ve ÇHC'nin bu ülkedeki yatırımlarının zarar görmesi zamanla ÇHC'nin cuntaya verdiği desteği çekmeye başlamasına neden olmuştur.

Myanmar'da durum Çin-Hint rekabetinin ötesinde, küresel mücadele alanına dönüşmüş olarak iç savaşa doğru adım adım ilerlemektedir. Ülkede 2015 yılında imzalanan ateşkes darbe sonrası geçerliğini yitirmiş ve bazı ayrılıkçı militan örgütlerle muhalif halk ortak hedef olarak demokrasi ve federalizmin belirlendiği bir zeminde cuntaya karşı mücadele etmeye başlamıştır.³⁴¹ 1988 darbesinde bu tür bir direniş görmeyen darbeci generaller halkın direnmesi karşısında sertleşmekte ve bu da direniş cephesinin genişlemesine neden olmaktadır. Darbe ile devrilen NLD iktidarının milletvekilleri ve ayrılıkçı örgütlerden temsilciler Nisan 2021'de bir araya gelerek, sürgünde "Millî Birlik Hükûmeti"nin kurulduğunu açıklamıştır.³⁴²

Askerler devlet şiddeti uyguladıkça bazı güvenlik personeli hukuksuz emirlere uymayıp direnişçilere katılmaktadır. Şiddet sarmalı halkın direnişini artırırken "bekle gör stratejisi" uygulayan ayrılıkçı örgütlerin mücadeleye katılımı ve güvenlik güçlerinin hedef alınması ülkeyi iç savaşa götürmektedir. Sürgündeki Millî Birlik Hükûmeti, 07 Eylül 2021'de Tatmadav yönetimine savaş ilan etmiştir.³⁴³ Bu açıklamadan sonra Tatmadav karşıtı eylem cephesine yeni katılımlar olmuş ve ÇHC temsilcileri de Millî Birlik Hükûmeti temsilcileri ile görüşerek, NLD'nin kapatılmasına karşı olduğunu açıklamıştır.³⁴⁴ Müteakiben Myanmar'daki görev süresini dolduran BM Myanmar Özel Temsilcisi Christine Schraner Burgener, 21 Ekim 2021'de yaptığı veda konuşmasında ülkenin iç-savaşa doğru hızla yol aldığını vurgulamıştır.³⁴⁵

Ülkede güvenlik kuvvetleri ile muhalif güçler arasında çatışmalar devam ederken, Tatmadav kontrolündeki mahkeme, 06 Aralık 2021'deki yargılamada Eski Devlet Başkanı Win Myint ile Suu Kyi'ye, Kovid-19 ile mücadeledeki başarısızlık ve Ordu'ya Hakaret suçlamalarından dörder yıl hapis cezası vermiştir.³⁴⁶ Bu yargılama ve cezalandırma Tatmadav'ın güç gösterisi olarak yorumlanmıştır. Lisanssız iletişim ürünü ve sinyal bastırıcı bulundurmaya suçlamasıyla 20 Aralık 2021'de yapılan duruşma ise 27 Aralık 2021 tarihine ertelenmiştir.³⁴⁷ Bu durum Tatmadav'ın yargılamaya olan tepkileri değerlendirme niyetinden kaynaklanıyor görüntüsü vermiştir.

340 Zachary Abuza, age

341 David Scott Mathieson, "Ethnic armies rescue Myanmar's democratic forces", Asia Times, 22 Mart 2021, erişim 22 Mart 2021 22 10

342 Zachary Abuza, age

343 Shibani Mahtani, "Myanmar shadow government declares war on military junta, escalating crisis" The Washington Post-07 Eylül 2021 erişim 16 Kasım 2021 13 24

344 Robert Bociaga, "Myanmar's All-Out War in the Making", The Diplomat- 17 Eylül 2021, erişim 05 Ekim 2021 14 14

345 "Outgoing UN envoy says Myanmar has spiraled into civil war", The Straits Times, 22 Ekim 2021, erişim 16 Kasım 2021 13 16

346 "Aung San Suu Kyi sentenced to prison for four years by Myanmar junta", Agence France-Presse, 06 Aralık 2021, erişim 06 Aralık 2021 22 36

347 "Myanmar court postpones verdict in Aung San Suu Kyi trial", Al Jazeera, 20 Aralık 2021, erişim 22 Aralık 2021 12 19

MYANMAR; BÜYÜK OYUNUN DOĞU SAHNESİ

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Askerî yönetimin 73 yıldır parça parça ayırarak bastırmaya çalıştığı ve başarılı olamadığı ayaklanmalar artık daha organize ve bütüncül bir yapıya doğru evrilmektedir. Dışarıda RF dışında arkasında sağlam duracak bir desteği olmayan Tatmadav'ın bu kadar gelişen ve genişleyen bir direnişi bastırması mümkün görünmemektedir. Mevcut durumda muhalif güçlerin de Tatmadav'ı altederek yönetimi değiştirecek potansiyeli yoktur. Küresel lojistik destek ve medya desteği olmayan muhalefetin de başarı şansı zayıftır. Paydaşların arasında sağlam esaslara dayalı amaç birliği ve güçlü liderlik de olmadan bu tür bir mücadele kazanılamaz.³⁴⁸ Çok önemli değişiklikler olmazsa bu çatışmalar geniş çaplı ve uzun süreli iç savaşa evrilecektir.

Myanmar'da Ekim 2015'de imzalanan ateşkesin dâhi çatışmaları sonlandıramadığı Arakan ve Kaçin eyaletleri doğal kaynaklar bakımından zengin bölgelerdir. ÇHC bu iki eyaletteki doğal kaynakların çıkartılması ve işletilmesinde en belirleyici role sahip ülkedir. Kaçin eyaleti, ÇHC sınırında olması itibariyle ÇHC'nin etki alanındadır.³⁴⁹ Ülkenin geniş çaplı içsavaşa doğru gitmesi ÇHC'nin bu bölgeler başta olmak üzere, ülke çapına yaymaya çalıştığı yatırımların zarar görmesi anlamına gelmektedir. ÇHC bu bağlamda tavır değiştirmeye ve Tatmadav'ı müzakereye ikna etme yollarını aramaya başlamıştır. Ancak mevcut şartlarda Tatmadav'ın bildiği yoldan dönmeyeceği ve şiddet ile muhalefeti bastırma politikasında ısrar edeceği görüntüsü hâkimdir.

Geçmişte Myanmar'daki siyasî istikrar ve kamu düzeninin sağlanamamasından en fazla etkilenen ülkelerin başında Bangladeş, Tayland ve Hindistan gelmiştir. Bu ülkeler Myanmar'daki her yönetim krizinden etkilenerek bedel ödemek durumunda kalmıştır. Bundan dolayı bu üç ülke, askerî yönetimleri dâhi evlâ görmüş ve Myanmar'ın içişlerine karışmama eğilimi taşımıştır. Myanmar'daki iç çatışmaların olumsuz yansımaları ilk önce bu üç ülkede hissedilecektir. Ayrıca Hindistan'ın bu ülkedeki yatırımları ve elde ettiği kazanımları da ciddi zarar göreceklerdir. Mevcut durumun devam etmesiyle ÇHC de artık Myanmar'da kaybedenler tarafına doğru yol alacaktır.

Myanmar'da Bamar çoğunluğun Müslümanlara karşı nefret duygusunda ortaklaştığı bir realitedir. On yıllardır demokrasi mücadelesi veren ve askerî rejim baskısı altında bedel ödeyen muhalifler dâhi Arakan Müslümanlarının Rohingya olarak tanımlanmasına tahammül edememektedir. Bengal göçmeni olarak tanımlanan Rohingya'lara biçilen rolün ülkeyi terk etmek olmasında siyasî yelpazenin her tarafındaki Bamar çoğunluk ortaklaşmaktadır.³⁵⁰ Ülkenin iç savaşa kayması ile Rohingya'ların durumu daha da kötüleşecek ve içinden çıkılmaz bir hâl alacaktır. Uluslararası camianın baskısı ve desteğinde göçmen kamplarında sefalet içinde ya da köylerinde korku içinde yaşayan Rohingya'ların koruyucusu da kalmayacak ve Rohingya'lar bugünlerini arar hâlde gelecektir.

348 Fujisaki Ichiro, "Myanmar at a Crossroads", Asia-Pacific Review, 2021, Vol. 28, No. 1, 1-6,

349 Elaine Lynn-Ee Ho, "Interfaces and the Politics of Humanitarianism; Kachin Internal Displacement at China-Myanmar

350 Nehginpao Kipgen, Myanmar's Perspective on the Rohingya Crisis

MYANMAR; BÜYÜK OYUNUN DOĞU SAHNESİ

Myanmar'ın küresel rekabet alanına dönüşmesi, ülke vatandaşları ve komşu ülkeler için acı sonuçlara gebe dir. Bağımsızlığına kavuştuğu 1948 yılından günümüze kadar ulus-devlet inşa-sında başarılı olamayan ve azınlıklarını ülkeye entegre edemeyen Myanmar, dış dinamiklerin de katkısıyla felakete doğru sürüklenmektedir. Bamar etnik milliyetçilerinin ve kapitalistleşen Tat-madav generallerinin elinde ülke çöküşe doğru giderken bölgedeki hiçbir ülke bu felaket senar-yosundan kazançlı çıkamayacaktır. Kazananlar ise uzaktaki küresel güç simsarları olacaktır.

MYANMAR; BÜYÜK OYUNUN DOĞU SAHNESİ

KAYNAKÇA

- Abdul Mannan, "China's Balancing Behaviour Against the United States and the Special Importance of Myanmar", *Journal of Asian Security and International Affairs*, 7(2) 177–201, 2020
- Abdur Rahman Fuad, "Tarihi Açıdan Arakan'daki Müslümanlar ve Budistler arasındaki Çatışmaların Arka Planı", *ASSAM-UHAD*, Cilt: 5 Sayı: 12 Yıl: 2018
- Adam Burke, *New Political Space, Old Tensions: History, Identity and Violence in Rakhine State, Myanmar*, *Contemporary Southeast Asia*, August 2016, Vol. 38, No. 2 (August 2016), pp. 258-283
- Adam Simpson, "Identity, ethnicity and natural resources in Myanmar", *Australian Political Studies Association Annual Conference*, University of South Australia, 2014
- Adam Simpson ve diğerleri (ed), *Routledge Handbook of Contemporary Myanmar*, Routledge, New York; 2018
- Afroza Anwar, "Interethnic Conflict and Genocide in Myanmar", *Homicide Studies* 2020, Vol. 24(1) 85-102
- Alan Strathern, "Budistler neden Müslümanları öldürüyor?", *BBCTürkçe*-03 Mayıs 2013, erişim 05 Aralık 2021 21 58
- Ananda Rajah, "A 'nation of intent' in Burma: Karen ethnonationalism, nationalism and narrations of nation", *The Pacific Review*, Vol. 15 No. 4 2002: 517–537
- Angshuman Choudhury, "Three Years of the Modi Government", *India-Myanmar: Fast-tracking the Eastward Push*, *IPCS*, 11 Temmuz 2017, erişim 11 Temmuz 2017 21 43
- Anna S. King ve Mark Owen, "The Promise and Challenge of Multireligious Peacebuilding in the 21st Century: A Myanmar Case Study", *Religions* 2020, 11, 121
- Antonio Fiori ve Andrea Passeri, "Hedging in search of a new age of non-alignment: Myanmar between China and the USA", *The Pacific Review*, 28:5, 679-702
- Arun Bajpai, "Out Of Control Naxals; What are Paramilitary Forces Doing?" *INDIAN DEFENCE NEWS*, 07 Nisan 2021, erişim 06 Nisan 2021 23 24
- Ashley South, "Hybrid Governance" and the Politics of Legitimacy in the Myanmar Peace Process", *Journal of Contemporary Asia*, 2018, Vol. 48, No. 1, 50–66
- Aung Aung, "The International Politics of Rohingya Crisis in Myanmar; China, Japan, and the United States", *Kyoto Working Papers on Area studies* No.134, Mart 2020
- Avinash Paliwal, "Cat's Paw of Indian Reactionaries"? Strategic Rivalry and Domestic Politics at

MYANMAR; BÜYÜK OYUNUN DOĞU SAHNESİ

- the India–China–Myanmar Tri- Junction”, Asian Security, 2020, Vol. 16, No. 1, 73–89
- Bertil Lintner, “ Myanmar military joining hands with Indian rebels”, Asia Times, 06 Aralık 2021, erişim 06 Aralık 2021 21 48
- Bo Yang ve diğerleri, “ Energy cooperation between Myanmar and China under One Belt One Road: Current state, challenges and perspectives, Energy 215, (2021), 119130
- C.Christine Fair, “Rohingya: Victims of a Great Game East”, The Washington Quarterly, 41:3, 63-85, 28 Sep 2018
- Daniel Wagner ve Giorgio Cafiero, “ Can China and India Coexist in Myanmar?”, EAST-WEST CENTER, Asia Pacific Bulletin, February 20, 2014
- David Scott Mathieson, “ Ethnic armies rescue Myanmar’s democratic forces”, Asia Times, 22 Mart 2021, erişim 22 Mart 2021 22 10
- Dawei Liu ve diğerleri, “ Understanding the motivations behind the Myanmar-China energy pipeline: Multiple streams and energy politics in China”, Energy Policy, 107 (2017), 403–412
- Donald M. Seekins, Historical Dictionary of Burma (Myanmar), Historical Dictionaries of Asia, Oceania, and the Middle East, No. 59, The Scarecrow Press Inc., Maryland, 2006,
- Elaine Lynn-Ee Ho, “Interfaces and the Politics of Humanitarianism; Kachin Internal Displacement at China–Myanmar Border, Journal of Refugee Studies Vol. 31, No. 3, 23 March 2018
- Enze Han, “ Geopolitics, Ethnic Conflicts along the Border, and Chinese Foreign Policy Changes toward Myanmar”, Asian Security, 2017, Vol. 13, No.1, 59–73
- Enze Han, “Myanmar’s Internal Ethnic Conflicts and Their Implications for China’s Regional Grand Strategy”, Asian Survey, May-June 2020
- Fujisaki Ichiro, “ Myanmar at a Crossroads”, Asia-Pacific Review, 2021, Vol. 28, No. 1, 1–6
- Gerry van Klinken ve Su Mon Thazin Aung, “ The Contentious Politics of Anti-Muslim Scapegoating in Myanmar”, JOURNAL OF CONTEMPORARY ASIA, 2017, VOL. 47, NO. 3, 353–375
- Hanne Van Regemortel, “ The Geostrategic Location of Myanmar and its Influence on the Rohingya Conflict”, Conflict, Justice, Decolonization: Critical Studies of Inter-Asian Society (2019)
- Ian Holliday, “ Ethnicity and Democratization in Myanmar”, Asian Journal of Political Science Vol. 18, No. 2, August 2010, pp. 111-128
- Ian Holliday, “Addressing Myanmar’s Citizenship Crisis”, Journal of Contemporary Asia, 2014, Vol. 44, No. 3, 404–421
- International Crisis Group Report, “Identity Crisis; Ethnicity and Conflict in Myanmar”, ICG Report No:312, 28 Ağustos 2020
- J. Mohan Malik, “Myanmar’s Role in China’s Maritime Silk Road Initiative”, Journal of Contempo-

MYANMAR; BÜYÜK OYUNUN DOĞU SAHNESİ

rary China, 27 Dec 2017

Jobair Alam, "The Current Rohingya Crisis in Myanmar in Historical Perspective", *Journal of Muslim Minority Affairs*, 2019 Vol. 39, No. 1, 1-25

José María Arraiza ve Olivier Vonk, "Report on Citizenship Law; Myanmar", RSCAS/GLOBALCIT-CR 2017/14, October 2017

Kendra Schreiner, "Nation Building and Nationalism in Myanmar: From Military Rule to Democratic Opening", *University of Saskatchewan Undergraduate Research Journal*, Vol.3, Issue 2, 2017

Kristian Lundby Gjerde, "Russia's turn to Asia: Myanmar seen from Moscow", NUPI-Norwegian Institute of International Affairs, Policy Brief, 10 2017

Kunal Mukherjee, "The Ethnic Minority Question and Rohingya Crisis in Contemporary Myanmar", *Journal of Muslim Minority Affairs*, 2019, Vol. 39, No. 1, 26-43

L.K. Choudhary, "Indo-Myanmar Relations: Retrospect and Prospect", *India Quarterly*, Vol. 61, No. 4 (October-December, 2005), pp. 143-168

Lowell Dittmer, "Burma vs. Myanmar: What's in a Name?", *Asian Survey*, Vol. 48, No. 6 (November/December 2008), pp. 885-888

Mahfujur Rahman ve Saifullah Akon, "Geopolitical Economy of Myanmar and the Role of Great Powers in Rohingya Crisis", *International Journal of Research and Innovation in Social Science (IJRISS)*, Volume III, Issue X, October 2019

Matt Schissler ve diğerleri, "Reconciling Contradictions: Buddhist-Muslim Violence, Narrative Making and Memory in Myanmar", *Journal of Contemporary Asia*, 7.3, 76-395

Matthew J. Walton, "The 'Wages of Burman-ness: Ethnicity and Burman Privilege in Contemporary Myanmar", *Journal of Contemporary Asia* Vol. 43, No. 1, February 2013, pp. 1-27

Michael ve Maitrii Aung-Thwin, *A History of Myanmar Since Ancient Times, Traditions and Transformations*, Reaktion Books, Londra, 2012

Min Zaw Oo; Myo Naing, "Gender, ethnicity, and geography on security in Myanmar", *International Development and Research Center-Canada Report*, 2021

Mürsel Bayram ve Yasin Yaylar, "Myanmar'daki Budist-Müslüman Çatışmasının Tarihî Dinamikleri", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Cilt: 9, Sayı: 44; Haziran 2016

NAKANISHI Yoshihiro, "The 2015 Myanmar General Election, A Historic Victory for the National League for Democracy", *IDE-JETRO*, March 2016

Nehginpao Kipgen, "Myanmar's Perspective on the Rohingya Crisis", *International Journal on World Peace*, Vol. XXXVII, No.1, March 2020

MYANMAR; BÜYÜK OYUNUN DOĞU SAHNESİ

- Nehginpao Kipgen, "Ethnicity in Myanmar and its Importance to the Success of Democracy", *Ethnopolitics*, 2015, Vol. 14, No. 1, 19-31
- N.Ganesan, "Ethnic Insurgency and the Nationwide Ceasefire Agreement in Myanmar", *Asian Journal of Peacebuilding* Vol. 3 No. 2 (2015): 273-286
- Nicholas Farrelly, "Cooperation, Contestation, Conflict: Ethnic Political Interests in Myanmar Today", *South East Asia Research*, 2014, 22,2, 251-266
- Nurul Momen Khan, "Strategic Interest of Great Powers in Myanmar: Policy Options for Bangladesh", *NDC EJournal*, 2014
- Oinam Ghanashyam Khumancha, "India in a Balanced Position in spite of China's CMEC in Myanmar", *Contemporary Chinese Political Economy and Srategical Relations; an International Journal*, Vol 7, No.1, April 2021
- Pakistan Institute of International Affairs, "Regional Alliances, 'Panch Shila' and Bandung", *Pakistan Horizon*, Vol. 9, No. 3 (September, 1956), pp. 157-162
- Pooja Bhatt, "India-Myanmar-Thailand Trilateral Corridor: understanding the aspects of economic diplomacy", *Int. J. Diplomacy and Economy*, Vol. 3, No. 1, 2016
- Prabhat Datta, "Secessionist Movements in Northeast India", *The Indian Journal of Political Science*, Vol. 53, No. 4 (Oct. - Dec. 1992), pp. 536-558
- Priya Chacko ve Alexander E. Davis, "Myanmar and India: Regimes of Citizenship and the Limits of Geo-economic Engagement", *European Journal of East Asian Studies*, Vol. 14, No. 1, Special Issue: Myanmar's Tentative Renaissance (2015), pp. 124-143
- Rajeev Bhattacharya, "New Highs in Narcotics From Myanmar Flooding Assam", *The Diplomat*, 22 Haziran 2021, erişim 24 Haziran 2021 1126
- Ranjit Gupta, "China, Myanmar and India: A Strategic Perspective", *Indian Foreign Affairs Journal*, Vol. 8, No. 1 (January-March, 2013), pp. 80-92
- Robert Bociaga, "Myanmar's All-Out War in the Making", *The Diplomat*- 17 Eylül 2021, erişim 05 Ekim 2021 14 14
- Ruosui Zhang, "To suspend or not to suspend: a cost-benefit analysis of three Chinese mega-projects in Myanmar", *The Pacific Review*, 2021, Vol. 34, No. 6, 946-972
- R.V.R. Murthy, "Andaman and Nicobar Command (ANC) : FRIENDSHIP ACROSS OF SEAS" *The Indian Journal of Political Science*, Vol. 70, No. 1 (JAN. - MAR., 2009), pp. 273-282
- Saira H. Basit, "India-Myanmar Relations and the Management of Transnational Militant Threats" *Journal of Strategic Security*, Vol. 11, No. 2 (SUMMER 2018), pp. 73-92
- Sanjay Pulipaka ve Mohit Mosaddi, *China and Myanmar, a Deepening Reaionship*, Delhi Policy Group Policy Brief, Volume 5, Issue 4, January 22, 2020

MYANMAR; BÜYÜK OYUNUN DOĞU SAHNESİ

- San Yamin Aung, "Myanmar's Suu Kyi Still Barred From Presidency as Proposed Charter Change Fails", The Irrawaddy 11 March 2020, erişim 15 Aralık 2021 12 31
- Sarah L. Clarke ve diğerleri, ReExamining Ethnic Identity in Myanmar, centrepeaceconflictstudies.org;31 Mayıs 2019, s 48
- S.Chandrasekharan," Myanmar: China-Myanmar Economic Corridor- Another "Hambantota" in the Making?",South Asia Analyses Group, 08 Ağustos 2018, erişim 08 Ağustos 2018 22 32
- S.Chandrasekharan, "Myanmar-International Pressure and Consequent China's Gains", South Asia Analyses Group, 07 Ekim 2018, erişim 07 Ekim 2018 20 44
- Shibani Mahtani,"Myanmar shadow government declares war on military junta, escalating crisis"The Washington Post-07 Eylül 2021 erişim 16 Kasım 2021 13 24
- Sourabh Jyoti Sharma,"Ethnicity And Insurgency In Myanmar", World Affairs: The Journal of International Issues, Vol. 18, No. 3 (Autumn (July – September) 2014), pp. 150-168
- Sudha Ramachandran,"India's Dangerous Myanmar Policy", The Diplomat, 26 Mart 2021erişim 26 Mart 2021 2105
- Swapna Bhattacharya," Imperialist Provocation and Muslims Of Arakan/Myanmar (1942-1948)", Proceedings of the Indian History Congress, 1994, Vol. 55 (1994), pp. 542-550
- Tom Kramer," Ethnic Conflict and Lands Rights in Myanmar", Social Research, Vol. 82, No. 2, From Burma to Myanmar: Critical Transitions(SUMMER 2015), pp. 355-374
- Tran Xuan Hiep," Chinese Factors in India Relationship with Myanmar in the Period 1992 – 2014", Journal of Educational and Social Research, Vol 11 No 1,January 2021
- Victor Lieberman, "Political consolidation in Burma under Early Konbaung Dynasty 1752-1820",Journal of Asian History, Vol. 30, No. 2 (1996), pp. 152-168
- William J. Topich ve Keith A. Leitch; The History of Myanmar, The Greenwood Histories of the Modern Nations, California, 2013
- World Population Project - Demographics, Maps and Graphs, erişim 05 Aralık 2021 22 21
- Yaw Htung," Armed Conflicts between the Kachin Independence Organization and Myanmar Army: A Conflict Analysis",TAHAMMASAT REVIEW, Vol 21, No 2 (July-December) 2018, Page 234-252
- Yun Sun, "China, the United States and the Kachin Conflict", Stimson Center Report, Issue Brief No. 2, Ocak 2014
- Zachary Abuza," Us Policy Toward Myanmar's Military Junta", War on the Rocks- 05 Kasım 2021, erişim 16 Kasım 2021 13 08
- Z. Hongpei ve Li Xuanmin,"Myanmar rare earths heading toward China encounter shipment obs-

MYANMAR; BÜYÜK OYUNUN DOĞU SAHNESİ

tacles amid upheaval”, Global Times, 21 Mart 2021, erişim 21 Mart 2021 21 54

Zreik, M, “Future of the internal conflict in Myanmar”, Quantum Journal of Social Sciences and Humanities 2(2), March 2021: 25-35

“32 Chinese factories in Yangon have been attacked with two employees injured: Embassy” Global Times, 15 Mart 2021, erişim 16 Mart 2021 00 32

“Aung San Suu Kyi defends Myanmar against genocide allegations”, Al Jazeera News, 11 Aralık 2019

“Aung San Suu Kyi sentenced to prison for four years by Myanmar junta”, Agence France-Presse, 06 Aralık 2021, erişim 06 Aralık 2021 22 36

“India accuses China of helping rebel groups on its Myanmar border”, Associated Press, 07 Aralık 2020, erişim 08 Aralık 2020 2232

“Myanmar: Army Consolidates its Grip on the Country after the Coup”, South Asia Analyses Group, 06 Şubat 2021, erişim 06 Şubat 2021 2313

“Myanmar: Aung San Suu Kyi’s party wins majority in election”, BBC News, 13 Kasım 2020, erişim 15 Aralık 2021 12 43

“Myanmar: China and the Kyaukpyu Deep Sea Port: Why this desperate Hurry? South Asia Analyses Group, 13 Haziran 2020, erişim 13 Haziran 2020 22 46

“Myanmar court postpones verdict in Aung San Suu Kyi trial”, Al Jazeera, 20 Aralık 2021, erişim 22 Aralık 2021 12 19

“Outgoing UN envoy says Myanmar has spiraled into civil war”, The Straits Times, 22 Ekim 2021, erişim 16 Kasım 2021 13 16

MYANMAR; BÜYÜK OYUNUN DOĞU SAHNESİ



Stratejik Rapor No 77

MYANMAR; BÜYÜK OYUNUN DOĞU SAHNESİ

Hazırlayan
Dr. Cengiz Topel MERMER

Editör
İhsan TOY

Grafik Tasarım
Ahmet TECİK

Aralık 2021

Yayın Hakkı Bilgisi

Bu rapor Marka Belgesi altında telif hakları ile korunmaktadır. Usullere uygun olarak kaynak gösterilmesi, bağlantı verilmesi ve yazarının adı ile unvanının aynı şekilde belirtilmesi şartı ile kısmen alıntı yapılabilir. Bu şartlar yerine getirildiğinde ayrıca izin almaya gerek yoktur. Ancak içeriğin tamamı kullanılacaksa TASAM'dan kesinlikle yazılı izin alınması gerekmektedir.